

“DÜNYA MÜLKÜ HALKINDIR”
dedi

BABA RESUL

BABA RESUL İLE İLK TANIŞIKLIĞIM VE...

İsmail Kaygusuz

Baba Resul ile ilk tanışıklığım 12 yaşına rastlar. Çok uzun bir unutulmuşluğun ardından kırkbeşimde, Paris Üniversitelerinden birinin seminer odasında onunla ikinci tanışmayı yaşadım.

Alevi Dedesi olan babam her kış mevsimi kendisine bağlı taliplerinin köylerine gider. Cemler yapar, yetiştirebildiğince Ali yolunu sürdürürdü. Talipleri, onun huzurunda dar'a durur, ikrar verip musahib tutar ve görülür sorulurlardı. Ben ilkokulu bitirdiğim yıl musahib tutmuş, Görgü cemine katılarak Yol'a girmiştim. Yani artık bir Dede'nin Ali yolunda talibiydim. Ancak Dede oğluna bu yetmezdi, ileride kendisinin gibi taliplerim olacaktı. Onun deyimiyle “talipleri dar'dan indirip kaldırarak, musahib yapacak, görüp soracak” bilgi ve deneyim düzeyine en kısa zamanda erişmem gerekiyordu. Babam okuma-yazma bilmemesine rağmen Alevi inancına ilişkin geleneksel bilgi ve tapınma kurumlarını, eylemlerini öğrenmişti. Üç telli cura çalar, deyişleri, düvazımam ve gülbenkleri ezbere okur. Tek başına Cem hizmetlerini yönlendirir ve yönetirdi.

Onun bütün isteği ise benim, kendisinden daha fazla bilgi donanımlı bir Dede olmamdı. Bir Dede olarak, “şeriatı da tarikatı da bir iyice öğrenip zahidlerin karşısında hacil düşmemem”, yani boynu eğik kalmamam ve yenik düşürülmememdi. Oysa o yaşta kendi bildiklerinden daha fazlasını öğrenmişim bile. Yüzden fazla deyiş ezberlemiş, hatta kendim düvazımamlar ve nefesler yazmayı deniyordum. Muhabbet cemlerinde kitaplar okuyor, ya da daha önce okuyup öğrendiklerimle dinleyen canları bilgilendiriyordum. Babam, cami hocaları da, çevremizde Dede diye dolaşanlar da karşımda ağızlarını açamasınlar istiyordu. Bu nedenle, o yıl beni bilgisine, inancına ve görgüsüne hayran olduğu sevgili talibi Hatip Mehmet efendinin yanına gönderecekti. Güz boyunca Hatip efendinin dizinin dibinde eğitim görecektim; onun evinde olmayan kitap yoktu. Okumayı çok sevdiğim için buna seviniyordum...

Babamın bu kararından bir süre sonra bir gün, köyün dışındaki Dikmetaş yolu üzerinde arkadaşlarımla çelik-çomak oynuyorduk. Nasıl olduysa içlerinden birisiyle, kavgaya tutuşmuş tozlu yolun ortasında alt alta üst üste boğuşmaya başlamıştık. Sırtımızdaki yırtık urbalarımız toz-toprak içinde kaldığı bir yana, benim burnum, onun ise kafası kanıyordu. Ama biz bunlara aldırmadan birbirimizi altetme çabasına girişmiştik. Birden çevremizde bağırıp çağırın arkadaşlarımızın sesleri kesildi ve tam başucumuzda bir at durdu; attan inen adam birer eliyle tutup bizi ayırdı. Yüzüm gözüm toz toprak içinde kafamı kaldırdığımda Hatip efendiyle gözgöze geldim. Beni tanıdı, nasıl da utandıydım. Öbür arkadaşlarım dağılıp gitmişlerdi. Hatip efendi, cebinden çıkardığı mendiliyle ağızımın burnumun kanını, yüzümün tozunu silerken heyecanlı heyecanlı konuşuyordu:

“Baba Resul, Baba Resul! Sen bir Dede oğlusun. Herkesin bir adı var sizlerin iki. Sen Şeyh Hasan Oner evladısın, soyunuz Oniki imamlara çıkıyor. Ecdadına kurban olduğum, böyle çelik çomak oynamak, yol yolakta boğuşmak sana yakışır mı Baba Resul?”

Adamın bana her sözünün başında Baba Resul diye çağırmasından, beni başka biriyle karıştırdığını sanmıştım. Elinden kurtulup, “Ama Efendi dayı, dedim, benim adım Baba Resul değil ki. Benim adım...” Yumuşak ve düzgün pala bıyıklarının altından saygılı bir gülümsemeyle:

“Hayır seni kimseyle karıştırmadım Baba Resul, diye karşılık verdi ve sürdürdü: “ Ben pirimin, dedemin oğlunu tanımaz mıyım? Biz dedelerimize Baba Resul da deriz. Bizim başımız size bağlı kurban olduğum Baba Resul. Geçen yaz üç gün bizde kalmıştınız Baba-oğul, unuttun mu? Verdiğim her kitabı gürül gürül okuyordun. Beş'i pekiyi ile bitirdiğini öğrendim. Dedemle daha önce konuşmuştuk, ondan izin alıp seni benim eve götürmeğe geldim.”

Kucaklayıp beni atın eyerine bindirdi, sıkıca yelesinden tutmamı söyleyerek. Kendisi yular elinde yaya yürüyor ve bir yandan da anlatıyordu:

“Baba Resul seni dizimin dibine oturtacak, bütün bildiklerimi öğreteceğim. Yeni yazılı kitapları kendin okuyacaksın, anlamadıklarını bana soracaksın. Eski yazılı kitapları da ben sana okuyup anlatacağım. Sana eski yazıyı da öğreteceğim ömrüm olursa. Küllüklerde, tozlu topraklı yollarda bırak başka uşaklar oynasın. Sen çok bilgili bir Dede olmalısın, bilgili bir Dede. Bizim zahidlerinki gibi mektebimiz-medresemiz yok Baba Resul. Gelenek ve göreneklerimiz üzerinde birikmiş inanç bilgilerimiz, ağızdan ağza söylenegelmiş. Arada birileri çıkmış yazıya dönüştürmüş, Cönk'lere çekmiş. Elyazma kitaplar çoğaltmış, Dedelere dağıtmışlar kendi aralarında. Ama zahidler onları yasaklamış, ele geçirdiklerini yakmış parçalamışlar. Ya da yalanlar dolanlar katarak, kendi inançlarına benzetmişler. Ah Baba Resul ah!

Biz Alevi milletinin, Ali'yi sevenlerin çektikleri, bizlere yapılan zulümler kitaplara sığmaz. Ama biz tarihe de sığmamışız. Tarih yaratan düşünce ve inanç anlayışımız, elbetteki tek gözle bakılan tarihe sığmaz Baba Resul!...” Adam benim söylediklerini kavrayıp kavramadığımı düşünmeden buna benzer sözlerle habire konuşuyordu.

Eve yaklaştığımızda “Efendi dayı!” diye seslenerek sözünü kestim. “Bana Baba Resul, deme. Ben nasıl Baba Resul olayım? Baba Resul kim ben kimim?” Bu sözlerle, Baba Resul’un kim olduğunu sormuyor, beni ona benzetme demek istiyordum. Çünkü küçük kafamda, onun kim olduğunu sözde çözmüştüm: Baba Resul, köyümüzde türbesi bulunan Şeyh Hasan Oner Dede gibi bir evliyaydı. Ya da babamın taliplerine dua ederken, cemlerde gülbenk çekerken onlar için yardımlarını, görüp gözetmesini, kollamasını ve elinden tutup kaldırmasını istediği; sağlık ve varlık vermesini dilediği Hünkar Hacı Bektaş Veli gibi birisiydi. Yoksula-varsıla, sağa-sayıya, kısacası çağırının yardımına koşan bir ulu evliya algısı uyanmıştı zihnimde.

Bir yatılı okula girip köy yaşamından uzaklaşınca dek, sık sık işittim Dedeler için Baba Resul nitelemesini. Özellikle Muhabbet cemlerinde, sanki latife olsun diye, Dede ve oğullarına ‘Baba Resul’ diye hitap ediliyordu. O oniki yaşımın güzü boyunca, dizinin dibinde inancımıza dair bir sürü bilgileri kafama sokan, ama Baba Resul gerçeğinden, o büyük Babai şahlanışından tek söz etmedi Hatip Mehmet efendi. Oysa çok ciddi anlarda, örneğin dar’a çekilmiş yargılanmakta olan talipler de, “Bağışlayın bu zavallı talibini Baba Resul! Ocağına düştüm Baba Resul beni fazla sıkıştırma vb.” diye yalvarırlarken bile kullanıyorlardı...

‘Bulvar Raspail No. 53 Paris’ adresinde, ‘Sosyal Bilimler Yüksek Öğretim Okulu’ binasının 8. katındaki 801 numaralı odada, 21.5.1987 günü, Prof. Dr. Paul Dumont’un “Tarihsel Süreç İçerisinde Alevilik” seminerini dinliyordum. Mösyö Dumont, Aleviliğin tarihsel süreç içinde dikenli, taşlı ve kanlı yollardan nasıl günümüze geldiğini bir saat gibi kısa bir zamanda özetlemişti. Ama onun bu özete rağmen, Aleviliğin Tanrıyı gökten indirerek insanlaştırdığı; Batı Uygarlığının hiçbir aşamasında insanı sevmeyi, hümanizmayı bu denli yüceltmiş bir kültür ve inancın bulunmadığı gerçekçi saptaması oldukça önemliydi. Konuşmasının bir kısmını, 13.yüzyılda Anadolu Alevi Türkmenlerinin inanç ve düşüncelerini devlet yönetimine geçirmeye ve halk iktidarını gerçekleştirmeye sadece birkaç adım kaldığı, Baba Resul ayaklanmasına ayırmıştı. Baba Resul’un zikredilmesiyle birlikte, ilk kez burada, bu adın bilinçaltımdaki yansımaları keşfetmiştim. Belki de Fransızca konuşmanın içinde patlayan bu iki sözcük, çekiç gibi vurarak bilinçaltımı hareket geçirmiş ve yazının başından beri anlattıklarımı kare kare görüntülemiştim belleğimde.

Seminer boyunca Baba Resul ile ikinci tanışıklığı yeniden, ama bilinçli olarak yaşadım. Baba Resul ulumuz, evliyamız ve bizden biriydi. Ama neden, 1224 yıllarına köyümüzün kurucusu soyundan geldiğimiz ve evliya olarak kutsadığımız Şeyh Hasan Oner gibi ya da Ulu Hünkar Hacı Bektaş Veli gibi, Baba Resul’un da kerametleri, daha doğru deyimle toplumsal eylemleri kerametler örtüsü altında topluluk bilincimizde yoktu? Anadolu halklarını peşinden sürüklüyerek zalim Selçuklu Sultanı’na başkaldırıp, büyük bir devrim şafağı yaratan Baba Resul’un bu büyük eylemi bilincimizden silinmişti.

Sonraki yüzyıllar boyunca Osmanlı’nın Alevilere uyguladığı sürgün ve kıyımlar, baskılar silmişti kuşkusuz. Ama Baba Resul adı, kim olduğu bilinmeden aramızda yaşıyordu. Ben aldığım eğitim ve seçmek durumunda kaldığım çalışma ve araştırma alanı nedeniyle, inanç ve kültürümden epeyce uzaktaydım. Ama o seminer sırasında kendi kendime söz vermiştim. İkinci tanışıklığımdan sonra artık, araştırıp inceleyerek ve kılı kırk yarıp Baba Resul olayını, adını yaşatan halkımıza ulaştırmanın bir yolu kuşkusuz bulunabilirdi. Bunu, roman yahut tiyatro oyunu gibi bir edebiyat ürünüyle yapmayı denemem en güzeli olacaktı. Ama önce öz inanç ve kültürüme bilimsel bilgi donanımıyla dönmeyi ve bilimsel yöntemlerle bakmayı başarmalıydım... Gerçekten de Alevilik alanında beş-altı kitap yazdıktan sonra, Babailik ve Baba Resul çevresini tanıyabildiğimi artık söyleyebilirdim. O gün kendime yüklediğim bu görevi, bir roman değil ama, hem roman gibi okunacak ve hem de sergilenecek bir tiyatro oyunu aracılığıyla yerine getirmeyi başarabildiysem, bu bana sonsuz mutluluk verecektir...

ÖNCE MAKALE:

ANADOLU’DA İLK BÜYÜK DEVRİM ŞAFAĞI YARATAN BABAİLER VE BABAİ AYAKLANMASI

1239-1240 tarihinde Anadolu’da yükselen, Baba İlyas-Baba İshak ikilisi önderliğindeki toplumsal başkaldırıcı, büyük halk ayaklanmasını, Aleviliğin ihtilalci siyasetlerinden Babailik yaratmıştır. Babailik toplumsal halk hareketi, Babek-Hurremi ve Karmati mazdek komünizmi ihtilalci geleneğinin Anadolu’daki yansımasıdır.

Ernst Werner: “Babai ayaklanmasının, Türkmenliğin artan öneminin ve Sultanlığın feodal çözülüşünün ifadesi olduğu söylenmelidir. İsyân aynı zamanda anti-feodal özellikler edindi ve böylece bir sınıf savaşı kimliğine büründü.” diyor. (E.Werner, Çevirenler: O.Esen-Y.Öner, Büyük Bir Devletin Doğuşu, İstanbul-1986,s.98) Babai ayaklanmasını Türkmenliğin artan önemine bağlamak doğru olamaz. Çünkü Babai

Hareketi içinde Türkmen boyları çoğunluğu oluşturmakla birlikte Kürtler, Ermeniler, başka Hristiyan gruplar da bulunuyordu, yani ezilen ve baskı altındaki halk sınıflarıydı onlar. Sultanın Emirlerinin (feodal beylerin) ordularında da Türkmenler vardı ve Sultanlığa başkaldırmış Türkmenlerle çarpışıyorlardı. Eğer Türkmenlik belirleyici olsaydı, kılıçlarını soydaşlarına değil, toptan feodallara çekerlerdi. Gerçekte çekenler olmadı değil; bazıları isyancıların yanında yer aldı, bazıları da kaçıp uzaklaştı, beylerini terkettiler. Ama nedenlerin Türkmenlikle ilişkisi yoktu, olamazdı.

Sultanı ve beyleri Babai isyancılarının elinden kurtarmak, birkaç bin (tarihler sadece bin yazıyor) demir donlu paralı Frank şövalyelerine kaldı. Savaştan kaçan ya da isyancılara karışan Türkmen askerleri de tıpkı Babailer gibi, Baba İlyas'ın 'Baba Resullah, yani Allahın Elçisi Baba' olduğuna inanmaya başlamış. Herkes onun mucizevi gücünden yardım bekliyor. Getireceği toplumsal adaletle kendilerini kurtaracak ahir zaman Peygamberi olarak görüyordu. Demek ki, inanç unsurunun örtü olarak kullanılmasının belirleyiciliği önde gidiyor.

Çünkü Ortaçağın özelliği buydu; baskı altındaki kitleleri harekete geçirmek için bir peygamberin ortaya çıkması ve onların sınıfsal çıkarlarını koruyup gözlemesi gerekiyordu. Bu da egemen sınıfın din ve inançlarıyla olamazdı. Baba İlyas, o dönemden kalan kaynakların (Dominiken misyoneri Saint-Quentin'li Simon, Suriyeli Arap yazar Sibt al-Cezvi, Süryani yazar Bar Harbeus Gregorius Abu'l-Farac'ın yazıları) belirttiği gibi, 'Baba Resullullah' olarak ün yapmış; sadece Alevi Türkmen halkın değil, tüm ezilen Sünni ve gayri-Müslim yerleşik ve göçer kırsal topluluklar arasında, **Tanrının Baba'ya görüldüğü, ona Sultanlık bağışladığı ve kendilerini kurtaracağı** yayılmıştı. Dönemin merkezi feodal yönetimi ve beylerinin baskısı altındaki toplum, onu 'Peygamber' kişiliğine büründürerek bir kurtarıcı kabul etmişti.

Gordlevski'nin belirleyici tanımlamaları doğrudur, Babai hareketinde, "Mazdek öğretisinin yankıları duyulmaktadır" diyor ve sürdürüyor: "Köy, kent üzerine yürüdü. Kölece çalışmanın perişan ettiği köylülerle, zulmedici feodallar arasındaki karıştıktan yükselen gerçek bir sınıf savaşıydı. Eski düzen, köylüleri, barış zamanında feodal için çalışmaya, savaş zamanında ise onun uğrunda kan dökmeye zorluyordu" (V.Gordlevski, Çev. Azer Yaran, *Anadolu Selçuklu Devleti*, Ankara-1988, s.180) Belki bu açıklama E.Werner'in, "Sultanlığın feodal çözülüşünün ifadesi" söylemine ışık tutmaktadır.

Ayaklanmanın gerçek lideri Baba Resul adıyla tanınan ve kutsanan Baba İlyas Horasani'dir. Hareketin örgütlendiği ve yönetildiği karargah Baba İlyas'ın Haraşna'daki (Amasya- Çat köyü) dergahıydı. İnanç örtüsüyle kitleleri peşinden sürükleyen bu büyük sınıf savaşının planı ve taktik çizgileri burada çizilmiştir. Baba İlyas'ın Anadolu halkları arasına propaganda için dağıtmış olduğu 60 halifesinden en tanınmış ve hareketin başkumandanı (**Server-i leşkeran**) ise Baba İshak'tır. Şami, yani Şamlı lakabını taşıyan, Adıyaman yöresinde yaşamış ve propagandasını yürütmüş olan Baba İshak, olasılıkla Şam Bayadı Türkmenlerine mensuptu. Ancak ileri sürüldüğü gibi yerli Hristiyanlardan ya da Kürt kökenli de olabilir. Baba İshak'tan sonra Şeyh Edebalı, Emircem Baba, Ayna Dövlü, Şeyh Osman, Hacı Mihman, Şeyh Edebalı, Karaca Ahmet, Geyikli Baba vb. gibi birçok Babai halifeleri arasında, hareketle ilgili olarak – Türkçü-islamcı yazar ve tarihçilerin ileri sürdüklerinin tam tersine- Hacı Bektaş da öne çıkmaktadır.

Babai Siyasetinin İnançsal Temelleri ve Yükselişi ve Ayaklanma

Rum (Anadolu) Selçukluları döneminde feodal beylere (atabeyler, emirler) topraklar sultan tarafından temlik edilmekte ve bunlar üzerinde yaşayan köylülerden vergi toplama hakkı verilen yurtlar olarak bilinmektedir. Toprağı kullanma ile birlikte -satış, devretme ve miras hakkı kuşku- toprak üzerinde özel mülkiyet kurumu doğmuştur. (V. Gordlevski, Çev. Azer Yaran, *Anadolu Selçuklu Devleti*, Ankara-1988, s. 130, 132)

Bu dönemde büyük zenginlikler feodalların ellerinde yoğunlaşmış olsa da, tarım ürünleri, değiş tokuş edilen ya da satın alınan mallar ve mamul mallar, savaş ganimeti sultana gidiyordu. Sultanın evlenmesi durumunda, ya da başkentte bulunmadığı uzunca bir süreden sonra dönüşünde bu, feodallara duyurulur ve onlar da sultanın sarayına armağanlar götürmek zorundadırlar. Sultan, gezi ve ziyaretleri esnasında geçtiği yerlerde kendisine güzel erkek ya da kadın tutsaklardan, altın dolu keselerden Türk ve Arap atlarından vb. oluşan armağanlar topluyordu.

Tükenmeye yüz tutan hazine zaman zaman bağışlarla doluyordu... Feodallar sultana verdikleri haraçları, durumları gittikçe kötüleşen köylülere fazlasıyla ödetiyorlardı. Perişan durumdaki köylüler, dayanılmaz bir zulüm altında bunalıyordu. Feodallar, köylülere, sultanın kendilerine baktığı gibi bakıyor. Böylece ülkede zorbalık ve baskı egemenliği sürüyordu. Elbetteki köylülerin ellerinden ürünlerinin zorla alınmasını devlete şikayet edilmesi sonuçsuz kalıyordu. (V. Gordlevski, agy. S.162-164)

Böylece Horasanlı Baba İlyas ve Şamlı Baba İshak, feodal hükümete karşı, Sultan I.Alaadin'in son dönemlerinden itibaren (1230dan sonra) oluşmaya başlayan nesnel koşulların tam olgunlaştığı; feodal beylerin köylü ve konar-göçer halk yığınlarını ağır haraç ve vergilerle canından bezdirdiği son on yılda yarattıkları ihtilalci Babai Siyaseti'yle, Konya'ya yürümeyi ve iktidarı ele geçirerek eski düzeni yıkp, kendi düzenlerini kurmayı amaçlamışlardı.

Diğer bazı yazılarımızda işlediğimiz gibi, İran'da Zerdüşörtodoksizmine karşı yükselen heterodoks

Mazdekizm'in mutlak eşitlikçi ve paylaşımcı siyaseti, Heterodoks İslamın (Aleviliğin) içine girip yerleştikten sonra isyanlar, kutsal kişilerin yani Ehlibeyt ve Oniki İmamların öcünü alma hareketleri olmaktan çıkmış ve kuramsal komünistik ihtilaller niteliğini kazanmışlardır. 9. Yüzyılın ilk yarısında 20 yıl aralıksız süren Babek Hurremi ihtilalci hareketi, onun bir çeşit devamı olan Karmati Alevilerinin ihtilalci siyaseti ile aynı yüzyılın sonlarında, yaklaşık 200 yıl süren bir devlet kurdurmuştu. Bu Karmati toplulukları, Mazdekizm'den alınıp geliştirilen sosyalist düzeni, kurdukları kale-kentlerinde (Dar al-Hicra) uygulamışlardır. Aleviliğin Babai siyasetinin de amaçladığı düzen farklı değildi.

Dönemin kaynaklarının verdiği bilgiler incelendiğinde görülür ki, Baba Resul'un yaşamı ve ortaya çıkışı Babek Hurremi'ninkiyle, büyük benzerlik göstermektedir. Özellikle Kıbrıs'ta oturan Dominiken misyonerleri şefi Frère Ascelin tarafından Azerbaycan'da bulunan Mogol komutanı Baycu Noyan'a gönderilen Simon de Saint Quentin'in verdiği bilgiler çok önemlidir. Bu seyahatı 1246'da Antakya, Adıyaman, Malatya, Sivas ve Doğu Anadolu üzerinden yapan rahip Simon Arapça, Farsça, Türkçe ve Ermenice biliyordu. 6 yıl önce gerçekleşmiş Babai ayaklanmasının bastırılmasına katılmış Frank askerleri, Türkmenler, yerli Hristiyanlarla konuşarak, bu bilgileri bizzat olayları yaşayan insanlardan öğrenmişti. Simon'un ve ondan 10-15 yıl sonra tarihini kaleme almış olan Malatyalı ve çocukluğu, gençliği bu kentte geçen Abu'l Farac'ın anlattıkları, ayrıca Selçuklu sarayı tarihçisi İbn Bibi'nin yazdıklarını, uyum ve çelişkileriyle birlikte Elvan Çelebi tamamlamaktadır. Baba Resulullah olarak Baba İlyas Horasani hakkında verilen efsanevi ve tarihsel bilgiler birleştirildiğinde, Babek Hurremi menakıbnamesi *Babekname*'dekilerle benzeştiği ortaya çıkıyor. Görülüyor ki, tam dört yüz yıl sonra Baba Resul, Aleviliğin Babek-Hurremi siyasetini Rum'da (Anadolu'da) aynı bilinç ve inançla uygulamaya girişmiştir.

Çok kısa bir karşılaştırma yaparak bu benzerlikleri gösterebiliriz:

Babek Hurremi'ye Cebrail gözüktür, Tanrının onu dünyanın sultanı yapacağını söyler. Baba Resul'a köylü kılığında Tanrı (ya da Cebrail) gözüktür. Oğlunu kurdun (Kurt, Paulikien-Bogomil inancında Şeytanın yarattığı simgesidir) elinden kurtarırsa, kendisini Rum'un sultanı yapacağına sözverir. Babek peygamberliğini ilan etmiş ve mucize sahibidir; kılıç kesmez, ateş yakmaz ve düşünceleri-geleceği okur. Baba İlyas zaten Baba Resulullah (Tanrının elçisi, peygamberi) adını taşımaktadır. İnsanlara gelecekte haber verir, hastalıklarını-dertlerini giderir. Kendisine ok ve kılıç işlemez. Babek bir köyde çobanlık yaparak yetişmiş. Cavidan'ın müridi olmuş. Öldüğünde onun yerine getirilmiş ve liderlik görevini yüklenmiştir. Baba Resul da bir ağanın yanında çobanlık yapmış. Ebu'l Vefa yolağından Dede Garkın'ın müridi ve halifesidir. Elbistan ovasında dört yüz halifesini toplayan Şeyhi onu başhalife yapıp, Rum'da (Anadolu'da) göreve salmıştır. Babek zındıklıkla suçlanır; içkili ve kadınların katıldıkları toplantılar, yani geceleri Cemler yapmaktadır. Özel mülkiyet yoktur, Babeki toplumunda herşey ortaktır. Baba Resul da içkili ve kadınların katıldığı toplantılar, cemler yapan zındık ve inançsız olarak anılır. Mal ve ganimet ortaktır, özel mülkiyet yoktur. Babek Bagdad'ı ele geçirip halifeliği yıkarak adil ve eşitlikçi bir dünya yaratmak istemiş. Bunun için 20 yıl boyunca mücadele etmiştir... Baba Resul da Konya'yı alıp, Selçuklu Sultanlığını yıkarak halk yönetimini kurmayı ve düzeni değiştirmeyi amaçlamıştır...

Uzun adıyla Şeyh Şucaaddin Abu'l Baka Baba İlyas Horasani, Anadolu'ya göçetmiş bir Türkmen şeyhi idi. Ama kaynakların hiçbiri Baba İlyas'ın Anadolu'ya gelmeden önceki yaşamından söz etmemektedir. Oğullarından birinin (Muhlis Paşa'nın) torunu Elvan Çelebi, kendisi hakkında yazmış olduğu *Mekakıbnama*'de (*Menakıbu'l Kudsiyye fi Menasibi'l- Ünsiyye*, Hazırlayanlar: İsmail E. Erünsal-A.Yaşar Ocak, İstanbul-1984), onun gelişi ve Anadolu'ya yerleşmesi üzerinde bazı ayrıntılar geçmektedir. Elvan Çelebi'ye göre, Dede Garkın'ın baş halifesi olarak Rum'a gelir ve Amasya'ya yerleşir. Sultan Alaaddin'in (1220-1237) onu ziyaret ettiği ve büyük kerametlerine tanık olduğu için kendisine Çat Zaviyesi'ni vakıf olarak verdiği anlatılır. Zaviye vakıfları, Sultan Alaaddin'in, Mogol baskısıyla Türkistan'dan, Horasan bölgesinden, İran-İrak-Suriye üzerinden Anadolu'ya giren ve Claud Cahen'nın 'İkinci göçmen krizi' diye nitelendirdiği zorunlu göçer Türkmen gruplarını Uç'lara (sınırlara) yerleştirme ve teba'laştırma politikasının bir parçasıydı. Genellikle, sultan oluşunun ilk 5-6 yılları içerisinde bol vakıf arazisi dağıtmıştır iktidarını güçlendirmek için. Onun içindir ki, *Menakıbnama*'ler ve veli söylencelerinde Alaaddin'in adı sık geçer. Her tanınmış evliya türbesi çevresinde, Sultan Alaaddin'in, türbede yatan veli'yi ziyaret ettiği ve kerametlerini görerek ona mürid olduğu anlatılır.

Yukarıda kısaca değindiğimiz Saint Quentinli Simon'un anlattığına göre Baba İlyas'a Tanrı, çok perişan ve fakir bir köylü kılığında görünüp, ondan oğlunu kaptan kurtarmasını istemiş. Baba bunu gerçekleştirenince, köylü ona Tanrı olduğunu söyleyerek, karşılığında kendisine Sultanlık bağışlamış. Hemen harekete geçmesini istemiştir.

Demek ki Baba İlyas, propagandasını, Tanrının insanları kurtarmak için gönderdiği peygamber olarak yapıyordu. Süryani Abu'l Farac, 'Tarihi'nde "Baba, diyor, hakikaten Allahın peygamberi olduğunu söyleyerek, Muhammed'in yalancı olduğunu ve Peygamber olmadığını iddia ediyordu. Birçok Türkmenler ona inandılar. Bu adam ihtiyar İshak adındaki müridini Roma (Rum) diyarının hududu üzerindeki Hısn Mansur'a (Adıyaman çevresi) gönderdi ve onun burada halkı kendi peygamberliğine inanmaya davet etmesini istedi." (Gregory Abu'l Farac, *Abu'l Farac Tarihi II*, İngilizceden çeviren: Ömer Rıza Doğrul, 2.Baskı, Ankara-1987, s.539-540)

Baba İlyas'ın 'Peygamber olarak ortaya çıkma' eyleminden iki önemli nesnel olgu çıkarıyoruz: Tanrı-

İnsan bütünlüğü ve Tanrının insan olarak görünüm alanına çıkması (epiphaneion), insanlaştırılması. Tanrıyı köylü kılığında tanımlama, köylü kitlesinin, yani halk çoğunluğunun yüceltilmesi, tanrılaştırılması olarak algılanmalıdır. Bu çoğunluk, yani halk herşeyin mutlak sahibidir, herşeyi yapmaya gücü yeter. Yönetim erki de onundur, o kullanır ancak. Tasavvuftaki ‘**Enelhak (Tanrı benim)’ inancının bir çeşitlemesi olan El-Hakk-u Hüv-el Halk, v-el-Halk-u Hüv-el Hakk (Tanrı Halk’tır, Halk de Tanrıdır)** söyleminin bir veli tarafından uygulamaya konulması olarak görüyoruz. Bu bağlamda Halk’ı, Hakk’ın gölgesi ve örtüsü olarak yorumlayan tasavvufi görüşlere rağmen sonuç değişmiyor. “... ‘Halk Hakk’ın gölgesi ve örtüsüdür’ yorumu da, Ortodoks İslamın (Sünnilik) devlet ve iktidar anlayışına taban tabana zıttır ve Halk demokrasisi anlayışıdır. Çünkü Şeriat yönetiminde: mutlak iktidar Allahındır. Ancak yeryüzündeki gölgesi ve peygamberin vekili halifeye devretmiştir. Bütün müslümanlar Halife’nin teba’sıdır.”(İ.Kaygusuz, *Görmediğim Tanrıya Tapmam*, İstanbul-1996, s.80-81) Demek ki, Malik-i Mülk (mülkün, dünyanın sahibi), Hakk ile eşitlenen Halk’tır. İktidar doğrudan halkındır. Baba İlyas yorumladığımız inancıyla oluşturduğu siyasette, örnek aldığı Babek Hurremi’den daha ileridedir.

Abu’l- Farac’ın, “Baba İlyas’ın Muhammed’in yalancı olduğu, peygamber olmadığını ileri sürdüğünü” yazması, Hristiyanlığın ortodoks mezheplerinin Muhammed hakkındaki düşünceleridir. Baba İlyas, Muhammed’e ne yalancı demiş ve ne de onu yadsımıştır. Böyle yapması, her inanç, din ve milliyetten (feodalların ezdiği) halk kitlelerini ayaklanmaya çağırma siyasetine aykırı düşerdi. Onun düşüncesi, Karmati lideri Abu Tahir Süleyman’ın bilinen en büyük eylemi olan 930 yılında Mekke’yi basarak, kutsal sayılan Cennetten geldiğine inanılan Hacer el-Esved (kara taş) yerinden söküp başkenti Al Ahsa’ya götürmesindeki inanç anlayışıyla ilişkilidir: Ortodoks İslam çağı ve Muhammed’in peygamberliği artık sona ermiştir. Her çağın halk ve insanlık önderi, o çağın hem imamı (velisi), hem peygamberidir. İnsanlığı bunlar kurtaracak, halkları ezen zalimleri ortadan kaldırarak; dünyayı insanca kardeşçe yaşanır ve ortakça-eşitçe yararlanılır duruma getirmek onların görevidir. İşte ikinci önemli sonuç ya da nesnel olgu budur: Baba Resullah, proto-Alevilerden Karmati’lerin inanç ve düşünceleri ve onların devamı olan Nizari İsmaililerin Alamut lideri Hasan Sabbah anlayışıyla harekete geçmiştir *Babai Siyasetinin Yükselişi ve Ayaklanma*
Köylü Tanrıdan(!) aldığı buyruk üzerine Baba Resul harekete geçmişti. Ünü yayıldıkça yayılıyordu. Baba İlyas’ın peygamberliği ve ahir zaman kurtarıcılığının kanıtları olarak ermişliği, gayptan (bilinmezlikten) haber verışı, inziva halinde tanrıyla ve meleklerle söyleşi üzerinde bir dizi öyküler Kızılırmak kıvrımından Fırat havzasına ulaşmıştı. Halk akın akın dergahını ziyarete gelmeye ve dertlerine sıkıntılarını ondan derman aramaya başlamışlardı...

Baba propagandasını, başlangıçta, yetiştirdiği ve kendisine candan bağlı halifeleri ve güvendiği müridleri aracılığıyla, heterodoks İslam (Alevi) inançlı göçebe ve yerleşik köylüler arasında yaptırıyordu. Önce onlara inançlarına uygun düşen zamanın kurtarıcısı olduğuna, peygamberliğine inandırması ve güvenlerini alması gerekiyordu.

A.Yaşar Ocak’a göre Babai propagandacıları şu iki bölgede çalışıyorlardı:

- 1)Baba İlyas’ın zaviyesinin bulunduğu Amasya, Tokat, Çorum, Sivas ve köyleri
- 2)Güneydoğu Anadolu’da Marş, Kefersud, Malatya, Elbistan ve çevresi. Bu ikinci bölge Ağaçeri, Döğer ve Bayad Türkmen yerleşim alanlarıydı. Bölgede dinsel inançlar çok çeşitlilik ve karmaşıklık gösteriyordu. Buradaki bir üçüncü öge, Selçuklu ordusundan büyük darbeler yemiş ve dağıtılmış olan Harezmi’lerdi. Bunlar Selçuklu Eyyubi sınır bölgesinde hareket halindeydiler. Yol kesip soygunlar yapıyor ve sürekli düzen bozan saldırılarda bulunuyorlardı
Baba İlyas onları, memnuniyetsizliklerinden yararlanıp yanına çekmek için Harran ve Ruha’ya (Urfa) elçiler gönderdi. Bu bölgelerin tümü Baba İshak’ın yetkin ellerine verilmişti (A.Yaşar Ocak, *La Révolte de Baba Resul ou La Formation de l’Hétérodoxie Musulmane en Anatolie auXIIIe Siecle*, Ankara-1989, s.62-63)

Elvan Çelebi, babasının dedesi Baba İlyas Horasani’yi devlete başkaldırmış biri olarak göstermemek ve onu temize çıkarmak için tüm kabahatları yüklediği Baba İshak’ı, ‘İshak-ı Şami’ diye anmaktadır. Bu onun Şamlı olduğunu göstereceği gibi, Şambayadı Türkmenlerinden olduğunu da belirleyebilir. Bunun hiçbir önemi yoktur. Ayaklanmayı anlatmaya geçmeden önce, burada Baba İshak’ın İsmaililerle ilişkisi konusuna kısaca eğilmek istiyoruz. Hüseyin Hüsameddin’in kaynak göstermeden, Baba İshak’ın Baba İlyas’a mürit olmadan önce İran’da Hand Alaaddin İbn Muhammed adında bir İsmaili şefinin yanında eğitilip, yetiştirildiğini ileri sürmesi pek dikkate alınmamaktadır. (A.Yaşar Ocak, agy. s.63)

Bize göre, kaynak göstermemiş olsa da yazarın böyle bir duyumu yazmış olması önemlidir. Olasıdır ki eski bir kaynakta görmüştür. Biz böyle bir organik ilişkinin doğru ve var olduğunu düşünüyoruz. Hatta Baba İshak’ı, bizzat Baba Resullah’ın (Baba İlyas) kendisi göndermiş de olabilir İsmaili merkezi Alamut’a. Yukarıda kısaca değindiğimiz gibi, Baba İlyas hareketinin teorik temeli, zaten Aleviliğin siyasetlerinden – ya da türevlerinden- olan Babek-Karmati-İsmaili öğretileri üzerinde kurulmuştur. Kuramsal olarak “Mazdek komünizmi” ile ilişkilidir. Bu gösteriyor ki, Horasan’dan geldiği bilinen gerek Baba İlyas Horasani’nin ve gerekse onu görmeye gelen Hacı Bektaş Horasani’nin Nizari İsmaili toplulukları ve Alamut devletiyle ilişkilerinin bulunmadığı söylenemez.

Nizari İsmaililiğinde Yaşanan Bir Dönemlik Dönemi ve Sonu...

Şimdi 13.yy.ın ilk çeyreğinde Nizari İsmailileri Alamut Devleti'nin durumu ve siyasetlerine kısaca gözatarak, adı verilen İsmaili İmamının kim olduğunu saptayalım. Bu alanda en son çalışmalardan biri olan Farhad Daftary'nin kitabından (*The Ismailis: Their History and Doctrines*, Cambridge University Press-1992, s.405-409) özetleyerek bunu yapacağız:

Henüz babası Nureddin Muhammed II (Ö.1210) hayattayken Sünni dünyasıyla gizli ilişkiler geliştirmiş olan Celaleddin Hasan III, 1210'da Alamut devletinin başına geçer geçmez, önceden yöntemini hazırladığı zorlama reformunu uygulamak üzere harekete geçti. İsmaili Aleviliğinin inanç ve öğretilerini reddederek, Nizari toplumunun Sünni Şeriatını uygulamaları buyruğunu çıkardı. Abbasi Halifesi Al-Nasır'a (1180-1225) ve diğer ülkelerin şah ve sultanlarına elçiler göndererek tanınmalarını istedi. İlk yıl içerisinde Hasan III, Nizari toplumunun artık eski inanç öğreti ve pratiklerini terkettiği ve Şeriatı kabul edip, Sünniliğe döndükleri konusunda Sünni İslam dünyasını ikna etti. Halkını bilgilendirmek için, Irak ve Horasan'dan Sünni fakihler (din adamları) çağırdı. Her Nizari köyünde cami ve hamamlar yapılmasını emretti. Bagdad'daki Halife, 1211 Ağustos'unda çıkardığı bir fermanla, Hasan III'ün Sünniliğe dönmesini onaylayıp onu Yeni Müslüman (nev-müselman) olarak kabul etti. Hasan'ı, İslam halifesine bağlı diğer 'emir'leri arasında saydı.

1213 yılında Hasan III'ün annesi Halife Nasır'ın koruması altında hacca gitti. Hatta Halife Hasan'ın, Gilan bölgesinin dört feodal beyinin kızlarıyla evlenmesine aracılık etti. Bu arada Kazvinliler, Hasan III'ün bu bildirimlerinin güvenilirliğini dikkatle izleyerek, bir süre için kuşku kalmıştı. Nizari atalarına ve asıl Aleviliğe büyük ihanet etmiş olan Hasan III bu dönekliliğini o denli ileri götürdü ki, bir çok Kazvinli din adamı ve itibarlı kişilerini Alamut'a gelmesine ve kütüphaneyi denetleyip, heretik (dindışı, rafizi) kabul ettikleri bütün kitapları yakmalarına bile izin verdi.

Pers tarihçilerine göre Rudbar, Kumis, Kuhistan ve Suriye Nizari İsmailileri Hasan III'ün bu yeni çıkışını sorgusuz kabul ettiler. Hatta Suriye'dekilerin Şafii mezhebine döndükleri de söylenmektedir. Kıyam'ı yani ayaklanmayı başkaldırıyı inançlarının önemli bir ilkesi olarak kabullenmiş, 1090'da Hasan Sabbah'ın Alamut'u ele geçirip, İsmaililerin Dar-al Hicra'sı haline getirdiğinden bu yana, dünyayı kötü yöneticilerden zalimlerden kurtarmak için kurdukları Fedayin örgütüyle, devrimci şiddeti yaşam biçimi olarak seçmiş bu Nizari inanç toplumunun, Celal al-Din (Dinin öfkesi, coşku ve şiddeti) adını verdikleri büyük İmamları Hasan III'ün yanlış yapmayacağına inandıkları için mi bu dönekliliğe boyun eğmişlerdi?

Böyle bir soruya Daftary şu karşılığı veriyor : "Nizariler gerçekte Hasan'ın buyruk ve bildirimlerini, Büyük Kıyamet (mecazi anlamda yeniden diriliş) ilanında kaldırılmış olan *Takıyye*'nin (kendini gizleme, duruma uyma) yeniden geri getirilmesi olarak değerlendirdiler; İmam tarafından gereksinim sayılan bir çeşit dış dünya ile uyumu ima etmek bakımından şimdi eski duruma dönüş (kararı) alınmıştı. Hasan'nın yeni siyaseti, tehlikeli biçimde yaşamını sürdüren Nizari toplumu ve devleti için siyasi yararlar sağladığı açıktır. "(agy.s.406)

Doğrudur, büyük olasılıkla baştan Nizari İsmaili toplumu bu buyrukları 'takıyye' gibi algılamıştır. Ancak Hasan III, gerçekten sünnileşmiş ve Halife'nin emirleri arasına girerek elde ettiği politik yararlar kendi şöhret ve saltanatını artırmanını ötesinde toplumuna hiçbirşey vermediği gibi onu yaralamış; cami inşaatları, beş vakit namaz kılmaya ve ramazan orucu tutmaya zorlanması büyük hoşnutsuzluk yaratmış olmalıdır. 11 yıllık bir saltanattan sonra zehirlenerek öldürülmesi de bunu göstermektedir. 1221 yılında Hasan III'ün yerine geçirilen oğlu Alaaddin Muhammed III henüz dokuz yaşındaydı. 15-16 yama kadar onun adına annesi ve vezir yönetti.

Muhammed III'ün saltanatının başlarında, dış dünyanın gözünde Hasan III'ün Sünni politikası resmi olarak kaldı. Gerçekte Alamut, Hasan III'ün sünni siyasetini, biçimsel olarak terketmemiş göründü. Giderek şeriat zorlaması gevşetildi ve yeniden Kıyamet öğretisi canlandırıldı. Bir süre sonra toplum, eski Nizari İsmaili özelliğine kavuştu. İsmaili Aleviliğinin gerçek Alamut imamı olan Alaaddin Muhammed III'ün saltanatı döneminde (1221-1255), Nizari İsmaili inanç ve düşüncesine herhangi bir özel dış katkı olduğu görülmez. Üstelik Alamut Nizari İsmaili devleti en parlak dönemini yaşamıştı. (F. Daftary, agy. s.408)

Öyle anlaşılıyor ki, Baba İlyas Horasani, Baba İshak Şami'yi belki başka halifeleriyle birlikte Fedayin örgütü tarafından eğitilmek üzere, geçirdiği 10-15 yıllık sarsıntıyı restore etmiş Nizari İsmaili toplumu ve devlet merkezi Alamut'a göndemişti. Ayaklanmanın hazırlık dönemi olan 1230'lu yılların ortalarında bu gerçekleşmişse, sonlarına doğru Baba İshak Güneydoğu Anadolu'da propaganda eylemlerine yoğunlaşmış olmalıydı. Çok büyük olasılıkla İsmaili gönüllü fedailerinden yardımcıları da bulunmaktaydı bu propaganda eylemlerinde. Ayrıca Besni, Adıyaman çevresine 70-80 yıl önce Karmati gruplarının gelmiş oldukları ve yerleşip buralarda kaldıklarını da gözönünde tutmak gerekir.

Kuzeydeki Çepni, Karaman, güneydoğudaki Ağaçeri, Döger, Bayad Türkmenleri kadar, Sünni Türk ve Kürt boyları ve Hristiyan gruplar arasında da propaganda yapılıyordu. Elvan Çelebi'ye göre Baba İlyas, Baba İshak'a kendi adına propaganda yapmak ve otoritesi altına çekmek için destur vermişti. Kendisini temsil eden simgesi ise Baba İshak'ın başına giymiş olduğu borküydü. Böylelikle halka güven

sağlıyordu. Propaganda çok bilinçli bir biçimde üç yönde sürdürülüyordu: 1) Baba İlyas'ın Peygamber ve kurtarıcılığı altında Kıyam'a durma; dünyanın sonunu getiren kötüler ve zalimleri yokedip, yeniden yaratarak devri (dönüşümü) sağlamak (**Alevi inançlı halklara**). 2) Sultan Gıyaseddin Keyhusrev, Sünni müslüman olarak Muhammed'in şeriatın koşullarını yerine getirmemekte, içki ve işret sofralarında eğlenmekten başka bir iş yapmamaktadır, dinden çıkmıştır(**Sünni inançlı halklara**). 3) Beylerin elinden alınacak topraklar, hayvan sürüleri ve elde edilecek diğer ganimetler, ayaklanmaya katılan kim olursa olsun, ayırım yapılmaksızın eşit paylaşılacaktır (**Gayrimüslim halklara**).

Ayrıca insanların bireysel dertlerine çareler buluyor, hekim gibi hastaları iyileştiriyor, hakim gibi davalara bakıp aralarını düzeltiyordu. Böylece Baba İshak ezilen baskı gören her din ve inançtan, milliyetten insanlara güven vererek akıllı ve bilincini harekete geçirmiş oldu. Baba İlyas için çevresinde kadınlı erkekli çok sayıda insan topladı. Konar göçer Türkmenler sürülerini, diğerleri ellerinde neleri varsa satıp silah alıyorlardı. Baba Resul'dan haber geldiğinde ayaklanma başladı.

Horasanlı Hacı Bektaş'ı Rum Erenlerine Baba İlyas göndermişti

Baba İshak'tan başka, Vilayetname'deki bazı keramet söylencelerin yorumundan Hacı Bektaş Horasanî'nin de katıldığını çıkartabiliyoruz. Hacı Bektaş, Elbistan ovasında Dede Kargın'la görüşüp-halleşerek kendini kabul ettirmiş ve halifesi olmuştu. Bu propaganda döneminde Baba İshak'ın belki birlikte gidip yol göstermesi, ya da yanına adamlar katması sonucu kardeşi Mentеш ile önce Sivas'a geçtiler. Oradan da Baba İlyas'ı görmeğe gittiler. Vilayetname'de bunlardan söz etmiyor. Ancak Aşık Paşaoğlu (1481), Elvan Çelebi(1358-9), Ahmet Eflaki(1353) ve Mehmet Neşri(1492)'deki kısa bilgilerle, Vilayetname (1480'li yıllarda) söylencelerindeki özü birleştirdiğimizde görülmek istenmeyen bazı gerçekler aydınlığa çıkıyor. "Hacı Bektaş'ın Anadolu'ya gelmesini beyan edeyim." diyen Aşık Paşaoğlu sürdürüyor:

"Bu Hacı Bektaş Horasan'dan kalktı. Bir kardeşi vardı, Mentеш derlerdi. Birlikte kalktılar. Anadolu'ya gelmeye heves ettiler... O zamanda Baba İlyas gelmiş, Anadolu'da oturur olmuştu. Meğer onu görmek isteğiyle gelmişler. Onun dahi hikayesi çoktur. (*Baba İlyas'ın hikayesini elbette bilirdi. Onun beşinci kuşaktan torunuydu. Babası Şeyh Yahya'nın amcası Elvan Çelebi'nin yazmış olduğu soyunun tarihini bilmez mi? Ama Selçuklu'ya başkaldırmış bir kişinin torunlarından olduğunu hiç açık eder mi? İ.K.*) Hacı Bektaş kardeşiyle Sivas'a, Sivas'tan Baba İlyas'a geldiler. Oradan Kırşehir'e, Kırşehir'den Kayseriye geldiler..Hacı Bektaş kardeşini Kayseri'den gönderdi. Vardı Sivas'a çıktı. Oraya varınca eceli yetiştirdi onu şehit ettiler..." (*Aşık Paşaoğlu Tarihi, Haz. Atsız, 2. Basım, Ankara-1992, s.164-165*)

Hacı Bektaş Veli, Aşık Paşaoğlu'nun belirttiği gibi Baba İlyas ile görüşükten sonra, kardeşiyle birlikte önce Kırşehir'e, sonra Kayseri'ye gitti. Bize göre kendi keyfine gitmedi; Baba İlyas Horasanî tarafından, Musa Kazım oğlu İmam Rıza torunlarından Hacı Bektaş Veli, Rum erenlerine Peyik (elçi) hizmetiyle gönderildi. Nasıl mı? Vilayetname'nin söylencesel dilinden dinleyelim:

"Hünkar Hacı Bektaş Veli Rum ülkesine yaklaşınca mana aleminden Rum erenlerine: 'Selamlar sizin üzerinize olsun Rum'daki erenler ve kardeşler' diye selam verdi. 57 bin Rum ereni sohbet meclisindeydi. Rum'un gözcüsü Karaca Ahmed'di. 'Hünkar'ın selamı, Fatma Bacı'ya malum oldu. Bu kadın Sivrihisar'da Seyyid Nureddin'in kızıydı; henüz evlenmemişti; sohbet meydanındaki erenlere yemek pişirmekteydi. Karaca Ahmed de Seyyid Nureddin'in müridiydi. Fatma Bacı ayağa kalkıp, Hünkar'ın geldiği yöne dönerek elini göğsüne koydu ve üç kez 'dedi selamımı aldım', yerine oturdu. 'Meclistekiler: 'Kimin selamını aldın?' dediler. Fatma Bacı: 'Rum ülkesine bir er geliyor. Siz erenlere selam verdi; onun selamını aldım.' dedi. Erenler: 'Sözünü ettiğin er nereden geliyor?' diye sordular. Fatma Bacı: 'Kendisi Horasan erenlerindedir. Ama şimdi Beyt-Allah tarafından geliyor...' (*Vilayetname, Haz. A.Gölpınarlı, s.18; Haz.E. Korkmaz, s.37-38*)

Görüldüğü gibi burada (Kayseri ya da Eskişehir çevresinde), Karaca Ahmet'in gözcülüğü altında bir toplantı yapılmaktadır. İlk dönem Osmanlı tarihçilerinden Tarihçi Ali, Kühn-ül Ahbar'da: "Ol tarihte Rum erenlerinin şöhretli kutbu Karaca Ahmed Sultan idi. Çağında elli yedibin müridi onun emrindeydi... Sivrihisar'da oturan Seyyid Nureddin adında bir zatın terbiyesinde seccade-nişindi..." diye yazmaktadır. *Şakaayık*' te ise Horasan'da bir şahın, yani bir feodal beyin oğlu olduğu ve cezbe kapılarak Rum ülkesine geldiği belirtilir.(Doç.Dr. Bedri Noyan, *Alevilik Bektaşilik Nedir?*, 2.baskı, Ankara-1987, s.510-511; Mehmet Şimşek, *Hıdır Abdal Sultan Ocağı*, İstanbul-1991, s.68)

Bu toplantıda elli yedibin er ya da mürid biraraya gelmiş olabilir miydi? Yoksa bu sayıyı oluşturan aşiret ve oymakların temsilcileri, yani dedeleri, önderleri mi bulunmaktaydı? Bu büyükler kendi kabileleri soydaşları adına konuşup tartışıp karar alıyorlardı belki. Karaca Ahmet Sultan Gazıyan-ı Rum'un başerlerinden biri olacaktı daha sonra. Toplantıda Seyyid Nureddin'in kızı Fatma Bacı'nın görevli bulunduğu görülmektedir. Bu Fatma Bacı'nın daha sonra Alevi-Bektaşî literatüründe Hatun Ana, Fatma Nuriye, Kutlu Melek, Kadıncık Ana diye anılacağını ve Bacıyan-ı Rum'un başbacılarından olacağını biliyoruz. (Aşık Paşaoğlu, agy. S.165)

Yeniden Erenler meclisine dönüp, girişteki sözümüzü genişleterek yineleyelim: Hacı Bektaş'ın Rum'daki erenleri ziyarete gelişinin ana amacı, Karaca Ahmed Sultan'ın 57 bin müridiyle, yani kendisine candan bağlı 57 bin kişilik gücüyle, Baba Resul'un Suriye ve Anadolu'da her kavimden ve her dinden edinmiş olduğu 72 bin müridi, yani bu denli insan gücünü birleştirmenin yollarını aramaktı. Bize göre, Kırşehir,

Kayseri, Sivrihisar-Eskişehir gibi Rum'un batısındaki kentlerin çevresindeki Türkmen yığınlarına önder olanların -Ahi önderleri dahil-, başkaldırı arifesinde kendileriyle birleşmesinin tezelden sağlanması gerekiyordu. Genç bilge ve ermiş, Ali soylu ve yedinci İmam Musa Kazım'dan inme Horasanlı Hacı Bektaş aracılığıyla birleşmeye çağrılıyorlardı.

Bu büyük toplantının, Baba İlyas'tan daha önce gelen bir haber üzerine yapılmış olması da olasıdır. Urfa-Samsat, Adıyaman, Maraş ve Malatya'dan Amasya'ya Tokat'a uzanan bölgelerdeki kaynaşma ve gelişmelerden de habersiz olamazlardı. Belki de Baba Resul'dan gelecek bir heyeti bekliyorlardı.

Hacı Bektaş Veli kuşkusuz, Vilayetname'de anlatıldığı gibi buraya ne güvercin donunda ve ne de tek başına gelmiş bulunuyordu. Olasıyla kardeşi Mentеш ve Baba İlyas'ın yanına kattığı bir bölük insanla birlikteydi. Ancak toplantının gözcüleri onları görüp, yukarıda açıkladığımız üzere gerekli yerleri bilgilendirmişlerdi. Ancak söylencesel anlatımla dışavurulanlar, gelenlerin hiç de dostça karşılanmadıklarını gösteriyor. Bu gelenlere, çıkarıcı bir yaklaşımla karşı koyanlar vardır :
"Ne yapamalı ki Rum ülkesine girmesin? Girse ülkeyi elimizden alır. Herkesi kendisine bağlar; artık bize ekmek kalmaz. Kanat gerip yolu turalım." diyorlardı.

Hacı Bektaş Kabe'den değil Baba İlyas Dergahı'ndan geliyordu

Erenler toplantısında Fatma Bacı, onun Beytullah, yani Allahın evi olarak nitelenen Kabe'den geldiğini belirtiyordu. Bu Mekke'deki İslam Kabesi değildi; Baba İlyas'ın Amasya'daki dergahıydı Beytullah, yani şimdi bağlı bulunduğu Pirinin kapısıydı. Alevi inancında Kabe insan gönlüdür, insandır; bir talip pirini, müridini evinde ziyaret etse, Hac yerine geçer.

Kaynakların hemen hepsinin Karaca Ahmet Sultan'ın "Horasan şahlarından birinin oğlu olduğunu" söylemesi, onun gerçekten Bektaş'ın yaşlarında bir beyoğlu olduğunu gösterebilir. Belki de Horasan'dan tanışıklıkları vardı. Rum'un batısı Karaca Ahmet'ten soruluyordu ve aynı zamanda bir hekimdi. Kendisine bağlı elli yedi bin müridiyle çok büyük bir güçtü. Rakip bir önder tehlikesi her an varolabilirdi. Horasanlı Hacı Bektaş bu sırada devreye sokulmuştu. Bizce, Dede Garkın'ın kendisine gönderdiği Hacı Bektaş Baba Resul'un, çağının olaylarıyla birlikte bilgilerini öğrenip sindirmiş bir siyasetçi ve bilgin olarak büyük keşfidir.

Hacı Bektaş Karaca Ahmet Sultan'ın kişiliğinde bilgi, görgü, inanç ve ikna gücüyle elli yedi bin Rumlu Erenler topluluğunu kendisine bağlamış ve peşinden çekip götürmüştür. Zaten Karaca Ahmet'in, Orhan dönemine dek yaşadığı ve Babailerden olduğunda Osmanlı tarih yazıcıları hemfikirlerdir

Ayaklanma Süreci

İlyas'ın ününün yayılması, halifeleri ve müritlerinin onun adına yaptıkları propagandalar, Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Keyhusrev II'ye ulaştırılır. Elvan Çelebi'nin anlattığına göre Çat'ta kadılık yapan ve Baba İlyas'ı çekemeyen Köre Kadı tarafından ihbar edilmiştir. Anlatılan öyküde Köre Kadı, Baba'nın Ali'nin Döldül'üne eş olarak değerlendirilen Bozadı'nı ister. Atı alamayan Kadı Sultan'a durumu bildirir. Sözde Baba İlyas'a iftira attığı için, Sultan da Haraşna (Amasya) kalesine ordusunu sefere çıkarır.

Gerçekte, ayaklanma hazırlıkları, hareketin başı öğrenilmiş. Başlamadan bitirmek için kurnazca bir 'yılanı baştan ezme' taktiği uygulanma yoluna gidilmiştir. Anlaşıyor ki, çok bilinçli yapılmakta olan propaganda ve hazırlık aşaması henüz sona ermemiş, ayaklanma hareketi Baba Resul'un istediği biçimde olgunlaşmamıştı. Elvan Çelebi'nin dizelerinde Sultan Gıyaseddin'in niyet ve buyrukları şöyle yansıtılıyor :

"...Didi ol Kör herze vü hezeyan/486 Şöyle kim fitne kıldı Sultanı/Sultan aydur beglerim kanı, 487 Hazır olur kamu gelür yir öper/Aydur iy beglerüm gerek ki sefer, 488 Kılász düşmenüm belirdü tiz/Anı kırmaga eylemen temyiz, 489 Tahtuma tacuma nazar kılmış/Kendüyi hem Resul-i Hak bilmiş...494 Tacımı tahtımı diler kim ala/Yani ben olmıyam Melik ol ola...497 Nişe ol kasd-ı taht u baht kıla/Yani benden diler bu mülki ala, 498 Varun eyle bunları garet idün/Şöyle kim var durur hasaret idün, 499 Bunlara kimse mani olmasun/Öyle varun kim nesne bilmesün, 500 Eyle kim cadula imiş bunlar/Bilse sizi kırar imiş bunlar, 501 Çün vasiyyet bu sureti dutdı/Begler ü leşker-i ahuru gitdi" (E.Çelebi, *Menakıbu'l Kudsiyye* s.42-44) Görüldüğü gibi Selçuklu Sultanı Baba İlyas'ın Peygamberliğini ilan ettiğini öğrenmiş. Tacını, tahtını ve mülkünden olacağı endişesi içerisinde beylerini toplayıp, kimseye duyurmadan sessiz sedasız zaviyesine baskın yapıp, Baba İlyas ve çevresindekilerini yoketmelerini (**hasaret idün**, diye) buyuruyor. Beyleri ve bir süvari birliğini (**leşker-i ahuru**) Amasya'ya gönderiyor.

Bunu haber alan Baba İlyas seksen yandaşıyla zaviyeyi terkedip Haraşna kalesine sığındı ve orada gizlenerek savunma hazırlığına girişti. Öbür yandan bir yolunu bulup Kefersud'da isyan hazırlıklarını sürdüren Baba İshak'a haberci çıkarmıştı.

Baba İshak Selçuklu Ordularını Peşpeşe Eziyor

Haberi alan Baba İshak ayaklandırdığı güçlerin başına geçerek Kefersud'dan hareket etti. Hısn-i Mansur

(Adıyaman), Gerger ve Kahta üzerinden ilerlemeye başladı. Kadın erkek, genç yaşlı eli silah tutan herkes savaşa katılmış, onun peşinden Baba Resul'u görmeye gidiyorlardı. İbn Bibi'nin tanımlamasına göre, büyük çoğunluğu “**Siyah libaslı, kızıl bökrü ve ayağı çarıklı Türkmenlerdi**” bunlar ve heterodoks islam (Alevi) inançlıydılar. Yolun üzerinde bulunan yerleşim alanlarını yakıp yıkarak, talan ederek ve Baba İlyas'ın peygamberliğini kabul edip kendilerine katılmayanları öldürerek ilerliyorlardı. İlerledikçe sayıları da artıyordu. Malatya valisi Muzafferuddin Alişir Selçuklu ve hristiyan paralı askerlerden bir orduyla Babalshak'ı karşıladı. Yapılan meydan savaşında yenildi ve tüm ağırlığını bırakarak Malatya'ya geri çekilmek zorunda kaldı. Kürt ve Germiyanlardan oluşturduğu ikinci bir orduyla Elbistan ovasında saldırdıysa da, Baba İshak'ın yeni katılımlarla güçlenmiş ordusu tarafından bozguna uğratıldı.

Amasya'ya doğru, karşıkoynları öldürerek, engellenemez biçimde ilerliyorlardı. Sivas'ı alıp İğdişbaşı Hurremşahi ve diğer beyleri de öldürdüler. Babailerin bu başarısı karşısında bölgenin gayrimemnun halkları da onlara katıldı. Sivas çevresinde yaşayan Karamanlı ve Canik ve Sinop çevresinde konar-göçer yaşayan Çepni Türkmenleri de onlara katıldılar. Talanlardan ve ganimetten pay almak isteyen işsiz güçsüz, yoksul gruplar, herkes katılıyorlardı. Babailer Tokat'ı aldıktan sonra Amasya bölgesine girdiler.

Bu sırada Sultan Gıyaseddin Keyhusrev II korkusundan başkent Konya'yı terkedip Kubadabad'a çekildi. Hacı Mubarizüddin Armağanşah kumandasında büyük bir ordu Amasya'ya gönderilmiş bulunuyordu. Bu ordu Amasya kalesinde savunma durumunda olan Baba Resul'u tuzağa düşürerek savunma gücünü kırdı. Simon de Saint Quentine'nin anlattığına göre çok kanlı çarpışmalar oldu. Selçuklu ordusunun silahlarıyla yaralanmayacaklarına inandırılmış müritleri yakınlarını kaybettikçe Baba İlyas'a sormaya başlamışlardı. O da Tanrıya: “Tanrım ne yapıyorsun, uyuyor musun sen? Hani bana söz vermiştin!” diye sitemde bulunuyordu. Armağanşah bu kuşatmada Baba İlyas'ı yakalayıp Amasya kalesine astırır. Ayrıca savaş meydanında mızrakla ya da boğularak öldürüldüğüne dair farklı görüşler vardır. Elvan Çelebi ise, yakalanıp hapse atıldığı ve kırk gün sonra Bozati duvar yararak onu kurtarıp göğe uçurduğunu anlatmaktadır.

Baba İshak'ın kumandası altında Babai kuvvetleri Tokat'tan Amasya'ya ulaştıklarında Baba Resul'un kalede sallanan cesediyle karşılaşınca çılgına dönmüşlerdi. Aylardır onu görmek, ona ulaşmak için yatağını yakıp yıkan, silip süpüren bir sel gibi Amasya'ya akmışlardı. “Baba Resulallah! Baba Resulallah!” diye bağırarak saldırıp Armağanşah'ın ordusunu darmadağın ettiler ve kendisini yakalayıp öldürdüler. Arkasından artık Konya'nın yolunu tutmuş bulunuyorlardı

Gıyaseddin Keyhusrev bu büyük yenilginin ardından, Erzurum'daki sınır boyu kuvvetlerini, Emir Necmeddin kumandasında Babailerin üzerine sevketti. Altı gün içinde Sivas'a ulaşan bu ordu Türk, Gürcü, Kürt ve Frank askerlerinden oluşturulmuştu. Sivas'tan Kayseri'ye, oradan da Kırşehir'e geçen Selçuklu ordusu Babaileri beklemeye başladı.

Babai kuvvetleri, Baba İshak'ın başkumandanlığında Kayseri'ye yaklaştıklarında, *Ziyaret* adı verilen yerde Selçuklu ordusuyla yaptığı kısa bir çatışmayı da kazandıktan sonra Kırşehir'e doğru ilerlemeyi sürdürdüler. Elvan Çelebi Kırşehir yakınlarında *Kendek* civarında kısa bir çarpışmadan daha söz etmektedir.(1993 **Bir yine lu'b nice vakidir/Sol ki Kendek'te ceng-i sultani**) Ancak her nedense A..Yaşar Ocak bunu görmezlikten gelmiştir. Bu bölümde Babai şeflerinin, bir toplantı yaptıklarını ve başından beri hareketin içinde olan Hacı Bektaş'ı sonu yaklaşmış ayaklanmanın dışına çıkarma kararı aldıklarını görüyoruz. Bizzat Babai ‘askerlerin yiğit başkumandanı’ Hacı Bektaş'a bu kararı bildirerek, onun Kendek'e çıkıp Bereket Hacı'yı ziyaret etmesini,(2011 **Server-i leşkeran ol şehbaz/Hacı Bektaş diyu gelir avaz**, 2012 **Kendek'e çık seni selamet bil/Bereket Hacı'yı ziyaret kıl**) onun yanına gitmesini istemiştir.

Babailer Kendek'ten sonra Malya ovasına ulaşmışlardı. Bütün ağırlıklarını, sürülerini, kadın ve çocuklarını bu düzlükte biraraya topladılar. Malya ovasına gelmiş olan Selçuklu ordusunun başkumandanı Emir Necmeddin, yardımcıları Behramşah Candar, Gürcü Zahiruddin Şir idi. Bin kişilik 3000 altına kiralanmış zırhlı Frank şövalyelerinin başında ise Ferdehala (ya da Frederic) bulunuyordu.

Sonunda Selçuklu feodal sultanlığının, bütün güçlerini seferber ettiği koskoca ordusuyla (12 bin ile 60 bin arasında rakam verilmektedir), Babai halk güçleri (3 bin ile 6 bin arası rakamlar verilmektedir) 1240 yılının Kasım ayı başlarında Malya ovasında karşı karşıya gelmişlerdi. Simon de Saint Quentin'in verdiği bilgiye göre Babai halk güçleri, iki ay içerisinde inançları uğruna hayatlarını hiçe sayarak, Selçuklu feodal kuvvetlerine karşı tam 12 meydan savaşı kazanmış bulunuyordu. Bu nedenledir ki, Selçuklu askerleri Babai güçlerinin, Türkmenlerin savaşı şiddetinden (**de la violence belliqueuse des Turcomans**) korktukları kadar, aralarında yayılmış olan Baba Resul'un mucizelerinden de çekiniyorlardı. Onlardan 4 veya 10 kat daha fazla olmalarına rağmen saldırıya geçmeye cesaret edemediklerini söylemektedir bütün kaynaklar. (A.Yaşar Ocak, *La Révolt De Baba Resul...* s.71-72)

Burada, büyük Babai önderi İshak'ın aralarına casuslarını sokup, onları yanlarına çekme propagandası rahatlıkla sezilebilir. Belki bir süre daha geçseydi askerlerin, silahlarını feodallere çevirmesi bile olasıydı. İşte bunun zamanında farkına varan beyler, bin kişilik, belki daha fazla olan parayla tutulmuş zırhlı frank şövalyelerini öne sürdüler. Babailer, okları ve kılıçlarının etkili olamadığı demir donlu askerler karşısında

şaşkınlık içerisinde geri çekilmeye başlamışlardı. Daha ilk saldırıda Babai halk güçlerinin kayıp vererek bozgun yaşamaları yüzünden, Selçuklu askerleri arasındaki Babai propagandası kırılmış ve koca ordu kumandanlarının emirlerine uyararak savaşa giriştiler. Yapılan bu çok kanlı savaşta, İbn Bibi'ye göre 4 bin Babai öldürüldü. Malya ovası “**Kızıl börklü, siyah libaslı ve ayağı çarıklı Türkmenlerin**” kanıyla kızıla kesti. Savaş meydanında sağ kalan kadınlar ve çocuklar savaş tutsakları olarak galipler tarafından paylaşıldı, satıldılar. Savaş sonrası beş yıl boyunca koğuşturmalar sürdü, zindanlar Babailerle dolduruldu. Ayna Dövl gibi yakalanıp da Babailiğini yadsımayanların derileri yüzölüp, tulum çıkarılarak saman basıldı. Bu dönem içerisinde Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları) örgütünün yardım ve düzenlemeleriyle gizlenerek sağ kalmış olan Baba İlyas halifeleri, Sulucakarahöyük'te Hacı Bektaş Veli'nin çevresinde toplandılar.

İsmail Kaygusuz (1000 Çiçek Dergisi, sayı 1, Ağustos, 1999)

BİR KISA NOTU ATLAMAYALIM:

Oyunda Baba Resul ve diğer Babai Şeyhlerinin bazı doğüstü davranış biçimlerini (kerametlerini) de sözlü ve eylemli olarak sergilemeyi tercih ettim. Oyuna kazandıracığı destansı duyarlılık boyutu önemliydi; anlaşılabilirliği kolaylaştırabilirdi. Yoksa onlara atfedilen ve kerametler olarak adlandırılan bu olağanüstülüklerin olmuş ya da olabilirliği bilim, sanat ve felsefi anlayışıma aykırıdır. Bu kişiler, tarihsel bağlamda, çağını aşmış büyük halk önderleridir.

Baba Resul'u yaşadığı dönemin nesnel devrim koşulları yaratmıştır. Orta Çağ'ın zihinsel yaratıcılık düzeyinde toplum bilinci kurtarıcısını, peygamber niteliğiyle donatıp, Baba İlyas'ın kişiliğinde ete kemiğe büründürmüştür. Egemen dine aykırı bu yeni inanç yaratımı ve yaratımların doğüstü gösterimleri geniş halk kitlelerini harekete geçiren araçlara dönüşmüş; sınıf mücadeleleri özelliği kazandırmıştır. Yukarıdaki “*Babailer ve Babai ayaklanması üzerine*” başlığını taşıyan araştırma yazımda kısa da olsa bu özelliği göstermeye; Babai halk hareketinin nicel ve niteliğini diyalektik yaklaşımla nesnel boyutlara taşımaya çalıştık.

Alt toplumsal sınıf katmanları, üstteki egemenleri, baskıyla ezerek yöneten sınıfı yenebilecek- altedebilecek olağanüstü yetilere sahip önderleri hep hayal etmişlerdir. Bu kahramanlar söylenceler, masallar ve destanlarda her zaman yansır ve ezilen toplumsal sınıfların edilgen, hayali başkaldırıları yönetirler. Tarihin içinden gelen destanlar ve masalların, söylencelerin herbiri, bir edebiyat ürünü olarak başta edilmekte. Buna karşılık, Baba Resul hareketi gibi halkların eyleme dönüşmüş başkaldırıları ise, burjuva tarihçi ve yazarlar tarafından ya tarihin karanlıklarında unutulmaya bırakılıyor, ya da egemenlerin gözleriyle bakılarak yorumlanıp aşağılanmaktadır.

Bu oyunda, dönemin kaynakları, inançları ve dünya görüşü çerçevesinde olayları sergilemeyi denedim. Olayların içine hem Selçuklu Sultanı ve emirleri gözüyle katıldım, hem de Babai önderleri açısından bakıp irdeledim. Bilimsel ve araştırmacı duyarlılığım kuşkusuz ezilen, baskı ve zulme başkaldırıların hizmetinde olacaktı. Zaten sınıfsal kökenim ve inançlarım kişiliğimi bu yönde biçimlendirmiştir, yansız kalmam olası değildir. Ayrıca kendisini çağdaş gören kimse, Baba Resul'u ve Babailerini, İslam şeriatını yadsımışlar diye “zındık, rafizi, inançsız, dinsiz, kafir, harici vb.” nitelendirmeleriyle, Selçuklu - Osmanlı “umera ve uleması” gibi değerlendirmez. Bunu yapan tarihçi ve yazar, bir İbni Bibi ve bir Aşık Paşaoğlu kadar Orta Çağın insanıdır, günümüzün olamaz.

İ.K.

OYUNDAKİ KİŞİLER (Sahneye giriş sırasına göre) :

ÇIĞIRTKAN
ÇAVUŞ
ASKER
AYNA DÖVLE
1.BABAİ AVCISI
2.BABAİ AVCISI
MUHİBLER KOROSU
ELVAN ÇELEBİ
DEDE GARKIN
HACI MİHMAN
ŞEYH OSMAN
ŞEYH HASAN ONER
BAGDIN HACI
BABA İLYAS
SEMER USTASI
KALENDERİLER KOROSU
BİR KALENDER
HALLAC
DEMİRCİ
BABA İSHAK
SUBAŞININ BİRKAÇ GÜVENLİK VE VERGİ GÖREVLİSİ
UBAN
DÜDEN
SULTAN ALAADDİN KEYKUBAD
MUBARİZUDDİN ERTOKUŞ
KEMALEDDİN KAMYAR
CELALEDDİN KARATAY
TACEDDİN PERVANE
MUBARİZUDDİN ÇAVLI
SADEDDİN KOBYAK
GIYASEDDİN KEYHUSREV
ABU'L FARAC
DİLSİZ ERKEK SARAY HİZMETÇİSİ
DİLSİZ KADIN SARAY HİZMEYÇİSİ
SAINT QUENTİNE'Lİ SİMON
İBN-İ BİBİ
EMİRCEM SULTAN
ŞEYH EDEBALI
YAŞLI KÖYLÜ
HACI BEKTAŞ
1. BACI
2. BACI
HACI TOĞRUL
FATMA BACI
KÖRE KADI
MUBARİZUDDİN ARMAĞAN ŞAH
SADEDDİN RUZBE
ŞEMSETTİN İSFAHANİ
KARACAAHMET SULTAN

Yer: Rum Diyarı adıyla anılan Anadolu'nun çeşit bölgeleri, kent ve beldeleri

Zaman: 1230'dan 1243 yılının başlarına Kadar

Not: Oyunun kişilerinden üçte birine yakını ve korolar sahnede sadece birkaç kere görüneceğinden, pek çoğu figüran niteliğindedirler. Onun için yerlerine diğerleri oynayarak oyuncu sayısı en az o kadar düşürülebilir. Ayrıca siyah yazılı birkaç sahne, bazı diyalog ve şiirsel konuşmalara, sahneye konulurken oyunu kısa tutmak anlamında çıkarılabilir gözüyle bakılmalıdır.

ÖNOYUN

AYNA DÖVLE DEDE
BİR DESTAN YARATIYOR

Birinci Sahne

Selçuklu Anadolu'su. Tokat bölgesinde Keyhusrev'in çığırtkanı, Çavuş Serheng ve bir asker. Perde açıldığında uzaklardan gelen kös davulu sesi duyulur ve susar. Sahneden birbirlerine kuşkuyla bakan, korkak ve suskun köylü, göçer, kentli insanlar geçer. İçlerinden bir ikisi de birer köşede durmuş, geçenleri dikkatle gözlerler ve birilerini tanıyıp, yakalatma çabası içindedirler. Bunların arkasından bir deve üzerinde iki küçük kös davuluyla çığırtkan ve askerler girer. Sahnenin ortasında deveyi ihtırtıp davullara vurmaya başladığında iki çayıt, kös davulunun iki yanında duran askerler, Çavuş'un kulağına birşeyler fısıldayarak ortadan kaybolurlar.

ÇİĞİRTKAN, davul vuruşunu keser. Cebinden çıkardığı fermanı göstererek üç kere öpüp başına kor ve sonra yüksek sesle ezbere okur.- Ey ahali! Sultan Alaaddin Han oğlu ulu Sultanımız Gıyaseddin Keyhusrev'in buyruğudur, duyduk duymadık demeyiniz! Dağda-belde, bağda-bahçede, evde-barkta, çadırda-kulübede, ağılda-ahırda her nerede bir Babai görürseniz, hemen görevlilere bildiriniz. Sultanın kulları olarak bunu beş vakit ibadet bileceksiniz! Her vakit namazını eda ettikten sonra çevrenizi de kolaçan ediniz...

ÇAVUŞ, zoraki bir görev yapar gibi.- Girip gizlendikleri delikleri bize gösterin, gerisine karışmayınız. Tıkarız Tokat zindanına, yatarlar it ötene kadar. Elinizi ateşe sürmeyin, kendinizi tehlikeye atmayın sakın.

ASKER. -- Sakın öne çıkıp da yüzlerine bakmayınız. Öldüğüne inanmadıkları Baba Resul'ları gibi hepsi büyücüdür...

ÇAVUŞ, cümleyi tamamlar. Amacının korkutmak olduğu hissedilir.- Sizleri büyüleyip taşa döndürürler, kıpırdayamazsınız. Baba İlyas'a 'Resulullah' demeye zorlarlar, demezseniz kafanızı doğrarlar.

ÇİĞİRTKAN, kös davula hızla birkaç tokmak vurur, öbürleri yerinden hoplar.- Ey ahali! Ümmet-i İslam Selçuk kulları! Duyduk duymadık demeyiniz, Sultanımızın buyruğudur. Dağlardaki kayalıkların oyuğunda, hatta ağaçların yaprakları arasında birer Babai zındığının saklanmış olduğunu sakın unutmayın. Köyünüze, mahallenize sokağınıza her giren yabancıların bir Babai olabileceğini kafanızdan çıkarmayın. (Öbürlerinin söze karışmasını önlemek için davula vurur.) Onbinini Malya'da bir çırpıda cehenneme gönderdik. Bir o kadarı zindanları doldurdu. Selçuklu ülkesinde bir tek Babai kaldıkça bana tahtımda, sizlere de evlerinizde rahat yüzü olmayacaktır. Onları kıyafetleriyle tanıyamazsınız; artık başlarında kızıl börk, üstlerinde ak aba ve ayaklarında çarık yoktur. Hepsi don değiştirip, aranızda karıştılar. (Davula vurur.) Ey ümmet-i İslam! Babai'yi tanımanın tek yolu vardır. Kuşku duyduğunuz yabancıya önce kelime-i şehadet getirecek, sonra Baba İlyas'a küfretireceksiniz! Takıyye yapıp Muhammed Mustafa'ya salavat verir. Ama Baba Resul'una asla küfretmez. Öyle biline ki, bunu yapan her Babai bağışlanacaktır! (Son kez çifte kös davuluna uzunca vurur.) Ey ehl-i Sünnet Selçuk kulları! Ben Sultan Alaaddin Han oğlu padişahınız Gıyaseddin Keyhusrev Sultan, öbür adım ise Babai Kıran! Yemin ediyorum, elimde Kur'an. Ben Konya tahtında Sultan kaldıkça, Selçuklu ülkesinde Babailerin kökünü kazıyacağım! Ya iman tazeleyecekler ya da ölümlerden ölüm begenecekler! Babai görüp de söylemeyen, duyup da bildirmeyen her ümmet-i Müslüman da Babai'den sayılacak ve aynı cezayı görecektir... (Deveyi kaldırıp yorgun argın çıkarlar.)

İkinci Sahne

Uzun aksakallı yaşlanmış, perişan bir dilenci kılığında bulunan Ayna Dövle Dede, harabeye dönmüş Tokat zaviyesinin kapısı önünde dağdan inmiş iki geyikle sessiz sohbettedir. Geyikler, önünde secdeye kapanmış gibi yatmaktadır. Az sonra harabenin bir köşesinden, birinci sahnedeki gelip geçenleri izleyen, Çavuş'un kulağına fısıldayan iki Babai avcısı ortaya çıkar .

AYNA DÖVLE, geyiklerin başlarını okşarken içinden geçirdiklerinin dışavurumudur. Geyikler bu sessiz sohbe karşılık verircesine arada bir melerler. Meleme sesleri çoğunlukla hüznüldür.--

Ala gözlü al kınalı geyiklerim.

Koyaklardan kayalıklardan niye düze indiniz

Sizleri de mi Babai belleyip peşinize düştü Keyhusrev'in avcıları?

Tokat tekkesi ören olmuş baykuşlar öter.

Duman tütmez Babai ocaklarında.

Gayri keklik ötmez ot bitmez tarlalarında.

Kurtlara canavarlara yuva oldu hanları hankahları.

Ala gözlü kınalı geyiklerim

Şu ören tekkede onlara yem olursunuz

Yerler sizi parçalarlar

Yarinizden yareninizden ayırırlar

Varın gidin buralardan

İki Babai avcısının yıkık duvarın üzerinden kafaları gözüktür. Şaşkın şaşkın bakarlar.

Dolanmayın Babai inlerinde kuzularım.
Sizi de Babai belleyip avlarlar Keyhusrev'in avcıları
Kokularını duyuyorum, yanımızda yöremizde dolanıyorlar
Ala gözlü kınalı geyiklerim
“Gezeriken Şam tağında
Canavarlar solumda sağımda
Gelür idi secde kılar idi
Şeyh ü ashab böyle görür idi”

Vardı sizlerden de yüzlerce müritlerim.
Onlarla gönlümle gözlerimle söyleşirdim
“Ayna Dövle sohbet eder geyiklerle” derlerdi
Keramet gösterdiğimi zannederlerdi.
Dede Garkın beni dar'a çekmiş,
"Bir veli keramet peşinde koşmaz, keramet çalışmaktır"
deyip azarlamıştı.
Oysa bir canlıdan başka bir canlıya
gönülden akan sevgiydi benimkisi...

Konuşmasız sohbet gölge durumunda sürerken, yayları ve sadakları sırtında bulunan Babai Avcıları ışıktandırılır. Fısıltıyla konuşurlar.

1.BABAI AVCISI.- Sen de benim gördüklerimi görüyorsun, değil mi?

2.BABAI AVCISI.- Elbette görüyorum, aynı yeri gözlüyoruz.

1.BABAI AVCISI.- Daha önce böyle bir manzara hiç gördün mü?

2.BABAI AVCISI.- Hayır, hiç görmedim.

1.BABAI AVCISI.- Ya birinden duydun, işittin mi?

2.BABAI AVCISI.- Ne duydum, ne de işittim. Olur şey değil yahu! İki yaban dağ geyiği, bir yaşlı dilencinin önünde diz kurmuş, başını okşatıyor. Ya sen duydun mu böyle bir şey? Senin kulağın deliktir...

1.BABAI AVCISI, *anlamli anlamli güler, sevinçlidir* .- Ha şunu bileydin avanak! Yalnız kulağım delik değil, ben yerin kulağını da kullanıyorum...

2.BABAI AVCISI.- O da ne demek oluyor? Sen işittin mi yoksa böyle bir şey?

1.BABAI AVCISI, *sevinçten ağzı kulaklarına varır*.- Hem de ne işitme! Her söylentiden, her anlatılandan benim haberim olur. “Yerin kulağı vardır” derler ya, işte oradan duyarım ben.

2.BABAI AVCISI.- De öyleyse senin duyduğun nasıl?

1.BABAI AVCISI.- Daha yavaş konuş. Şu anda üç tane avımız var; iki geyik bir Babai!

2.BABAI AVCISI.- Nereden biliyorsun adamın Babai olduğunu?

1.BABAI AVCISI.- Hem de Baba Resul'un has adamı, en yakınlarından biri...

2.BABAI AVCISI, *İyice şaşırmış*.- Yahu adamı çıldırtma, nasıl anladın?

1.BABAI AVCISI.- Kulağını iyi açıp dinle, bu adamın adı Ayna Dövle Dede. Babai şeyhlerinden bir tek bu geyiklerle ve canavarlarla konuşur, sohbet edermiş. Geyikler onun önünde secdeye kapanırmış. Baksana iki geyik de secde halinde. Adam öyle büyük büyücüymüş ki, tüm yabanıl hayvanlar da onun sözünü dinlemiş. Babai savaşlarında Sultanın ordularının çoğunu, onun sürü sürü yabanıl canavarları parçalayıp yoketmiş...

2.BABAI AVCISI, *korkmaya başlamıştır*.- Ya bize de canavarlarımızı saldırtırsa?

1.BABAI AVCISI.- Korkma onu tanıdığımızı hiç çaktırmayacağız. Gerekirse kendisine yiyecek filan da verir, dostluk kurarız. Sonra gizlice görevli serhenglerden birine ya da kadıya bildirir, ödülümüzü alırız.

2.BABAI AVCISI.- Ama birkaç gün önceki Çavuşa değil. O galiba bir Babai hayranı, ihbarlarımıza pek kulak asmadı.

1.BABAI AVCISI.- Yok canım sende! Çığırkanla bağırip çağırmasını işitmedin mi?...

Onlar görünmeden sessizce ok ve yaylarını hazırlarken, ışık, yıkık kapının önündeki Ayna Dövl'e'yi ve geyikleri aydınlatır

AYNA DÖVLE, *dışavurumu sürer..-*

Ala gözlü al kınalı geyiklerim,
Kaçın gizlenin Babai avcılarından.
Okularlar sizi, okularlar
Etinizi yer derinizden tulum çıkarırlar.
En acısı,
Sevdiklerinize hasret korlar.
Ayırırlar yavrularımızdan.

Beni de ala gözlü Pirimden ayırdılar
Baba Resul'uma hasret koydular.
İki yıl altı aydır gözlerimden kanlı yaşlar akar,
Baba Resul'dan ayrı yaşamak neye yarar?

Ala gözlü geyiklerim!
Eşlendiniz, dua etmemi istersiniz bilirim.
Al kınanız solmasın, solmasın canlarım.
Yavrularınız dağı taşı doldursun.
Ali'm sizi katarına katsın
Baba Resul yoldaşınız olsun!
Hüü gerçek erenler, hü dost!

Geyikler başlarını kaldırır ve Ayna Dövl'e, İki Babai Avcısı'nın oklarını kirişe koyup yaylarını çektiğini hissederek bağıırır:

Davranın al kınalı geyiklerim
Can yakan oklar yağacak
Kanatlanıp uçun üzerimden gözden kaybolun!

Geyikler meleyerek üstünden atlar ve kaybolurlar. Ayna Dövl'e sırtüstü düşer. Aynı anda iki ok vınlaması. Arkasından İki Babai Avcısı hışımla fırlar ve "Babai kafiri avımızı kaçırdın, şimdi görürsün gününü sen!" diye bağıırlar. Ayna Dövl'e'yi kollarından yakalayıp sürükleyerek çıkarlar. Işıklar kararır.

Üçüncü Sahne

Tokat zindanının bir hücrelerinde Ayna Dövl'e tutuklu ve zincire bağlıdır. Bir zindancı yemeğini getirir. Tam kapının deliğinden onu verirken, Çavuş yemek kabını elinden alıp onu savuşturur. Sonra kapıyı açarak içeri girer. Büyük saygıyla Ayna Dövl'e'nin elini öperek onu şaşkınlığa uğratar. Koluna girip tahta kanapesine oturtur.

ÇAVUŞ, *çevresine bakınır, ağlamaklı .-* Ah Dövl'e Dede'm, ah! Ver elini bir daha öpeyim. (Öper.)
Feleğin gözü körolsun. Seni böyle zindanda mı görecek,, tanıyacaktım? Ah toprak benim başıma! Üstelik kendi elimle seni bu zindana ben koydum. Lanet olası o iki yezidsoylu Babai avcısı nereden karşıma çıktılar?

AYNA DÖVLE, *durumuna bakmadan teselli edici.-* Oğul üzme canını. Hem dikkatli ol, bana da fazla yaklaşma, serheng oğlum. Sonra başına iş açarsın. Bak, Keyhusrev'in çavuşu olmuşsun, görevin bu!

ÇAVUŞ, *üzgün.-* Dedem n'olursun öyle kecine konuşma. Keyhusrev yezidine hizmet veriyorsam eğer, Baba Resul'un okuna geleyim. Senin kerametlerini çok duydum, çok dinledim. Erenler Sultanı sana ayan olmalı; ben görünüşte Keyhusrev'in çavuşuyum...

AYNA DÖVLE, onu tepeden tırnağa süzerek.- Sen hangi topraktansın oğul? Buralılara benzemiyorsun...

ÇAVUŞ.- Arapgir toprağındanım. Pirim Oner Zaviyesinin şeyhi Bahşiş'dir. Onun yamacında dar'a durup musahib oldum.

AYNA DÖVLE.- Ha, bizim Şeyh Hasan Oner Dede'nin oğlu. Tuhaf değil mi? Rahmetli Şeyh Hasan da benim rehberimdi. (Dalmuş anlatmaktadır.) Dede Garkın'ın huzuruna o çıkarmıştı. Şeyh Bahşiş'i ise ben yola götürdüm; ona hem mürebbilik hem de rehberlik yapmıştım. Ne yiğit oğlandır Bahşiş! Yiğit, inançlı,, döğüşken ve cesur bir Alevi, kısacası tam bir Babai idi. Baba İshak'ın bütün

savaşlarında bulunmuş ve onun çavuşlarından biri olmuştu. Malya'da da arslanlar gibi çarpıştı. Cesur olduğu kadar da akıllıydı. O savaştan da sağ kurtulmayı başardı. (Birden durur.) Ama sen Şeyh Bahşiş'in bir talibi olarsın, hem de şimdi Keyhusrev'in çavuşu! Bu nasıl iş? (Yüzünü çevirir.) Korkarım ben döneceklerden...

ÇAVUŞ, *sıkıntılı*.- Erenler Sultanı, beni yanlış tanıma, kem görme beni. Bana bu görevi Pirim Şeyh Bahşiş verdi...

AYNA DÖVLE, *şaşkın*.- Oğul bu ne biçim iş? Böyle birşey yapmaz bizim Bahşiş. O, Baba Resul'a da, Baba Ishak'a da candan bağlıydı. Bu nedenle babasıyla dahi kavgalıydı...

ÇAVUŞ .- Bunu bilmiyordum. Zaten Babai kıyamından önce hakka yürümüştü Oner Dede.

AYNA DÖVLE, *çok konuştuğuna pişman, mırultıyla*.- Doğrusu ben de, Şeyh Bahşiş'in seni hangi nedenle böyle bir göreve ittiğini bilmiyorum.

ÇAVUŞ, *açıklamaktan memnun*.- Ben yaklaşık altı aydır padişah çığırtkanıyla dolaşıyorum. Gideceğimiz yerlerde bir kolayını bulup, Alevi köylerine haber salıyorum. Kıyama katılıp sağ kalanlar dağlara çıkıyorlar. Gelen ihbarları, müzevirleri ben değerlendirerek yetkili kadılara veriyorum. Babai avcılarında şimdiye kadar - seninle birlikte - dört kişi teslim alıp, zindana koymak zorunda kaldım. Bana ihbar edilen, teslim edilen yüzden fazla kişinin kanıtlarını çürüterek serbest bıraktırdım Erenler...

AYNA DÖVLE.- Şimdi anlıyorum bizim Bahşiş'in nasıl bir iş yaptığını. Peki nasıl bir yolunu bulup girdin bu işe?

ÇAVUŞ.- Pirimin çizdiği yoldan giderek... Dört çift musahib kardeş pürsilah görevlendirilmiştik. Bizim çevredeki zahid köylerinden, Konya'dan gelen ferman üzerine bu işi yapmayı kabul edenleri öğrendik. Yola çıktıklarında onları tek tek düşürerek, adlarını kullanıp işe girdik. Hatta Babaileri nasıl tanıyacağımız konusunda eğitim bile verdiler Erenler Sultanı!

AYNA DÖVLE, *kuşkuları gitmiş güvenli*.- Ya şu melun Babai Avcıları?

ÇAVUŞ.- Onları da Bacıyan-ı Rum avlıyor. Anadolulu Babai Bacılar, erkeklerden çok daha iyi ok-yay kullanıyorlar. Seni karga-tulumba yakalayıp getiren o avcılarının sonu çok yakın. Bacılar'dan tanıdıklarım var. Gizlice haber saldım ve yerlerini, eşkallerini verdim... (*Yemeği anımsar, üzgün*) Çok konuştum, Erenler Sultanı Dövlle Dede'm, yemeğini yemeğe bile bırakmadım.

AYNA DÖVLE .- Çavuşum yemek yiyecek hal mi var bende?

ÇAVUŞ, *ağlamaklı*.- Ah Sultanım, seni böyle zincirlerde bağlı görmek beni kahrediyor. Ama onlardan anında seni kurtarmaya gücüm yetmiyor... Avcılar, geyiklerle konuştuğunu ve onların senin önünde secdede bulduklarını söylediler. Zahidi, mülhidi, gayri müslimi herkes senin bu kerametlerini öteden beri biliyor.

AYNA DÖVLE.- Ne kerameti oğul, ne kerameti? Ben hayvanları seviyorum, hayvanlar da beni...

ÇAVUŞ.- Siz öyle deyiniz. Babai Avcıları seni getirip halkın içinde teslim etti. Gördün ve duydun onlarla tartıştığımı. Farkında olmadan geyikleri ürkütüp kaçırdı, onları avlayamadınız, sonra şu yaşlı, zavallı dilenciye Babai sandınız, diye azarladım. Dedem, biz ifade alıp kanıtları çürütmeye çalışırken, kalabalıkta bir uğultudur başladı. Arkasından "Ayna Dövlle Dede'yi yakalamış Babai Avcıları!" diye bağrışmalar, ağlama sesleri gelince olanlar oldu.

AYNA DÖVLE.- Düşmanın ne yapacağı her zaman bellidir, ona göre önlem alırım. En çok dostlardan korkarım. Çünkü ne zaman, nerede ve ne yapacakları hiç belli olmaz. Kimseden ses çıkmasa, tanımamazlıktan gelselerdi, alır torbamı dilenmeye giderdim, yani kurtulurdum. Değil mi oğul?

ÇAVUŞ.- Elbette dedem elbette. O anı bir daha yaşayamayız. Erenler Sultanı, bana teslim edilen ve zindana kapatmak zorunda kaldığım üç Babai'yi takıyye ile kurtardık. Bahşiş Dede'min son nasihatı şu oldu bana: "Can Talibim" dedi,, "inancımızı yaşatmak ve insanlara doğruyu göstermek için ölmek değil yaşamak gerek. Yakalanan Babailerin, dille olsun inkar etmelerini sağlayın. Onları buna ikna edin. Takıyyeyi İmam Bakır ile İmam Cafer Sadık ilk ortaya atmıştır. Takıyye olmasaydı İmamların soyu tükenirdi. İmam Cafer, 'Takıyyeye inandıran bizden değildir' buyurmuştur." Dövlle Dede'm senin de buradan kurtulman için bundan başka yol yoktur. Kulun kurbanın olayım, siyaset meydanında sorguya çekildiğin zaman, Babai olmadığımı söyle. "Ben onlardan değilim" de!

AYNA DÖVLE, *yüzü değişir, korkudan uzak ve ciddi*.- Serheng oğlum, çavuş oğlum! Şeyh Bahşiş'in rehberiyim ben, senin mürşidin sayılırım. Şu söylediklerine sen inanıyor musun? İmam Cafer'in söylediği ileri sürülen o sözü Şiiler uydurdu. Doğru demiş Şeyh Bahşiş'im, Babai yaşamalı ki Babai inancı yaşasın.

Ama şunu bil, yakalanan her Babai'yi öldürseler de, inancımız başka adlarla yaşayacaktır. Her çağda bir veli çıkacak ve çağının peygamberlik görevini omuzlayacaktır. Bu yol Ali yolu. Bu yola gidecekler de, yolu sürdürecekler de hep bulunur. Yol kaybolmaz oğul. Anadolu Bacıları ile yakınlığın olduğuna göre duymuşundur; Sulucakarahöyük'te Baba Bektaş, zamanın velisi olarak zuhur etti bile. Güzel gözlü, engin gönüllü Bektaş dost, yakalanmasaydım onun yanına gidecektim..

ÇAVUŞ, *yaşama azmine yormuştur.*- Tamam Dövlle Dede'm, sorguyu bir atlattık mı, seni kendi ellerimle Anadolu Bacıları'na teslim edeceğim, Baba Bektaş'a kavuşacaksın. Söz bir Allah bir!

AYNA DÖVLE, *ciddiyetini bazmadan.*- Şimdi, söyle bana oğul, Şeyh Bahşiş benim yerimde olsaydı, "Ben Babai değilim" der miydi?

ÇAVUŞ, *gözlerini başka yana çevirir, umutla gelenlere doğru bakar.*- İşte geldiler, Tokatlı muhip dostların seni ziyarete geldiler...

Ayna Dövlle de şaşkın şaşkın onlara bakar. Beş-altı kişilik Muhibler Korosu tam hücre parmaklıklarının karşısında dar durumuna (pay-i maçan) geçip, sağ ellerini önce ağızlarına sonra da göğüslerine götürerek, "Erenler Sultanı niyazımızı kabul et" derler. Çavuş da yanlarında durur. Ayna Dövlle nerede olduğunu unutmuş, aynı hareketleri yineleyerek, "Niyazlarınız kabul yüzünüz ak olsun. Ettiğiniz niyazlar Hakkın dergahına yazılsın, Baba Resul'a gitsin. Şahı Merdan katarından, didarından ayırmasın. Hüüü, gerçek erenlerin demine!" Muhibler korosu, "Hüüü, Allah eyvallah!" diyerek dar durumundan çıkar.

AYNA DÖVLE, *gözlerini üzerlerinde gezdirerek.*- Ben Ayna Dövlle Dede değil miyim?

MUHIBLER KOROSU.- Erenler Sultanı Ayna Dövlle Dedesin, ermişlerin ermişisin!

AYNA DÖVLE.- Ben bir Aleviyim?

MUHIBLER KOROSU.- Elbetteki Alevisin.

AYNA DÖVLE.- Hemi de Babai'yim.

MUHIBLER KOROSU.- Hemi de... (*susarlar.*)

AYNA DÖVLE, *şaşkın, öfkeli .-* Neden sustunuz? Kuşkunuz mu var benden?

MUHIBLER KOROSU.- Hayır senden kuşkumuz yoktur. Ama...

AYNA DÖVLE.- Aması ne? Ben Babai değil miyim?

MUHIBLER KOROSU.- İdin. Ama artık değilsin!

AYNA DÖVLE.- Babai olduğumu nasıl inkar edersiniz? Ben Baba Resul'un en yakın muhiblerinden değil miyim?

MUHIBLER KOROSU.- İdin. Artık değilsin. Baba Resul da bu dünyada yok. Boz yardı duvarı girdi zindana, aldı onu sırtına, uçtu gitti...

AYNA DÖVLE, *umutla gülümseyerek.*- Öyle demeyin dostlarım muhiblerim! Baba Resul'u Amasya surlarına astılar. Demeyin bu işi Boz etti, onu zindandan alıp uçtu! Yoksa sizi de Babai belleyip bu zindandan çıkarmazlar.

MUHIBLER KOROSU, *korkulu bir telaş içinde .-* Hayır biz Babai değiliz. Baba Resulu da hiç tanımıyoruz

AYNA DÖVLE .- Sizi gidi yalancılar!

MUHIBLER KOROSU.- Hayır yalancı değiliz. Sen de Babai değilsin. Sana tanıklık için buradayız. Haydi Erenler Sultanı bize uy ve "Babai değilim" de!

AYNA DÖVLE *Yüksek sesle .-*

Ayna Dövlle Babai idi, Babai ölecek
Bilesiniz bir gün gelecek
Bir muhib onun destanını dillendirecek.

Sahnenin bir köşesinde, çok uzaklardaymış hissi veren bir küçük mekanda Elvan Çelebi(1358-9), kitabına Ayna Dövlle destanını yazmaktadır. Oradan parçalar okur. Oyun boyunca Elvan Çelebi'nin şiirsel

anlatımı ve kişilerinin konuşmaları günümüz Türkçesine uyarlanmış parçalar oluşturacaktır. Solo ve koro halinde şiirsel konuşmalar sahnenin özelliklerine, yer ve zamana uygun melodik örgülerle müziklendirilebilir.

Dördüncü Sahne

ELVAN ÇELEBİ, *yazdıklarından okur* .-

İşit Ayna Dövlle'nin hikayetini
Anlayasın nice kerametini

İlyas gerçeğ' araştırın kamildi
Halkıyla Hakka varmak dilerdi

Ayna Dövlle de aynı özdendi
Halifeler arasında seçkindi

Ona dahi görünüz neler oldu
Akıbet yol için nasıl öldü

Ayna üzerine giden Çavuş
Meğer inançlı bilgi şahıymış

Aşıkları sadıkları muhibler
İsteğiyle ziyarete geldiler

İkna için siyaset dilediler
Birbirleriyle anlaşıp dediler

MUHİBLER KOROSU, *koro aydınlanır*.-

Ayna Dövlle'ye yine şans güldü
Böyle iyi bir serheng rastgeldi

Nice taş yürekli çavuşlar vardı
Hepsini kandırıp dışa çıkardı (*yalvarırlar*)

Söyle ondan degilem ol benden
Dede hepsi budur istenen senden

Dilinle demezen başın ile de
Yahut gözün ile kaşın ile de

AYNA DÖVLE .-

Can muhiblerim kudretin eli
Baba İlyas şeyhimizdir ezeli

Böyle zaafiyet bize yakışmaz
Her yan tufan olsa inanç terkolmaz

Tanrı bundan daima esirgesin
Hiç bir yol ehline izin vermesin

Ömür dediğimiz yar ile geçer
Dost yoksa düşman sana ömür biçer

Dost ile nefes almak gerçek kazançtır
Dünyada işte bu büyük varlıktır

ELVAN ÇELEBİ, *anlatırken loş sahnede sürekli hareket vardır. Siyaset meydanı, yani idamın uygulandığı alan, hazırlanır* .-

Şeyh ile muhibler o gece orada
Ruhsal zevk anı sürdü zindanda

Tokat halkı cümlesi hazır oldu
Zindanda ve meydanda nazar kıldı

Güneşin yüzünü karanlık bürüdü
Gökyüzü hasret yaşları döktü

Mecusi Hıristiyan Ermeni vardı
Gelmişler Şeyh için ağlarlardı

Vardı çavuşlar açtılar zindanı
Dediler “anla ki bu dünya fani”

“Kimseye vefa kılmadı kılmaz
Kimseye kalmadı sana da kalmaz”

İlyas’ın müridi çaresiz fakır
Yine korkmaz Feleğe başkaldırır

AYNA DÖVLE, çavuşların arasında zindandan çıkarken, kafasını yukarı kaldırıp Tanrıya başkaldırı tiradı gibi sunar.-

Ey düzenbaz vefasız çarh-ı Felek
Senden kim vefa gördü ki biz görek

Adem ne yaptı da yüzyıl ağlattın
Havva ne yaptı ki yürek dağlattın

Şit ne etti ki kıldın onu fakir
Nuh ne etti de oldu öyle hakir

Kimilerin parça parça ettirdin
Kurt oldun da kimilerin yırttırdın

Yoksullar yalvarır sana sen kimsin
İrfan ehli arif bilir sen kemsin

Sana layık senin gibi kem ola
Bu dünya iyi adama yar m’ola

Her veli türlü türlü cevri ü cefan
Çekti ve çeker daim seni anan

ELVAN ÇELEBİ, Ayna Dövlü infaz direğine doğru alını yukarıda ilerlerken.-

Şeyh yürüdü başı dik meydana girdi
Korkusuz telaşsız yiğit bir erdi

AYNA DÖVLE, belini direğe dayamış, bağlanmayı beklerken.-

Ey korkak cahiller tedbirsiz gafiller
Korku duymaz doğru yolda gidenler

Biz bu yola gönlümüz ile uyduk
Bu yolu baş ile can ile aldık

Sanırsız boş yere yola varılır
Varılsa sizler gibi sızıldanılır

Çavuşlar onu soyar ve çırılçıplak yaparlar. Kollarını kaldırarak başının üzerinde elleri birbirine bağlayıp ipi sıkıca direğe sararlar. Aynı biçimde ayaklarını da bağlarlar. Ayna Dövlü direkte gerili kalır. Oradakiler sessizce ağlamaktadırlar.

MUHİBLER KOROSU, aralarındaki Çavuşun işaretiyle, ağlamaklı konuşurlar.-

Dövlü Dede gel geri dur İlyas’tan
Başın daha evladır cümle varlıktan

Bir nefes al ben değilim ondan de
Dil ile de gerekirse candan de

Alacağız biz seni siyasetten
Kurtulacaksın hem bunca zahmetten

Biz senin için ne masraf ki Sultan
Dilesin veririz hem mal hem can

Bak ellerinde satırlar bıçaklar
Kasaplar hazır seni yüzecekler

AYNA DÖVLE, *gücü çıktığına bağıırır.-*

Uryan Tahir der, "hicranım dosttandır
Kasap derim' vücudumdan ayırsa
Dosttan asla ayrılmayan canımdır"

Nasıl derim değilim ondan ben
Böyle deyip ne yüzle yaşarım ben

Ayrı değilim o benim ben odur
İlyas'ın hayali karşımda durur

ELVAN ÇELEBİ, *üzgün tek bir cümle söyler ve kaybolur.-*

Derisi yüzüldü ol azizin, derisi...

Işıklar kararır ve yavaş yavaş sahne aydınlanırken, Ayna Dövl'e'nin derisi yüzülmüş, vücudu kan içinde, kafası önüne düşmüş, "Carıma iriş Baba Resul" diye inlemektedir. Ortalıkta hiç kimse kalmamıştır. Az sonra eli bıçaklı katiller gülererek sahneye girerler. Ayna Dövl'e'nin tulum çıkarılan derisine saman basılarak oluşturulan maketi yine kakkahalar içinde direğe asar, çıkarlar.

AYNA DÖVLE, *büyük güç harcayarak kafasını kaldırıp yana çevirir ve gözlerini açarak makete bakar. Güçlülükle konuşur ya da düşünceleri dışavurulur.-* Baba Resul yetiş imdadıma! Az önce Boz ile karşımda duruyordun, neredesin şimdi? Herkes gibi sende mi beni terkettin? Senin için derimi yüzüp çıkardılar, içine saman basıp yanıma astılar. Sana peygamberlik veren Tanrının hatırına görün bana. Beni burada, üzerimde olmayan derimle başbaşa ölüme bırakma. Henüz canım varken bindir Boz'un sırtına, indir Halep-Şam yoluna. Birlikte Elbistan'a varalım, Pirimiz Dede Garkın'ın huzurunda dar'a duralım. Anılarımda yaşat bana Babai şafağımı, Urum halklarının birden ışıyıp karararak kurtuluş şafağımı yeniden yaşat bana Baba Resulullah...

Kafası düşer, kendini kaybeder. Ayna Dövl'e bilinçaltında bütün olayları yaşayacaktır. Zaman zaman kendine gelir, giderek zayıflayan sesi ve konuşmasıyla olayları anlatır. Bu anlatılan sahneler arası geçişleri sağlar. Direkte, saman basılı derisiyle yanyana asılı duran Dövl'e'nin yakın ve uzak planlı fotoğrafları projeksiyonla verilebilir.

BÖLÜM I

ELBİSTAN'DA ŞAFAK SÖKERKEN, DEDE GARKIN ŞEYHLERİNİ TOPLAMIŞ BAŞHALİFE SEÇİYOR

Birinci Sahne

Dede Garkın, Ayna Dövl'e, Hacı Mihman, Bağadın Hacı, Şeyh Osman ve Şeyh Hasan.

Seyirciler Şeyhler toplantısını temsil eder. Dede Garkın biraz yüksekçe olan makamında, yani Mürşid postunda oturmaktadır. Önünde halka yaparak edep-erkan (dizleri üzerinde) oturan Şeyhler ise bu büyük toplantının ön sırasını oluşturduğu izlenimini verir.

DEDE GARKIN, *seyircilere hitaben.-* Canlar! İmam Hüseyin'in torunu, İmam Zeynelabidin oğlu Zeyd'in soyundan Ebul Vefa yolağının Şeyhleri! Ali yolunun pirleri! Horasan erenleri! Birçoğunuz bir Türkmen boyunun, oymağının ya da bir Kürt aşiretinin hem şeyhi hem başkanıdır. Karamanlı, Çepni, Bayad, Ağaçeri, Döğer Türkmen dedeleri, Kürt ve Arap şeyhleri olarak hepiniz benim gözde halifelerimsiniz. Birinizi diğerinizden ayırmam; bu kocamış mürşidiniz Dede Garkın'ın nazarında dörtyüzünüz de birdir.

Canlarım! Urum'dan, Canik'den, Karaman'dan, doğudan batıdan, kuzeyden güneyden uç illerinden kırk gün içinde gelip toplandınız. Benim artık Hakka yürüme, dostla buluşma zamanım geldi. Size mürşidlik

yapacak, Garkın Dede'nize baş halife olacak birini seçmek vaktidir artık. (*Az soluklanır.*)

AYNA DÖVLE, *yere secde edip ayağa kalkar. Sağ elini dudaklarına götürüp göğsüne koyduktan sonra hafif öne eğilerek selam verir. Ayak mühürler, yani sağ ayağının başparmağını sol ayağının üzerine gelecek biçimde ayaklarını birleştirir, hazırol durumuna geçer. Dar'a durur.*- Destur Dede'm, işte niyazın!

DEDE GARKIN.- Hakk'a niyazın Ayna Dövlle. Destur erenlerden. (*Hafif gürlütlü, anlaşılmaz sesler. Sesini yükseltir.*) Gözcü Baba'lar hizmetlerinizi yerine getirin.

BİR SES.- Gerçeğe hüüü! Dar çeken var, edeb erkana geçin canlar. Erenlerin sohbetini dinleyelim. (*Gürlütlü kesilir.*)

DEDE GARKIN.- Dövlle dilli başlısın; dök heybendekilerini, cemaatla paylaşalım.

AYNA DÖVLE.- Eyvallah Dede'm. Önce Tanrı gecinden versin diliyorum, daha başımızda uzun süre kalacaksınız. Buradaki dostların sana ihtiyacı var.

DEDE GARKIN, *gülerek.*- Ayna Dövlle, ömrüme karışmaya senin hakkın yoktur. Söylemek istediğin nedir? Azıcık soluklanmamdan yararlanıp araya girdin, dar'a durdun; bir katkıda mı bulunacaksın, yoksa bir önerin mi var?

AYNA DÖVLE.- Her ikisi de... (*Öbürleri merakla ona bakarlar*)

DEDE GARKIN.- Buyur seni dinliyoruz.

AYNA DÖVLE.- Eğer bu toplantımızın ana amacı, yerinizi doldurabilecek bir başhalife seçmek ise, elbette söyleyeceklerim olacaktır. Baş halife olacak şeyh, hem "ehli keramet" hem de "ehli kudret" olmalı. Olağanüstü başarıları elde etmek için sezgi, bilgi ve görgü sahibi olmak gerek. İnançta bir veli olgunluğu ve onun özelliklerini gösterebilmeli o kişi. İşte bunlara topluca sahip olan keramet ehlidir.

DIĞER ŞEYHLER, *toplu halde.*- Eyvallah, Ayna Dövlle doğru konuşuyor.

DEDE GARKIN.- Bunların hepsine sahip olmak kolay değil, kafanda kim var?

AYNA DÖVLE.- Öyledir, izin verirseniz açıklayayım. Büyük işler yapmak, kalıcı başarılar sağlamak için her zaman keramet ehli olmak yetmez. Bunu destekleyecek temeller olmalı. Bu da kişinin sahip olduğu nesnel güç ve kudrettir. Güç ve kudreti ona, maddi varlığı, çevresindeki yüksek insan gücü ve sahip olduğu silah sayısı verir...

DEDE GARKIN.- Dövlle ne diyorsun sen? Bu ikincisine Selçuklu emirleri ve Sultan sahip, iktidar onlarda. (*Hafif alaycı.*) Onlardan birini mi kendimize halife seçelim? Latife bir yana, (*Şeyh Hasan konuşmak için yerinden yekindir.*) Şeyh Hasan Oner sen hepsinden deneyimlisin, daha sonra konuşursun. Şeyh Osman'a soralım; ne diyorsun Ayna'nın sözlerine?

ŞEYH OSMAN.- Ayna Dövlle'nin sözlerine aynısıyla katılıyorum. Gücün kuvvetin olmadıktan sonra, inancın ilmin yüksekmiş ne işe yarar? Bir veli "cansız duvara binip kırbaçlansa, duvar at gibi ileri atılsa" da, eğer taş üstüne taş koyduracak güç-kudret yoksa duvar yükselmez.

Dede'nin bakışları dalar ve hafif canı sıkılır. Öbür Şeyhlerin yüzleri asılı. Mırıldanmalar ve anlaşılmaz sesler çıkar. Gözcü Baba'nın "Gerçeğe Hüüüü sofular, Şeyhler! Ağır olun batman gelesiniz, susun ki anlayasınız!" uyarısı duyulur. Şeyh Osman aldırmadan sürdürür.

Bu nedenle ben derim ki, aramızda her iki özelliği eyninde taşıyan bazı şeyhler bulunmaktadır. Bunların en güçlüsü ve deneyimlisi ise Bayadlı Şeyh Hasan Oner'dir. Baş halifelğe ancak o layıktır. Kuru bastonu toprağa dikip yeşerten o. Bir günlük yoldan duasıyla koca kiraz ağacını söküp getiren o. Daha önemlisi, Alaaddin Padişahın üç bin atlı üç bin yaya askerini bir torba arpa ve bir lenger yemekle doyuran o! Var mı bu kadar büyük keramet ehli içimizde? Üstelik okçu ve sapanlılarıyla meşhur bir silahlı birliği vardır. (*Şeyh Hasan öfkelenmiştir, yerinden yekinmeğe hazır beklemektedir.*) Bir koca Bayad oymağının beyi ve şeyhidir...

DEDE GARKIN, *sakin.*- Şeyh Osman, yine Osmanlığını işledin, bizi güzelce taşladın. Bir yandan, eli yılanlı arslan terbiyecisi bir şeyhe, altımızda kayan duvarla verdiğimiz dersi keramet gösterisi belleyip bizi taşıyorsun. Öbür yandan, Şeyh Hasan Oner'in dikip yetiştirdiği ağaçları, bahçeleri ve yaşlı bir kiraz ağacının gövdesini, dallarını, budaklarını kullanarak yaptırdığı zaviyeyi onun büyük kerametine veriyorsun. Yem-yiyecek kerametini de kendisi anlatır. (Yerinden yekinerek destur isteyen Şeyh Hasan'a dönerek) Destur Şahı Merdan'dan Şeyh Hasan. Sen de benim gibi yaşlısın imanım, oturduğun yerden konuşmanı isteyecektim. Madem dar çekmek istiyorsun, buyur dilli

başlısın.

ŞEYH HASAN.- Eyvallah Dede'm, işte niyazın! (*Elini dudağına götürerek göğsüne kor ve hafif öne doğru eğilip hazırol durumuna geçer.*) Ula adı batasıca Şeyh Osman! Bu lakabı sana kim yakıştırmış bilmiyorum ya, sen de iyi benimsemişsin maşallah! (*Gülme sesleri ve Gözcü Baba'nın uyarısı: "Gerçeğe Hüüü!"*) Ama yine de derim; Alevilerin de senin gibi Osman'ları olmalı ki, Ali'lerin değeri bilinsin. Kurbanın olayım Dede'm destur ver, elimi kolumu kullanayım; ben onlarsız konuşamam.

DEDE GARKIN, gülererek.- Destur erenlerden kurban, istediğin gibi hareket et. (*Öbürlerine.*) Sizler de serbestsiniz. Ayaklarınızı mühürden alın, Görgü Cemi yapmıyoruz. (*Dardakiler serbestçe hareket eder.*)

ŞEYH HASAN, destur alır.- Boyundan yukarıya çıkmayasınca Osman, (*Osman dahil herkes güler*) seninle az sonra aşık atacağım. Dede Garkın'ım, ala gözlü, kara gözlü Şeyhler, Dervişler! Latife bir yana hepimizin ayağının turabıyım. Ayna Dövl'e'nin düşünceleri çok güzel. Kendisi de ermiş bir Ağaçeri Dede'si. Çok takdir ettiğim büyük bir veli. Yabanıl hayvanları kuzu gibi sakinleştiren, kayalıklarda seken ala geyikleri önünde secde ettiren Ayna Dövl'e'm; insanları da yönetmesini, peşinden sürükleyip götürmesini çok iyi bilir.

AYNA DÖVLE.- Bu senin takdirin Şeyh Hasan Oner Baba, ben insanların en aşağısıyım.

ŞEYH HASAN, onu dinlemez.- Alçakgönüllülüğü, turaplığı bir yana, karşısındakinin içini okuyup, derdini anlar. Hemen çaresine bakar. Çünkü onun dünyanın bütün insanlarını sığdıracak kocaman yüreği ve hangi cins, hangi soy ve dinden olursa olsun herkese verecek sevgisi vardır. Benim adayım odur. Onun gücü kudreti aklında, sezgi ve kerametindedir. Bunların sayesinde o birleştirici, toparlayıcı bir rehber, bir önderdir.

BAĞADIN HACI, oturduğu yerden mırultıyla.- Beli Oner Baba, Bahşiş'in de rehberidir biliriz..

ŞEYH HASAN.- İşte, oğlum Bahşiş'in rehberi olduğu için kendisini iyi tanıyacak kadar çok yakından ve çok sık sohbetlerim oldu. Demem o ki, Dede Garkın pirimin başhalifelğine Ayna Dövl'e layıktır, bir ayağı bu dünyada bir ayağı öte dünyada olan ben değil, Osman'ım. Ama Dövl'e'nin bakışları öfke dolu ve reddedici; dar'da olmasa yiyecek beni vallah...

DEDE GARKIN, Bağadın Hacı'nın dar'a kalkıp söz hakkı isteme işaretini almıştır.- Dilli başlısın Bağadın Hacı, Bayadlı Şeyh Hasan'ın söyleyecekleri bitmedi, ama senden bir iki söz işitelim.

BAĞADIN HACI, niyazını yapıp, dar'a durur ancak serbesttir .- Eyvallah Sultanım, işte niyazın. Şeyh Hasan Oner'in onun için söylediklerine aynısıyla benimsiyor ve Şeyh Ayna Dövl'e'yi destekliyorum. Gönlümde bir başka Şeyh daha yatıyordu, ama görüyorum ki toplantıda yoktur...

ŞEYH HASAN, konuşmasını keser.- Şeyh Bağadın gibi, benim gönlümden de ilk geçen oydu, ismi artık lazım değil burada olmadığına göre. Kendisini Ayna'nın anlattıklarından tanıyordum. Dede'm Ayna Dövl'e konuşmak istiyor, ama izin verin de Şeyh Osman'a diyeceklerim var kendi hakkımda. Belki Osman gibi düşünenler olur, yanılmasınlar. Hem keramet ehli hem de kudret ehli olduğumu söylerken Osman, ince ince alay ediyor gibi geldi bana. Altı-yedi yıl önce öyleydi...

ŞEYH OSMAN, üzgün, boynunu büker.- Benim sana inancım tamdır Oner Baba. Beni yanlış tanıma, doğruyu söylüyorum. Yine sende o güç kudret var.

ŞEYH HASAN.- İnat etme Şeyh Osman, bildiğin gibi değil. Ben kendimi bilmez miyim? İnsan en iyi kendini tanır. Ancak bazıları kendi gerçeğini kabullenemez. Ben gerçeğimi geç gördüm, ama gördüğüm an kabul ettim. Dövl'e'nin yorumunu o zaman ben yapıyordum. Çünkü bugün Malatya'dan, Sivas'tan Canik'e; Urum'un batı illerinden Dersim'e, Mengücek illerine kadar dağılmış ve buralarda yaylayıp kışlayan Bayad Boyunun tüm kolları ve oymaklarında sözüm geçiyordu. Fazla ayrıntıya girmemeye çalışacağım.

DEDE GARKIN.- Girmesen iyi olur, ama biliyorum ki gireceksin. Anlat, çünkü genç Şeyhlerin siyasetten öğrenecekleri çok şey var.

ŞEYH HASAN.- Öyledir Dede. (*Anlatıya geçer.*) Sultan Alaaddin'i Massara kalesindeki tutukluluk yıllarından beri tanırım. Büyük emirleri Mübarizüddin Ertokuş ve Esedüddin Ayaz'ın sofralarında başköşeye oturtuldum. Çünkü Kalonoros, yeni adıyla Alaiyye kalesi Bayad okçu ve sapancılarının sayesinde alınmıştı. Bir yıl önce de Malatya emiri Bahaaddin Kutluğca'ya asker katmıştık, Halife Lidmillah'a yardım için. Onu zaten Irak'tayken tanıyordum. Bu emirler bize beg gözüyle bakıyorlardı. (*Özeleştiriyeye girmiştir*) Benliğe kapılmış, kasım kasım kasılıyordum. Kendimi ben de Sultan'ın hizmetinde bir bey görmeye başlamış ve bir *temlik* bekliyordum. Nüfusumuz kalabalık, insan ve silah

gücümüz yerindeydi. Boyumda ve oymağımdaki koca dedeler ve analar beni uyarıyor eleştiriyor, sultan ve emir gibi zulüm yolu tutmuş yezid eniklerine güvenilmez diyorlardı. Ben ise, sizin aklınız ermez, gücümüzü artırmanın yolu, ancak bir ayağımızı iktidara atmak, yani Sultan sarayının kapısından içeri girmekle olur, diyordum... (*Dalmış gitmiştir*) Malatya yazılarında Tohma ve Fırat boylarında konar-göçer yaşarken Zindandaki Sultan'a gönüllü korumalık yaptığımdan, çok yakınında bulunmuş. Çok büyük vaadler almıştım. Ne zamanki, kendisini gelip eliyle zindandan çıkarıp götürülen ve tahta oturtan emir Seyfeddin ve Bahaaddin Kutluğca dahil yirmidört emiri bir gecede boğdurttu. O zaman aklım başıma geldi. (*Soluklanır.*)

DEDE GARKIN.- Bana da Elbistan'dan onyediy köy vakfetmişti biliyorsun. Zayıf yıllarıydı insan gücüne ihtiyacı vardı...

ŞEYH HASAN.- *Temlik* beklemek bir yana, yakınında bulunduğum ve bazı sırlarını bildiğim için yaklaşık dokuz ay öldürülme korkusu içinde yaşadım. Oymağımın içinde izimi kaybettirdim. Esedüddin Ayaz'ın Sultan'ın buyruğuyla gönderdiği vakıf belgesinin mahiyetini öğrendikten sonra ortaya çıktım. Ben geniş aşiretimin insanların yerleşebileceği bir il veya büyük bir belde arazisi temliği beklerken, sadece kendi kabilem ve sülalem için küçük bir Zaviye vakfı ile arazi bağışlanmıştı. Amacıma ulaşamadım, Horasan, Irak ve El Cezire'den çekip Anadolu'ya getirdiğim binlerce çadırılık koca Bayad Boyu dağıldı, peren peren oldu.

Üç yıl içinde Oner Zaviyesi arazisini işledik, tımar ettik, ürettik varsıllaştırdık. Üçüncü yılın sonunda, yani bundan 6-7 ay önce Sultan Alaaddin'in de katıldığı Fırat boyu savaşları sırasında Çemişgezek'in alınışında, Esedüddin Ayaz'la Oner zaviyesine uğradılar. Sözde beni ziyaret ettiler. Üçbin atlı, üçbin yaya yemimizi yiyeceğimizi silip süpürdü. Zaviyeyi tamtakır kafamıza geçirdi gittiler. Bir torba arpamız, bir lenger yemeğimiz kaldı kalmadı, dedik bir sohbette. Vurdu çıkardılar ki, Şeyh Hasan Oner, Sultan'ın koca ordusunu bir tencere yemekle beslemiş. (*Üzgündür*) Demem o ki...

AYNA DÖVLE, *duramaz, araya girer.*- Şeyh Hasan Oner Baba, herkes ne demek istediğini çok iyi anladı. Çünkü Selçuk oğullarının siyasetiydi bu. Kılıç Arslan'dan beri; tekke-zaviye vakıf toprakları vererek, Türkmenleri parça parça bölüp uçlara dağıttılar. Emirleri Konya Kayseri saraylarına, vergiler, armağanlar haraçlar yağdırıyor. Dönüp onları temlik arazilerinde kasabalarında köylerinde maraba, boğaztokluğuna çalışan ireçber köylülerin sırtlarından çıkartıyor.

DEDE GARKIN.- Dövla Dede bunları bilmeyenler artık anlamalı. Sultanların, beylerin ve dikhanların zulmünü çeken Türkmen konar-göçerleri ve köylüleri değil mi?

AYNA DÖVLE.- Dede'm işte, hepimizi bütünleştirecek, bütün boyları birleştirecek; aynı öreste döğdürerek kılıçlarımızın tavlanmasını sağlayacak ve bizi peşinden sürükleyecek bir yiğit bilge baş halifeye ihtiyacımız var.

ŞEYH HASAN, *bağırır.*- Bu işi sen yapacaksın, Ayna Dövla! Sen!

AYNA DÖVLE.- Bu beni aşar Oner Baba. Ben hayvanlara hükmederim ama insanlara edemem. Bunu yapacak tek kişi Şeyh İlyas Baba! Nerede o? (*Dede Garkın dalgındır, başı öne eğik ve mırıldanmakta ve gülümsemektedir.*)

BÜTÜN ŞEYHLER *Toplu ses.*- Nerede Baba İlyas?

BABA İLYAS'IN SESİ.- Postumun üzerinde oturuyorum, makamımdayım. (*Derince bir uğultu. Dar'dakiler çevrelerini araştırır. Gözcü'nün "Gerçeğe hüüüü!" sesi.*)

HACI MİHMAN, *Dede Garkın'dan işaretle destur almış ve konuşmaya başlamıştır.*- Ey Şeyhler, Dedeler nerede postlarımız? Garkın Dede'mizden başka kimin altında postu varsa kalksın söylesin. Deminden beri bir yandan kerametleri yadsır, bir yandan keramet ehli araştırırsınız. Birbirinizi över ya da haşlırsınız. Ama aramızda tanıyamadığımız bir büyük evliya var. Bu veli hicaba bürünmüş düşüme girdi. Dede Garkın'ımın batın selamını getirdi, buraya çağırdı. Sonra üzerinde niyaza durduğum, hizmete oturduğum postumu dürdü koltuğunun altına aldı ve gözden kayboldu. Giderken, 'erenler beni bul postunu al!' dedi.

DARDAKILER, *başları eğik, birbirlerinin yüzüne bakarlar ve birlikte.*- Bizler de gördük aynı düşü. Bilemedik kim yaptı bu işi.

BÜTÜN ŞEYHLER, *toplu halde.*- Bizler de gördük aynı düşü. Dede'miz çözmeli bu işi...

DEDE GARKIN, *yüzü aydınlanmış.*- Önce dardakileri indireyim Sizlere bir düş de ben bildireyim.. (*Beşi yanyana gelip eğilirler.*) Hüü Allah! Dar gören didar göre. Darlarınız niyazlarınız Hakkın dergahına kaydola. Hak Muhammed Ali durduğunuz dar'ı kabul ede. Gerçek erenlerin demine hüü! (*Beşi de Dede'nin postuna, yere kapanarak niyaz eder, yerlerine çekilirler. Dede Garkın düşünüyü, Elvan Çelebi rahlesinin başında dizeleriyle anlatır.*)

ELVAN ÇELEBİ.-

Dede halvetteydi göründü bir şah
Güneşten aydan yıldızdan da parlam

Tanrısal sırları bir bir öğrenmiş
Bilim ve hikmetten urbalar giymiş

Benzersiz güzellikte ol sıfatı
Kendisiyle mülkü ve saltanatı

Vasıfların harf ve söz belirlemez
Tanrı sıfatlıya ölüm eremez

Halvetin içinde Dede oturdu
Damla oldu denizleri batırdı

Öyle bir haldı ki kadir ve kudret
Göründü ona batını hikmet

Bu şah bütün deryaların Şeyh'iydi
Görünmesi saadetin süsüydü

Yer öyle bir yerdı bu Dede Garkın
Tanrı ondan da razı olsun amin

Ruhu sırla dolup vardıydı taca
Orda her an durur idi miraca

Irfan aleminin Şahı o sırada
İçerideydi kim erer bu sırada

Dört yüz halife de oturuyordu
Sohbete oturmuş konuşuyordu

Hepisinde hizmet postu seccade
Ki dürülmüş duruyordu bir yerde

Şeyh nefesle dört yüzünü topladı
Koyup birbiri üstüne oturdu (*Elvan Çelebi yazarak Dede Garkın'ı konuşturur.*)

DEDE GARKIN.-

Düşümde de dört yüz birden geldiniz
Seccademiz kayıp oldu dediniz

İşte bunu Şeyh İlyas işlemiştir
Bir veli kerameti göstermiştir

Şimdi toplu halde ona varınız
Meded mürvet deyip dar'a durunuz

Sesini duydunuz çağırın odur
Bundan geri halifeniz İlyas'dır

Dede Garkın'dan da selam ediniz
Şeyh'i önünüze katıp geliniz

Kendisin' bekliyor büyük bir hizmet
Çile mağ'rasından çıksın bir zahmet

İkinci Sahne

Edeberkan durumunda Dede Garkın'ı dinleyen Şeyhler ayağa kalkar ve elleri göğüslerinde geri geri giderek huzuru terkederler. Işıklar söner. Sahnenin uygun bir yerinde Baba İlyas'ın çile mağarası aydınlanır. Baba İlyas üstüste yığıldığı seccadelerin üzerinde oturmuş zikirdedir. Şeyhler küçük kapısından girmeğe çalışır.

BABA İLYAS, *oturduğu yerden*.- Giriniz erenler, giriniz. Tek kişilik hücreye beş kişi nasıl sığarız diye işkillenmeyiniz! Koca börklü Şeyh Hasan Oner, Ayna Dövlle yoldaşım, Bağadın Hacı dostum, emanetimi dillendiren Hacı Mihman'ım, yaz bostanı gibi tatlı kokan Şeyh Osman, safâ geldiniz, yüzüm basa geldiniz! Hepinize yer var burada. Zaten kendisiyle hemdem olduğum koca Tanrı bir yana, ben geçmişî geleceği ve yaşadığı dünyasıyla bütün insanlığı yüreğime sığdırmışım. Siz beşiniz değil sadece, dörtyüzünüz de buraya sığacaktır...

ŞEYH HASAN.- Öyledir İlyas Baba'm, işte niyazın! Meded mürvet kapısı dar olmaz canlar, iğnenin deliği de olsa süzülür geçeriz. Davranın canlarım! (*Bağırır.*) Ya Şahı Merdan Ali! Tut bizi Baba İlyas!

Renkli dairesel ışık oyunları ile küçük görünen çile mağarasının kapısı büyür ve beşi de kendilerini içeride Baba İlyas'ın karşısında ayakta bulurlar. Mekan genişlemiştir.

HEPSİ BİRDEN.- Destur Baba İlyas, işte niyazın! (*Eğilerek niyaz hareketini yaparlar.*) Çağırın geldik, himmet eyle!

BABA İLYAS.- Himmet Şahı Merdan'dan erenler. Dar çekmenize gerek yok. Sorgu-sual için değil, postlarınız için geldiniz.

HEPSİ BİRDEN.- Baş halifemizsin, yoluna baş koymaya geldik.

ŞEYH HASAN.- Uzakları yakın ettin, bir aylık yoldan getirttin bizleri kerametinle..

AYNA DÖVLE.- Aynı gece dörtyüz şeyhin düşlerini doldurdun..

HACI MİHMAN.- Dörtyüz seccadeyi dörtyüz ayrı yerden alıp getirdin...

BAĞADIN HACI.- Üstüste koymuş üstünde oturursun..

ŞEYH OSMAN.- Onca Şeyhi hacil ettin utandırdın, altettin. Erişilmezliğini gösterdin...

HEPSİ BİRDEN.- Biz böyle keramet ne gördük ne işittik; sen Ali'sin ki Ali'sin..

BABA İLYAS.- Ben Ali değilim, Baba İlyas'ım; insanlığın ayak turabıyım. Ali soyuyla karışmış soyumuz. Ama soy-sopla övünmemek gerektiğini de Ali söyler. Hem bunları konuşup tartışmak için burada değilsiniz erenler. Seccadelerinizi vereyim, geldiğiniz yere dönün. Pirimiz Dede Garkın makamından bizi seyrediyor, gözleri üzerimizde. (*Seccadelerin üzerinden yere atlar. Sonra her birininkini çekerek, onların şaşkın bakışları arasına kendilerine verir.*) Siz gidin, ben arkanızdan yetişirim. Dışarıda bekleyen şeyhlerin postunu geri vereceğim. Çabucak gelirim. Pirimin bizim için düşündüğü önemli hizmeti teslim alacağım.

DÖRDÜ BİRDEN, *itirazsız, niyaz ederler*.- Himmetini, mürüvvetini üstümüzden eksik etme Baba İlyas!

ŞEYH OSMAN, *öbürleri çıkarken*.- Ama Dede Garkın, Şeyh İlyas'ı önünüze katıp getirin demişti.

BABA İLYAS.- Hem beni baş halife kabul edip, hem de sözüme itiraz etmen doğru mu Şeyh Osman? Ama bunu hatırlatman, kalbini bozman ve bana olan inancının zayıflığından geliyor. Bu kadar şeyhin seccadesini ne zaman verip de bize yetiyecek, diye kuşku duyuyorsun. Yine Osmanlığın tuttu, adın inançlarının önüne geçti. Zamanım yok bu kez bağışlıyorum. Çıkınız artık.

Çıkarlar. Işıklar kararır. Sahne aydınlanıp, Dede Garkın'ın yanına geldiklerinde. Baba İlyas'la Dede'nin yanyana oturmuş sohbet ettiklerini görürler.

Üçüncü Sahne

DEDE GARKIN.- Geciktiniz Şeyhler, geciktiniz. Baş halifem Baba İlyas üçyüz doksanbeş şeyhin postunu tek tek teslim etti ve sizden önce geldi. Nerede sizin ehli keramet oluşunuz? (*Beşi de ikisinin karşısında ayakta durur, oturmaya cesaret edemezler.*)

BABA İLYAS.- Bir eksikti Pirim. Yetişemedi o, çünkü yayan yapıldak yola düştü, geliyor. Kendisi Besni tarafında bir *dikhan*'ın çobanı. Bu ermiş dervişin de kepenegini almıştım. Sırtımdaki onun.

DEDE GARKIN.- Adı ne bu dervişin, ben tanıyor muyum?

BABA İLYAS .- Belki tanıyorsun. Şeyh Hasan'ın boyunun bir kolu olan Şam Bayadı'ndan. Geçen yıl, Ayna Dövlle ile birlikte Kalenderi dostlara katılmış, Kefersud'da şehirli Yatık Türkmenleri kolağan ediyorduk. Orada tanıştık.

DEDE GARKIN.- Anımsadım erenler anımsadım, Ayna Dövlle bir nedenle bana sözünü etmişti. İshak'tı adı. Olgunlaşınca senin getireceğini söyledi. (*Sözü değiştirir, ayakta duranlara*) Geciktiniz demiştim; bakınız sizden sonra çıkan diğer Şeyhler de gelip yerlerini aldı ve postlarına oturdular. Ne dersin Şeyh İlyas dar çektirip cezalandırılmalı mı?

BABA İLYAS.- Benim gönlüm cezalandırılmasınlar, ister...

HEPSİ BİRDEN, *postları koltuklarının altında dürülü, ayaktadırlar.*- Eşiğinize başkoymuşuz, boynumuz kıldan incedir huzurlarınızda...

DEDE GARKIN, *gülerek.*- Pekala, açın postlarınızı oturun şöyle firdolayı. Gözcüler hizmet başına, konuşacaklarım var. (*Gürültü vardır.*)

GÖZCÜNÜN SESİ.- Gerçeğe Hüüü! Edeberkana gelin! Dede'yi dinleyin! (*Sesler, mırıltılar kesilir.*)

DEDE GARKIN, *yüksek sesle konuşur.*- Ulu Şeyhlerim, Erenler! Baba İlyas büyüklüğünü gösterdi. Ebul Vefa yolağının, Ehli Beyt yolunun tacını temsil eden geyik derisinden börkü başına koyuyorum. Bize bu börk, Ebul Vefa'nın altıncı kuşaktan torunu, geçen yıl hakka yürüyen Seyyid Salih'ten emanettir. Emaneti yeni sahibine veriyorum. (*Ayağa kalkmış ve postunda oturan Baba İlyas'ın başına koyduğu börkü tutarak*) Hüü Erenler! Hak Muhammed Ali tacını kutlu, halkını mutlu kılsın! Şeyhlerin, müridlerin artsın dünyayı tutsun. Birliğin dirliğin yücelsin. Seni Urum'a salıyorum Baba İlyas! Urum illerinde yükselen baş ol! Yürüyen ayak ol! İşleyen el, bakan değil gören göz, duyan değil işiten anlayan kulak ol! Hizmetin ağır, hizmetin büyük; bütün Urum'dan sorumlusun! Ey Dede Garkın'ı ulu bilen Şeyhler, Dedeler, Pirlere! Bu andan itibaren ulunuz Şeyh İlyas'tır. Niyazınız itaatınız ona olacak.. Kurtuluşunuz ondadır, ondadır ihlas. Artık müşidiniz ve önderinizdir Baba İlyas. Hepiniz ondan sorumlusunuz ve o da sizden sorumludur. Bütün bunlar aranızda sır kalsın, sakın olaki Selçuk bilsin! Hüü Allah, rahmet gerçeğe!

TOPLU SES, *gür bir biçimde.*- Allah eyvallah, rahmet gerçeğe!

BABA İLYAS, *eline niyaz eder.*- Allah eyvallah Dede'm Garkın, aldım kabul ettim tacı. (*Ayağa kalkıp seyirciye döner*) Tüm erler-evliyalara olsun bize duacı.

ELVAN ÇELEBİ, bir anlık görünür.- Ve Dede Garkın dedi.-

DEDE GARKIN, Baba İlyas'a niyaz eder ve elini tutarak, Elvan Çelebi'nin dizeleriyle.-

**O benimle ben onunlayım derim
Yarenler unutulmaya sözlerim**

**Hem dahi siz durunuz tapusunda
Ve ölünüz ölünüz kapusunda**

**TOPLU SES.- Ölürüz ölürüz kapusunda!
DEDE GARKIN.-**

**Götürmeye söz sizlerden bir mahluk
Bu sırlardan haber almaya Selçuk**

**Destur imdi varıp alınız Rum'ı
Çağırın gelsin Cemaat-ı Şam'ı**

**Hakk'ın orada muradı var gizli
Gören okur gören gönül gözlü**

BABA İLYAS.- Dede'm bizim de gönül gözümüz görmüştür onu. Hakkın muradı odur ki, Urum halkın olsun Sultan-ı Selçuk'un değil! Urum'a baş olmak üzere hemen yola çıkacağım, bir dileğim var Dede'mden.

DEDE GARKIN.- Dileğin buyruktur hepimize Baba İlyas'ım. Ancak hemen yola çıkamazsın, Cem tutacağız. 'Paymaçan verecek bu miskinler', huzurunda dörtyüz şeyh dar çekecek. Yeni müşidine niyaz bend olup ikrar edecekler...Yine de buyruğunu öğrenmek isterim. Sen irfan aleminin şahı, mana aleminin mahısın İlyas'ım, işte niyazın!

BABA İLYAS.- Niyazın Şahı Merdan'a Sultanım, Allah eyvallah! Biz yine harekete geçelim de, çağrıldığıımız ve adımız anıldığı yerde bulunuruz. Cem hizmetlerinde kusur etmeyiz., Tanrı gecinden versin, Şeyh Hasan Oner Baba'nın günleri sayılı. Yoksa çok isterdim otursun tekkemde, kendisine

danışayım; düşünce ve deneyimlerinden yararlanayım Dileğim odur ki, (öbürlerini göstererek) bu dört can benimle gelsinler. Kolum kanadım olsunlar uçayım. Onlarla birlikte, yardımlarıyla Rum'un şahı olayım.

DEDE GARKIN, *öbürlerinin alabildiğine şaşkınlığı arasında çok saygılı.*- Bizce münasiptir Sultanım. (Onlara dönerek) Ne dersiniz erenler?

DÖRDÜ BİRDEN *Baba İlyas'a niyaz ederler.*- Can baş üstüne, başkoyarız Baba İlyas hizmetine!

BABA İLYAS.- Niyazlarımız kabul yüzünüz ak olsun canlarım. Biz baş istemiyoruz. Hak için ve halk için iş ve hizmet istiyoruz. Bir küçük hizmet de Şeyh Hasan Oner Baba'dan istiyorum.

ŞEYH HASAN.- Başım gözüm üstüne, isteğiniz buyruktur benim için. İşte niyazın.

BABA İLYAS.- Başın gözün sağolsun, Hakka niyazın Oner Baba. Biz ayrıldıktan sonra Kefersud'da oturan Baba İshak Şami gelecek. Toplantıya yetişmedi. Çünkü çobanlığını yaptığı Dikhan'ın koyunları kendisini yalnız bırakmadılar. Baba sürüsünü de katmış önüne geliyor. Kendisine sevgimi, selamımı söylersin Sizin Oner zaviyesinde onu bekliyoruz. Haydi kalın sağlıcakla!

Birbirleriyle niyazlaşıp kucaklaşarak helallaşır ve çıkarlar sahne kararır

Dördüncü Sahne

Dairesel bir ışıkla, etkileyici bir renkli spotla Ayna Dövlle'nin saman basılmış derisinin yanında asılı, yüzülmüş vücudu aydınlanır. Dövlle'nin bedeni üzerinde, yüzünde kümeler halinde arıların sineklerin bulunduğu, arka plandaki vızıltı sesleriyle anlaşılır. Çevresinde kimse bulunmamaktadır. Ancak arada bir-iki kafa gizlendiği yerden gözükür. İçlerinden biri Dövlle'nin önüne atılır ve elindeki mendil ya da bir deste yumuşak ota sinekleri, arıları kovalar. Anında iki zindan görevlisi ortaya çıkar, onu sürükleyip götürürler. Ayna Dövlle bunların farkında değil, ölümü beklerken geçmişi yaşamaktadır. İniltiyle konuşur ve düşündükleri ise sahnelerle dışa vurulacaktır. Geçişler sırasında anlatma gerektiğinde, Dövlle'nin bu asılı halinden ayrıntı fotoğrafların projeksiyonla perdeye aktarılması tercih edilebilir.

AYNA DÖVLE, *acılı bir sesle, iniltiyle.*-

Önde Boz'a binmiş Baba İlyas
Arkasında biz, dört at üzerinde dört şeyh
Aştık Albustan ovasını o sabah.

Üç günde vardık Arapgir'deki Şeyh Hasan Oner zaviyesine
Konuk olduk talibim Şeyh Bahşiş'in hanesine.
Onuncu gün İshak bize katıldı
Zaviyede yedi kurban pişirdi,
Aldı kepenegini niyazbend oldu.

Yol boyunca kurbanlar kesildi, yeni lokmalar
Hep geri dönerdi boğazlanan koyunlar.
Arttı eksilmedi sürü ta Çat'a kadar.
İki büyük Şeyh keramet ül-Hak
Birbirine hem denk hem uyak
Hele görün nasıl olmuştu bize tanış bu İshak!

Kefersud halk pazarı ya da esnaf çarşısında bir meydan, çevresinde küçük dükkanlar, esnaf, hallaçlar, demirciler, tenekeçiler, semerci-palancılar vb. Onların arasında dolaşan, konuşan ve Ayna Dövlle ile Baba İlyas görünür. Kentte yaşayan yatık Türkmenlerin kıltığı ve davranışları içinde görülmektedirler. Etna çarşısındaki karışık sesler duyulmaktadır geri planda. Semerci dükkanının önünde dururlar. Daha sonra bir Kalender grubu...

SEMER USTA, *çekingен davranışla yaklaşan Ayna Dövlle ile Baba İlyas'a bağırır.*- Hey Türkmen artığı yatıklar! Ne ezilip büzülerek bakarsınız? Bir diyeceğiniz varsa kapıya yaklaşıp söyleyin.

AYNA DÖVLE, *arkadaşına bakıp, işaret onayı alır rol yaparak.*- Semerci ağam kolay gelsin!

SEMER USTA, *önünde yapmakta olduğu semere ot doldururken dalga geçer.*- Kolaysa başına gelsin yatık. Semer mi isterdin palan mı? Kendin için mi yoksa arkadaşına mı?

BABA İLYAS, *diklenerek.*- Semerlerin altında kalasica yatık, sen kendini adam mı sayıyorsun da bize semer vuracaksın? Sen semer-palan ustası mısın yoksa laf ustası mı?

AYNA DÖVLE, *aynı diklikle.*- Sen galiba üzerinde bir semer paralama mı istiyorsun laf ustası!

SEMER USTASI, *hemen iki kütükten oturak kor kapının önüne, aşağıdan alır ve yavaş sesle.*- Buyurun ağalar. Oturunuz şöyle. Siz göçerlerdensiniz ya da dağlı. Yatık şehirli Türkmenlerden olmadığınızı anladım, size sınak saldım. Hemen açık verdiniz. Madem bizim kılığa girdiniz, sonuna dek sürdürseydiniz. Erkeklik, yiğitlik, mertlik kalmadı şehirli Türkmenlerde. Kimin borusu kalın öterse o sese seğırtiyor, kimin kılıcı keskinse onların altına yatıyor bu yatıklar. Bir dirheme çifte göbek atıyorlar...

BABA İLYAS.- İnanç, haysiyet, gelenek-görenek kalmadı mı dersin usta?

SEMER USTASI.- Kalmadı ağalar kalmadı. Kadı'nın mühtesib'in, dikhan'ın haksızlarına ve zulumlarına alkış tutuyorlar...

AYNA DÖVLE, *geçen bazı kişilerin kendilerini dinlediklerinin farkına varıp araya girer.*- Usta alkışı malkışı bırak da söyle. Bir semerle bir palanı kaç dirheme yaparsın?

SEMER USTASI.- Semer yarım, palan bir dirhem. Kuru çayır otu değil, kalın ve yumuşak semer otu kullanırım ben. Eşekte katırda yağır açmaz benim yaptığım semer-palan..

BABA İLYAS.- On semer, on da palan yaptıracağız, indirimde bulun biraz.

SEMER USTASI, *hesap eder.*- Semerler beş, on da palanlar; hepsi onbeş gümüş dirhem eder. Sizden iki buçuk almam...

BABA İLYAS.- Tamam anlaştık. *(Tiz bir boynuz sesi yükselir. Birden çarşının sesleri durur. Ve herkes işlerini bırakır seyre hazırlanır.)*

SEMER USTASI.- İşte cavlaklar, malamatçı Kalenderler geliyorlar. Dünya umurlarında olmayan bu üryan-büryanlar gibi yaşamak isterdim doğrusu...

Beşinci Sahne

Önden biri boynuz borusunu çalarak Kalenderiler girer; Baba İshak'la birlikte en az dört kişidirler. Kimisi göğsünü tamamıyla çıplak bırakan bir geyi k veya kuzu postu atmış sırtına, bazıları ise posttan ya da kıldan örülmüş önü açık 'cavlak' dedikleri dar bir yelek giymiştir. Bacakları çıplak, ayaklarında çarık vardır. Bellerinde, bacakarası ve arkasını kapatan deri veya aba kumaş parçasını tutan bir kuşak bağlanmıştır. Kafaları usturayla tıraş edilmiş olup, dudaklarını örten sarkık pala bıyıkları vardır. Kimilerinin boynunda kudüm veya def, kimininde ise boynuz boru asılıdır. Hepsinin bir elinde kalınca ve ucu kıvrık uzun sopa, çomak, öbür elinde uzun saplı ya da bele sokulmuş kısa saplı, bir ağzı kazma öbürü balta olan nacak-teber bulunmaktadır. Ayrıca kuşaklarının bir yanında, birinin içinde esrar öbüründe kav ve çakmak taşı bulunan kabak-kese curadan, diğer yanında ise keşkül hindistan cevizi kabuğundan dilenme kabı asılı durmaktadır.

KALENDERİLER KOROSU:

Yorganımız yaprak
Döşegimiz toprak
Yastığımız tuğla
Günahların çoktur senin
Ağla Kalender ağla *(toplu halde ağlarlar)*
Yüklenmişiz dünyanın kötülüklerini
Çıplak omuzlarımızda taşırız.

Biz Kalenderiyiz üryan gezeriz
Malamat ehliyiz önce sezeriz
Kavgamız kendimizle
Tüm insanları severiz
Boru çalar def çalar semah döneriz
Şahı Merdan aşkına dileniriz
Yoksullarla üleşip birlikte yeriz...
Boru ve teflerle-kudümlerle melodik sesler çıkartarak dönerler.

1. KALENDER,-

Dinleyin beni ey ehl-i iman,
Bu dünyada kendilerini mutlu sanan
Sultana emirlere kadıya dikhana kanan!
Ben bir dikhandım *(define vurur)*

ESNAFLAR, *toplu halde.*- Bir dikhanmış, şimdi kalender, bir aylak...

1. KALENDER.-

Koca bir dikhandım Ahlat taraflarında,
 Yüz çift öküzün sürdüğü topraklarımda,
 On binlerce koyunun otladığı yaylaklarımda,
 On köy dolusu yarıcı rençberim marabam vardı.
 Beşyüz çadırlık konar-göçerim yaşardı.
 Onların üstünde 'arı kıran başkesen' bir zorbaydım.
 Onlar benim kullarım-kölelerimdi.
 Döver söver, parayla alıp satardım; onlar benim mallarım zenginliğimdi.
 İşkence ve ölüm kolgezerdi sözden çıkan,
 buyruk dinlemeyen için..

Çevreyi kolaçan eden İshak'ın gözüne çarşığı gözleyen Subaşı'nın askerleri çarpar. Hemen biri defini çalar, öbürü borusunu.

KALENDERİLER KOROSU,-

Biz Kalenderiyiz üryan gezeriz
 Malamat ehliyiz önce sezeriz
 Kavgamız kendimizle
 Tüm insanları severiz
 Boru çalar tef çalar semah döneriz
 Şahı Merdan aşkına dileniriz
 Yoksullarla paylaşıp birlikte yeriz

Boru ve teflerle-kudümlerle melodik sesler çıkartarak dönerler

1. KALENDER, anlatmayı sürdürür.-

Maslahatım her kalktığımda bir başka kızın bikrini izale eder
 Ya da bir oğlanı becerirdim ailesinden koparıp.
 Kimse karşı gelemmez, kimse hesap soramazdı.
 Bir dikhan da kendi üstüne karşı gelemmez, hesap soramaz.
 Onbeşimde bir Emir de beni becermişti.
 Babam kendi elleriyle ona sunmak zorunda kaldı.
 Onun gözlerinden süzülen çaresizlik yaşlarını
 hiçbir zaman unutmadım.
 Bunun öcünü ise hep çaresizlerden aldım.
 Ben insan mıydım yani?
 Hayır, bir hayvan ya da canavardım.

ESNAFLAR, *toplu halde*.- Canavarmışsın ki ne canavar! (*Çekinerek*) Büyük toprak sahibi bir dikhanmış, yapmadığı zorbalık kalmamış. Emirlerin beylerin adamı, Sultana yakın. Kılık değiştirmiştir belki.

1. KALENDER.- İnsan düşmanı, hem de namus ve onur yiyen, kötülöklüklerle karnını doyuran bir canavarım ben. (*Hallaca, demirciye ve semerciye sırayla yaklaşarak*.) Vur Hallaç, kirişe vurduğun gibi vur tokmağınla gönlümün tellerine, kırılısın kopsunlar.

HALLAÇ.- Git işine be aylak, senin gönlünde tel mi kalmış kırılacak? (*Keşkülüne para koyar*.)

1. KALENDER.- Sen demirci, aklımın en keskin yerini koy örsün üzerine, ez çekicinin körelt!

DEMİRCİ.- Sen dikhan iken sivri aklını ezmiş köreltmişsin. Bileyciye git bileylet ki keskinleşsin. Çünkü onu şimdi yerinde kullanacaksın. (*Keşkülüne para koyar*)

1. KALENDER.- Hey semerci karındaş, derim manda gönü kadar kalındır, dayanıklıdır. At falçatamı sırtıma, yüz çıkar iki semerlik gön. Bas otu içine olsun semer, (*Ayna Dövle ile Baba İlyas'ı göstererek*) şu müşterilerine satarsın.

AYNA DÖVLE.- Sadece sırtının derisini değil, baştan ayak tırnağına kadar da yüzse, bizim ihtiyacımızı karşılayamaz senin vücudun. (*Keşkülüne para koyar*)

BABA İLYAS, *gözü hep tefiyle dolaşan çevreyi kolaçan eden, kuşkulu bir asker ya da muhbir görünce tefini çalarak konuşmaları tehlike gidinceye kadar kestiren kalender İshak'ı izlemektedir. 1. Kalendere yavaşça*.) Kalender dost, erenler! Yol için görevin postu deldirmek ya da sırtı yüzdürmek değil, tam tersine sırtı kalınlaştırıp uzun yaşamaktır. (*Yanlarına gelmiş olan mânâ aleminde bulunmuşçasına bir*

etkileşim içinde kendisini dikkatle dinleyen kalender İshak'ın keşkülüne para koyar.)

BABA İSHAK, *keşkülündeki bütün paraları gözlerinin içine bakarak Baba İlyas'ın avucuna döker. Konuşmaz, düşüncelerini dışavurumla ona iletir. Bu düşünce iletişimi sırasında zaman durmuş oradakiler son hareketleriyle taşlaşmış gibi durmaktadırlar.*- Erenler Sultanı, belli ki göçe hazırlanıyorsunuz. Cebinizdeki gümüş dirhemler ısmarladığınız semerlere yetmeyecek. Onları tamamlayayım. Lokma olarak kabul et!

BABA İLYAS, *aynı biçimde düşüncelerini ona iletir.*- Lokman kabul yüzün ak olsun, Hakka erenler yardımcın olsun Baba, Baba İshak. Sürülerini Cendere yamaçlarında çobansız bırakmış buralarda gönül gezdiriyorsun. Dağların derelerin kurdu kuşu bir yana, Cendere köprüsünün altında kervan soymak için bekleyen bir bölük Harezmi eşkıyasına ne demeli İshak Baba'm? Sürüyü gördüler, kaldırmaya hazırlanıyorlar...

BABA İSHAK, *sevinçle karşılık verir.*- Dede Garkın'ın gözdesi pirim, Şeyh İlyas'ım, farkındayım Harezmi eşkıyaların. Sürülerim için endişe etme. Koyunlarımı itlere-kurtlara teslim ettim. Kurt-koyun birlikte otuyorlar. İki ayaklı kurtları yaklaştırmazlar. Sonra gönlüm burada, bedenim orada kepeneğimin altında. Bizim Kalenderleri yönlendiriyorum; bazan delilik ediyor, irezillik çıkarıyor bu malamat ehli. Baba İlyas sultanıma içim-dışım herşeyim ayandır; zalımların zulmü göğe yükselmiştir, hep sürülerin peşinde duramam...

BABA İLYAS.- Beli erenler, doğru dersin can İshak. Kalenderiler verir veritiriyor ve küfrediyorlar dikhanlara, emirlere de Sultana da, kendilerini onların yerine koyarak. Halk onlara meczup, mecnun gözüyle bakıyor. Küfredilenler de gülüp geçiyor. Ciddiye mi alıyorlar sanıyorsun gülüm? Kalenderilerin cirmi ne ki, yaktığı yer büyük olsun?

BABA İSHAK.- Doğru dediklerin. Bana yol göster pirim sultanım, ne yapmamı buyuruyorsun?

BABA İLYAS.- Sana Alamut yolu gözüktü Baba İshak! Gönlünle ve bedenle orada ol. Önce Astara'ya uğrayacaksın, kılavuzunu bulup Alamut'a geçeceksin. Sana bellik vereceğim. Haydi şimdi işinin başına. *(Zaman ve hareketler başlar.)*

SEMERÇİ.- Kalender, sen ayıbının, zorbalık ve kötülüklerinin farkına varıp, pişman olmuş ve doğru yolu bulmuşsun. Ne diye seni sırtından bıçaklayıp derini yüzeyim? *(Yavaşça)* Pişman olmayan, zorbalık ve zulümlerini sürdürenler buna müstahak. Çok mükemmel bir topluluksunuz. İyilikleriniz, güzel ahlak ve huylarınızı saklamayın. Onları ortaya dökün ki örnek olasınız *(İshak tefini çalar, öbürü borusunu.)*

KALENDERİLER KOROSU, *boru ve teflerle-kuddümlerle melodik sesler çıkartarak dönerler.-*

Biz Kalenderiyiz üryan gezeriz
Malamat ehliyiz önce sezeriz
Kavgamız kendimizle
Tüm insanları severiz
Boru çalar tef çalar semah döneriz
Şahı Merdan aşkına dileniriz
Yoksullarla üleşir, birlikte yeriz...

Baba İshak'ın defî, boru sesleri yükselir. Bu yükselme kaçma işaretidir. Hızla meydanı terkederler. Esnafın işlerinin başına geçer. Semerci Baba İlyas ile Ayna Dövl'e'yi dükkanına çekerek palanların semerlerin arasına saklar. Birden Subaşı'nın askerleri ve vergiciler meydana girip baskıyla, zorbalıkla haraç toplamaya başlar. Haykırış ağlayışlar arasında sahne kararır.

BÖLÜM II

BABA İLYAS VE ERLERİ AMASYA'DA ÇAT'A YERLEŞTİLER, GÖRELİM HELE, NELER İŞLEDİLER?

Birinci Sahne

Projeksiyon: Ayna Dövl'e'nin direkte asılı vücudu ve saman basılı derisinden, belden yukarısının çekilmiş fotoğrafı perdeye yansıtılır. Sonra perdedeki resim yavaş yavaş karararak Elvan Çelebi'nin, başta verilen kitabını yazdığı mekana dönüşür. Elvan Çelebi'nin dizeleriyle Baba İlyas'ın Çat zaviyesine yerleşmesi ve ilk dönemleri anlatır. Anlattıklarından bazıları birkaç küçük sahneyle gösterilir. Ayrıca Baba İlyas Çat Zaviyesi'nin herkese kapısı açık ve kapıda bekleyen Uban ile Düden

ELVAN ÇELEBİ .-

Varıncak Rum'a makam tuttu İlyas
Toplandı yanına bütün halk, havas

Çün Şeyh burada Çat'ta makam tuttu
Halk çıraca yanıp aşkından tüttü

Dört yüz kişi her gün her gece
Kırk can hizmet ederdi delice

Bunlardan birinin adı Düden'di
Bir diğetine de Uban'ım derdi

Adları söylendiğinde Tekkenin kapısında görünürler

İkisi de durdu kapıda sadık
Şöyle ki sıtkıla Hakk'ka layık

Şeyh'e ulaşmak isteyen kişiler
Önce bu azizlerden geçerler

Kadınlar ve erkekler, çocuklar geçerler kapının önünden, içeri girer çıkarlar. Işık oyunları ile ortam oldukça kalabalık gösterilir.

Üç yıl içinde kadınlar erkekler
Şeyhe mürid olmaya yarış ederler

Tam yetmiş iki bin er mürid oldu
Uğrunda ölecek bayezid oldu

Çün Hak onu öyle bir sağlam üstüvar etmiş
Bir boz burak sunmuş süvari etmiş

Boz'un kişnemesi işitilir

Arşa duraklıydı yeşil alemlî Şeyh
Boz buraklıydı nur imameli Şeyh

Ol keramet ki ona vermiş Kerim
Ol inayet ki kılmış ona Ali'm

Bir nefeste okurdu bin ayeti
Ki onun yoktu benzer misali

Bir gün tekkede yalnız duruyordu
Kafasında dünyalar kuruyordu

Baba İlyas tekkede postunun önünde beyaz uzun sakalı, geyik derisi börtü, uzun siyah cübbesiyle ayakta durmakta, Ayna Dövl'e posta yakın bir yerde edeberkan oturmaktadır.

BABA İLYAS, *postuna geçip bağdaş kurar.*-
Ayna Dövl'e'm, nerede Uban'la Düden?

AYNA DÖVLE.- Kapıda olacaklar, çağırayım. (*Ayağa kalkar kapıcıları çağırır.*) Uban, Düden kapıcı erenler, Pirimiz sizi isterler!

UBAN-DÜDEN, *İkisi birden önünde yere secde edip dar'a dururlar.*- Hüü Erenler Şahı, işte niyazın!

BABA İLYAS.-

Niyazınız kabulüm Uban Düden
Nerede bu hak yola gelip giden

Niye ortada yoktur hiç kimseler
Hayır mı şer mi engel olan şeyler

Yetmiş iki bin can var defterimizde

Bu ne haldir üçü var tekkemizde

UBAN-DÜDEN.-

Geleni buyur etmek görevimiz
Sen bilirsin, biz birşey diyemeyiz

BABA İLYAS.-

Kafanızda geçeni dillendirin
Her biriniz fikrinizi söyleyin

UBAN.-

Bir od'a düşülmüştür herkesi yakar
Öyle bir ateştir ki set duvar yıkar

DÜDEN.-

Er ve kadın kişi birbirin bilmez
Bu ne sırdır bu sırta akıl ermez

UBAN.-

Baba İlyas aşkıdır bu büyük sır
Onunla meşkte birbirin unuttur

DÜDEN.-

Buraya gelmeye ne gerek dürür
Çünkü herkes seni yanında görür

UBAN.-

Her şeyh ve mürid tekkesinde tapınır
Karşısındaki sensin niyaza varır

İşte bu sır Urum'da dolaşmıştır
Dilden dile her yana ulaşmıştır

AYNA DÖVLE, *saygılı ama üzgün.*-

Bu nedenle Tekkemiz boşalmıştır.

BABA İLYAS, *düşünceli .-*

Uban'ım Düden'im
Dar çeken derman bulsun

Yardımcınız Şahı Merdan Ali olsun
Tekkemiz dolsun boşalmasın.

Uban ile Düden niyaz edip çıkarlar. Elvan Çelebi kaybolur. Sadece Baba İlyas aydınlanır. Ayağa kalkmış, kollarını ileri uzatmış elleri açık, kafasını geriye atmış gözleri kapalı bir trans hali yaşamakta. Ayna Dövlle onu izlemektedir edeberkan oturduğunda.

Kaldırdık aramızdaki kalın örtüyü tanrıyla birleştik
Tek tek gönüllere birlikte yerleştik.
Yel olduk ışık olduk,
Uzaklıklar dağlar ve ovalar kalktı aradan,
Herkes her yerde görünmekle biz yanlış yaptık.

Dağılmaya bin parça olmaya değil,
Bütünleşmeye bir olmaya ihtiyacımız var.
Baba İlyas artık burada görünecek yalnız.
Yoldaşlarımız, halifelerimiz bizim adımıza konuşsun
Altmış halifemiz altmış yerde koşusun.
Örtüyü aradan kaldıran Halk olmalı

'Enel Hak' demek yetmez,
'El Halk-ı Huvel Hak, el Hakkı Huvel Halk' demeli....

Işıklar kararır. Elvan Çelebi görünür.

ELVAN ÇELEBİ .-

Bundan böyle büyük sır kapatıldı
Tekke müridleriyle dolup kaldı

Sultan Alaeddin bile konuk oldu
Baba İlyas'ın od'una yanık oldu .

İkinci Sahne

Uban ile Düden, gece fenerleri ve asaları ellerinde, teberleri bellerinde kapı önündedir. Karışık bir diyalog geçerler.

UBAN.- Anlat bana Düden bugün neler oldu, Baba ile birlikteydin?

DÜDEN.- Beş has Şeyhiyle ormanda her zamanki yerindeydi.

UBAN.- O kocaman yaşlı meşenin kovuğunda...

DÜDEN.- Şeyhler çevresinde dolanırken, düşüncelere daldı bir zaman ...

UBAN.- Geç bunları, hep yaptığı şeyler.

DÜDEN.- Yeni bir kerametini gördüm Uban. Bir koçu...Yok yok söyleyemem. Çünkü hepimizi tembihledi, kimseye demeyin' diye.

UBAN, *kırgın*.- Düden, ben olsam sana söylemez miydim? Dede'min benden gizlisi mi var? İki karabaş itin onun isteğiyle cemaatla namaza durduğunu; onun buyruğuyla Boz atın, kapıdan değil duvarı yarıp çıktığını ilk gören ben olmuştum. Senden gizledim mi? İlk sana anlatmadım mı?

DÜDEN.- Bu çok başka Uban. "Aman", dedi ulu Şeyh, "bir latifedir yaptık. Dışinizin arasından çıkmasın. Çevrenin Hıristiyanlarıyla dost olmak, onları yanımıza çekmek dileğimizdir. Onlar da alevi Türkmenler gibi horlanıp ezilmektedir. Aynı zulmün altındayız. Bu yurt bu topraklar, bütün insanların eşit yararlanması içindir. Bu dünya, ne Konya'daki Sultanın, ne de bol keseden köy-kent bağışladığı, temlik ettiği emirlerin-beylerin.. Tanıksınız, konuştuk, papaz bizi köylerine davet etti. Kilise'de bir vaiz verecek ve onlara inançlarımızı anlatacağım. Hem İsa'dan, hem Muhammed-Ali'den sözedeceğim..."

UBAN.- Nasıl olacak bu? Onlar bizim dilimizi bilmez ki.

DÜDEN.- Baba İlyas'ın bilmediği dil mi var. Papazla nasıl çatır çatır konuştu, bir duysaydın! Sultan Süleyman gibi kuşların dilinden bile anıyor. Sonra dedi ki Baba: "Aman aman, Çat'a yeni atanmış Köre Kadı'nın kulağına gitmesin bunlar..."

UBAN, *öfkeli*.- Gidip ben mi kulağına üfleyeceğim Kadı'nın?

DÜDEN.- Bu nasıl söz böyle Uban?

UBAN.- Biz ikimiz musahibiz Düden. Bu yola birlikte ikrar verip girdik. Musahib musahibinden birşey gizler mi? Şeytan'ın lanet tokası mı geçsin istiyorsun boynuna Düden arkadaşlık?

DÜDEN, *değişir, bir ürperti geçirir*.- Hata ettim Uban'ım, hiç ister miyim? Şeytan'a lanet. Biz bir can bir vücuduz, ayrımız gayrımız yoktur. Birbirimizden saklımız olmadı ve olmayacaktır..

UBAN.- Öyleyse de hadi Baba'nın yeni kerametini!

DÜDEN.- Hem bizim, hristiyan çobanların ve papazın gözleri önünde yedi kere bir koçu boğazladı ve yedi kez onu sürüye diri saldı...

UBAN, *gülerek*.- Ah Düden'im ah! Bu Baba'nın yeni kerameti değil ki...Ayna Dövlle Dede anlatmıştı, Şeyh Osman'dan da duydum Malatya'dan Haraşna'ya kadar her öğünde Baba İshak'ın

koyunlarını yemişler. Sonra onları sürüye sağ salmışlar. Sürü artmış eksilmemiş...

DÜDEN.- Onu ben duymamıştım..

UBAN.- Demek duyacağımız göreceğimiz çok şey var. Şimdi aklıma, geçen Cuma akşamı Sultan Alaeddin'e yaptıkları geldi. Koca Sultan nasıl ezildi, büzüldü, küçüldü Baba'nın önünde, değil mi?

Elvan Çelebi rahlesinin başında, yazdıklarının okunduğu anlaşılır. Uban ile Düden'in şiirsel anlatıları adı geçen kişilerin vücut hareketleriyle verilebilir.

DÜDEN, *coşkuyla*.-

Sultan ile vezir emirülahır
Tekke kapısında oldular zahir

UBAN.-

Şeyhi görmeğe içeri girdiler
Ama ne kudret gösterir bilmediler

Şeyh Sultan ile birlikte yürüdü
Mihrabın sağ yanını ona verdi

DÜDEN.-

Yedi it çanağına aş doldurdu
Sonra önüne siniyle koydu

Çanaklar Çin kasesine büründü
Sultan'ın gözüne öyle göründü

UBAN.-

Altı çanak aş da vezir önünde
Kaş kaseleri göründü gözünde

DÜDEN.-

Emirüahır ot saman yeyip durdu
Yediklerini leziz yemek sanırdı

UBAN.-

Çanaklarda kemik saman çöpleri
Kaldığın gördü bir an gözleri

Sultan ürktü sonra kendine geldi
Şeyh önünde benlik atıp eğildi

UBAN-DÜDEN, *İkisi birden*.-

Dedi.- "Benzemez kimseye bu kişi
Haktan almış bu devleti bu işi

Beldenin beyine buyruk verelim
Şeyh'e buraları vakıf edelim

Varalım Konya'ya evcek gelelim
Tüm varlığımızla mürid olalım"

**SULTAN ALAEDDİN KEYKUBAT
FETİHLERE VE KEKLIK KEBABINA DOYMUYORDU**

Üçüncü Sahne

AYNA DÖVLE, *Sesi ışıklar kararırken çok derinden gelir*.- Aradan altı yıldan fazla zaman geçti, köprüleri altından durgun sular değil, bozbulanık nice seller aktı. Sultan Alaeddin ne bir daha Çat'a geldi

ve ne de Baba'ya mürid oldu. Ama Çat'a tayin ettiği Köre Kadı başımıza bela oldu. Sık sık vakıf zaviyeyi teftişe geldi... Bir gün Kalenderi kılığında Kayseri'deydik, bir yolunu bulup Saraya kadar girmiştik. Bilin ki, ah neler gördü bu gözler, neler işitti bu kulaklar!

Yıl 1236-37, Mayıs ayının son günleri. Sultan Alaeddin'in Kayseri yazlık sarayının divan odası. Bütün pencereleri sıkı sıkıya kapalı olmasına rağmen, dışarıda çok büyük bir kalabalığın bulunduğu izlenimi verilir. Perde açıldığında altmışı çoktan aşmış olan Sultan Alaeddin altın sırmalı kaftanını savura savura yüksek tahtının önünde iki yana doğru hızlı adımlarla gidip gelmekte olduğu görülür. Beş altı beylerbeyi, emir ve atabey tahtın iki yanında, yüzleri seyirciye dönük, başlar önde eller göğüslerde sıraya dizilmiş, tiril tiril titremektedirler. Sultan geçip tahta oturur, her birine ayrı ayrı kızgın bakışlar fırlatır. Birden ayağa kalkıp iri vücuduyla hepsinin önünde birkaç saniye durarak konuşmasız, vücut hareketleriyle öfkesini dışavurur...

SULTAN ALAEDDİN, *tahtının önünde durur ve bir yay gibi gerilerek kollarını ileri uzatır ve yumruklarını sıkıp ansızın bağırır. Oradakiler yerinden zıplar..-* Amid alınmalı! Fethetmeliyim bakır diyarı Amid'i! Ben Sultan Alaeddin Keykubad! Venedik diliyle, Alatinus Magnus Soldanus Iconii et Potestas Omnium Terrarum per Orientem, yani "Doğudaki bütün toprakların hakimi ve Konya'nın büyük sultanı Alaeddin", Amid'i mutlaka alacağım.

DİVANDAKİLER, *hepsi birlikte.-* Amid'i mutlaka alacaktır Sultanımız.

MUBARİZUDDİN ERTOKUŞ, *İçinden geçirir.-* Çıldırdı yine Sultan. Geçen yıl Urfa'nın fethinde de böyleydi...

SULTAN ALAEDDİN.- Taş üstünde taş kalmıyacak Amid'de. Urfa gibi yerle bir edeceğim.

DİVANDAKİLER.- Taş üstünde taş kalmayacak Amid'de.

ALAADDİN SULTAN, *gerginliği sürmekte.-* Amid'de taş üstünde taş, vücut üstünde baş koymayacağım! Önce tarla yapacağım. Sonra bin çift öküz koşup tapan çektireceğim. Arkasından tapanlanmış Amid tarlasına bir şehir kuracağım. Artukluların kökünü kurutacağım. Canık'tan, Rum'dan, Rodos'tan, Frengistan'dan, Gürcistan'dan toplayacağım leşkerle, askerlerle bunu yapacağım. (*Öfkeli hareketlerini sürdürür.*)

KEMALETTİN KAMYAR, *Sultan ALAEDDİN öfkeli gidiş-gelişlerini sürdürürken içinden geçirir..-* Sultan'ın bu denli çılgınlaşmasına bakır diyarı Amid'i alamaması neden oldu. Ben en yakın pervanesiyim. Sultan'a gelen özel mektuplar dahil tüm bağışlar benim elimden geçer. Bilmediğim sırrı yoktur. Geçen yıl dünyanın dört bir yanından büyük paralarla topladığı 100 bin aşkın ordusuyla dört ay boyunca Amid'i kuşattı. Ama almayı başaramadı. Amid halkı vargücüyle diremişti. İşte bu direnç Sultan'ı kudurttu. Daha o zaman yemin üzerine yemin içmişti Amid'i almaya...

CELADEDDİN KARATAY, *içinden geçirir.-* Urfa'ya yaptığımı yapmak istiyor. Yaşlandıkça kuduruyor; varlık ve iktidar tutkusu arttı Sultan'ın. Şehri günlerce askerlere yağmalatmış, kendisi de Melik Kamil'in kaçarken bıraktığı yığın yığın altına gümüşe el koymuştu. Urfa'yı savunan komutan ve askerlerden yakalanan iki bin kişiyi çırılçıplak soydurup Rum'a sürdürdü.

TACEDDİN PERVANE, *içinden geçirir.-* Amid'i alamayınca tüm öfkesini kent surlarının dışında kırsalda yaşayan Harezmiler ve Türkmen göçerlerden, Kürt köylerinden çıkardı. Köyleri, evleri ve çadırlarını yakıp yıktırdı. Mallarına sürülerine el koydu. Binlerce erkeği köle ve kadınları cariye olarak beylere, askerlerine dağıttı. Yaşlandıkça kötüleşiyor. Bizler zalimiz ama o bizden de zalim...

SULTAN ALAEDDİN, *birden parlar, oradakilerin hepsi irkilip kendine gelir.-* Amid fethedilmeli, alınmalı Amid! Böylece Suriye, Mısır yolu açılacak Sultanlığıma. Dımışk Şam'ı alıp Halife El Nasır Lidmillah'a konuk olacağım. Ceddım Tuğrul ve Çağrı Beyler gibi Tanrının gölgesi büyük Halife'nin kılıcı olacak, Bağdad'a kanat gereceğim! Fütüvvet şalvarı gönderip Sultanlığımı kutlarken kendi özümüne söz vermişim, İnananların Emir'inin kılıcı olacağım diye. Bunu gerçekleştirmenin yolu Amid'den geçiyor beylerim, Amid'den.

DİVANDAKİLER, *hep birden.-* Doğrudur Sultan'ımız, yol Amid'den geçiyor.

SULTAN ALAEDDİN, *bağırarak.-* Yeter breee! Papağanlar gibi son sözümü tekrarlamayın! Dört ay kuşattık Amid'i, alamadık. Nedendir beylerim? Ona kafa yorun...

Anında ağzından köpükler saçarak tahtına oturur, dişleri kilitlemiştir ve arka üstü düşer. Beyler korku içinde koşuşurlar. Çaşnigirbaş Mubarizuddin Çavlı yüzüne gülsuyu serper. Herkes önünde diz çöker. Kamyar ellerini ovar, yüzünü yıkar.

Doğrulan Sultan kaldığı yerden sürdürür .- Emirlerim, beylerbeyi ve atabeylerim! Amid'i mutlaka

alacağız ve sizler keselerinizin ağzını açacaksınız! (*Sakin, okşayıcı.*) Sizler benim en yakınlarımsınız, en güvendiğim dostlarımsınız. Ama öfkemi ve bir toz zerresi kadar bile hata kabul etmeyeceğimi de bilirsiniz. Daha sonra çok önemli bir kararımı açıklayacağım. Onun için bu özel divan toplantısına yalnız sizleri çağırdım. Ancak Amid başarısızlığı hepimizin alınında bir kara lekedir. Önce bu lekeyi paklayacak önlemleri alalım. İkda arazilerinizdeki köylülerden, yaylaklarınızda yaylayan konar-göçerlerden aldığınız baş ve hayvan vergilerinizi iki katına çıkartın, ağırlaştırın. Şehirlerinizdeki esnaflardan, sarraflardan bol ihsanlar toplayın. Öşürler için köy ve kasaba dikhan'ları yarıcılarını kullarımızı sıkıştırın. Göçerlerden toprakbastı parasını ve hayvanbaşı vergilerini, haraçları ağırca tutun. (*Suluk alır.*)

DİVANDAKİLER.- Ferman Sultanımızın!

KEMALEDDİN KAMYAR, *içinden geçirir.*- Biliyorum sır gibi sakladığı kararını; hangi oğlunu yerine geçireceğini açıklayacak. Aslında herkes tahmin ediyor, ama ben ağzından duydum. Benim işime geliyor. Adımı içimden, kendime bile söyleyemem...

SULTAN ALAEDDİN.- Toplayın, denkleştirin yüklerinizi boşaltın önümüze. Pervanem Kemaleddin ve hazinedarım her beyin getirdiklerinin hesabını dirhemine kadar tutacak ve bağış listelerini bana sunacaklardır. Sultanımız, Evlad-ı Büyük Selçuk olarak, Allahın huzurunda ve hepinizin önünde söz veriyorum. Bütün beylerimiz ihsanlarına göre rütbe kazanacak ve makam sahibi olacaktır! Yeni ikda sahipleri komşu beylere, Sultanlığımıza bağlı diğer meliklere fermanlarımızı derhal ulaştırın. Bastırıp harcayacağımız altın ve gümüş paraların karşılığı bu bağışlarla dengelenecektir. Hazine boşalmamalı. İslamı keferesi demeyip asker toplayacağız. Yüzbinlik orduyla Amid'i alamadık, iki kere yüzbin olmalı! Ulu Halife'nin arkasında namaz eda etmek istiyorum. Ben Sultanınız Alaeddin Keykubat bin Keyhusrev'in buyruğu budur. Keseleriniz dolu, yükleriniz büyük ve pahalı gelesiniz; hazine kapısında tepeler oluşsun! Kemaleddin Kamyar pervanem, bizden önceki İzzeddin Keykavus Sultan kardeşimize, Pervane Fahreddin Ali'nin bir defada sunduğu ihsanları bir daha say da kulaklarına küpe olsun beylerin! Üç ay zaman veriyorum bilesiniz.

KEMALEDDİN KAMYAR, *dersini ezbere okuyan bir medrese öğrencisi gibi.*- Cennet mekanı olsun Sultan kardeşiniz İzzeddin Keykavus tahta çıktığında, Fahreddin Ali yüzbin dirhem gümüş, 15 bin kızıl altın, 100 top kemha kumaş, 150 top atlas kumaş, 35 at, 50 deve, 20 katır yükleriyle birlikte armağan sunmuştu Sultanım. (*Sultan, sertleşerek yumuşak davranarak kendisine çok yakın bulunduğu büyük yönetici beylere yeteri kadar korku ve gözdağı yarattığına inanmış, buyruğunun en kısa zamanda ve birbiriyle yarışma halinde yerine getirileceğini anlamış olmanın rahatlığıyla tahtına gerinerek oturur. Tahtın iki tarafındaki divan üyelerinin yüzlerine teker teker bakıp içinden geçenleri okumaya çalışır.*)

SULTAN ALAEDDİN, *sakin ve gülerek.*- Biliyorum içinizden, Sultan yeni bir buyruk vermeye hazırlanıyor, diye geçiriyorsunuz. Benim her davranışından neler söyleyeceğimi, hatta hangi konularda buyruk vereceğimi çok iyi anlıyorsunuz. (*Över.*) Zaten benim atabeylerim, pervane ve vezirlerim, emirlerim, ben 'leb demeden leblebiyi anlamasalar, Rum Selçuklu Sultanlığı bu büyük ihtişamı kazanamaz, elbette bizim adımız da *Alatinus Magnus Soldanus* olarak, Frengistan'ın ötesine Venedik'lere kadar ulaşamazdı. (*Birden tahtından doğrulup ciddileşir.*) Kulaklarınızı açıp iyi dinleyin. Küçük oğlum İzzeddin'i kendime halef yaptım. Ertokuş, Kamyar, Celadeddin, Çavlı, Sadeddin, Taceddin! Büyük beylerim, vezirlerim, buyruğum herkesten önce sizedir! İzzeddin'i ben, beni İzzeddin bileceksiniz. O benim huyumdan ve benim suyumdandır. Hiçbiriniz bana, büyük oğulu seçmek töredendir, demesin! Töreysen, töreyi değiştiriyorum. Büyük oğlumuz Keyhusrev'i, ne huyuyla suyuyla ve ne de davranışlarıyla sultan olmaya layık görmüyorum. Tahtıma İzzeddin'i ortak edip, onu yetiştireceğim ömrümün geri kalan yıllarında. Siz de onun adil ve mutedil bir Sultan olmasına yardımcı olacaksınız. Ertokuş, oğlumun atabeyisin, en büyük görev sana düşüyor. (*Hafif dalgın, murıltıyla*) Sevgili oğlum benim gibi zindandan çıkarılıp, darağacına sürüklenircesine tahta oturtulmayacak...

DİVANDAKİLER, *hep birlikte.*- Buyruk ulu Sultanımızdır!

ALAEDDİN SULTAN.- Buyruk Sultan'dan, buyruğa uymak kullardan! İzzeddin'i önce halef yapacağım, Amid'i aldıktan sonra da devletime ortak. Daha açık konuşayım. Hazır olun, pürüzleri ve muhalifleri birlikte yokedip onu muktedir Sultan yapacağız. Ondan sonra Kubadabad sarayına dinlenmeye çekileceğim... Önce senden başlıyorum çarşnigirbaşı Mubarizuddin Çavlı! Karşında Sultan İzzeddin, Alaeddin Keykubat olarak oturuyor. Saray mutbaklarına ve kilerlerine haberi ulaştır. Kuşku duyduklarını ortadan kaldır. Bundan geri İzzeddin'e yemekler ve içkiler senin tarafından götürülecek, huzurunda tadına sen bakacaksın!

MUBARİZUDDİN ÇAVLI, *öne çıkar ve Alaeddin'in tahtının önünde yere kapanır.*- Buyruk ulu Sultanımızın! Sultan İzzeddin olarak, Alaeddin Sultanımızın önünde aynı bağlılıkla eğiliyor ve hizmetkarlığında kusur etmeyeceğime Allah adına yemin ediyorum! (*Kalkıp yerine geçerken, içinden*) İki yanı keskin bir kılıç enseme, hangi tarafa ters düşsem kelleme gidecek! Kılı kırk yarmalıyım!

ALAEDDİN SULTAN.- Çavlı'nın hizmetinden biz kuşku duymadık, İzzeddin de onu, Allahın adına kulluğa kabul etmiştir. Sadeddin Kobyak emirimize büyük görev düşüyor iyi bir asker olarak. Amid

kuşatmasındaki hizmetlerini unutmadık, gösterdiği yiğitlik ve gayretleriyle gözümüze girmiştir. Şimdi de kumandanlığını ispat etmeli. Subaşların, emir ül-Ahurların, kısacası Selçuk askerinin tümüne, Sultan İzzeddin'i ben bilip, onun hizmetkarlığını kabul ettirmeli. (*Öfkeli*) Duyduk ki, aralarında Keyhusrev'in adı dolaşmış. Kellenin omuzlarının üstünde kalmasını istiyorsan, bu çatlak sesleri hemen susturacaksın.

SADEDDİN KOPYAK, *öne çıkar, Çavlı gibi tahtın önünde yere kapanıp kalkar ve askerce.*- Buyruk ulu Sultanımızın! Sultan Alaeddin kadar, Sultan İzzeddin'e de kulluğumuzu göstermekten geri kalmayız. Boynumuz kıldan incedir! (*Askerce davranışla geri yerine geçerken içinden geçirir*) Çatlak değil, mutlak ses var. Ben tek çatlak ses nasıl olurum? İki ağzı da bileylemiş kılıç üzerindeyim, kılıç kımıldasa kellem gidecek. Onun için kılı kırk yarmalıyım.

ALAEDDİN SULTAN.- Sadeddin'in askerce tavrını çok beğendim. İçim rahatladı. Siz dördünüz Ertokuş, Karatay, Kamyar, Taceddin! Biriniz İzzeddin'in atabeyi, biriniz naibisiniz. Onu eğitip yetiştirenler olarak benden daha yakınsınız. (*Kamyar ile Taceddin'i göstererek*) Siz ikiniz sırlarımı paylaşan, öfkemi indirip beni yatıştırın ve akıl danıştığım, öğütlerine gereksinim duyduğum atabeyim-vezirim, pervanemsiniz. Bana olduğunuz kadar İzzeddin'ime de yakınsınız. İtaat ve biatınızı birlikte gösteriniz. İzzeddin'i ben Sultan halefi tayin ediyorum ama siz onu iktidar yapacaksınız. (*Durur bekler.*)

DÖRDÜ BİRDEN, *tahtın önünde diz çöküp yere kapanır ve ayağa kalkarlar.*- Buyruk vermek Sultanımızdan, uyruk olmak biz kullarımızdan. Alaeddin oğlu İzzeddin Sultanımız. Uğruna fedadır bedenimiz canımız! (*Geri yerlerine çekilirken içlerinden geçirirler*) Hele İzzeddin tahta geçsin, onu avucumuzun içine alırız. Bir de Sultan Alaeddin Kubadabad'a çekilirse Rum Selçuklusu bizden sorulacak demektir.

SULTAN ALAEDDİN.- Mubarizuddin Ertokuş! Haydi işinin başına, git şöleni yönet. (*O çıkar*) Konuk beyleri, elçileri karşıla. Şölen sofraları hazırlansın, yeyilsin içilsin. İçkiler çaylar gibi aksın, etli pilavlar zerdeler tatlılar lenger lenger tepeler oluştursun. Sazlar çalınsın, rakkaseler oynasın! Hokkabazlar, canbazlar gösterebilirler hünerlerini. O deli-dolu çıplak Kalenderler de bulunsun meclislerimizde, eğlenceli öyküleri ve davranışlarıyla bizi kahkahalara boğuyorlar. Herkes görevine. Buyruk verildi, divan bitti. İzzeddin'immin şöleni dillere destan olmalı. Çavlı keklik kebabımı unutma sakın! Ben biraz geç geleceğim, şölen başlasın! Haydi koş mutfağına, kilerine göz-kulak ol! (*Çavlı çıkar*) Kamyar sen benimle gel, konuşacaklarımız var! Karatay'la Kopyak Divan odasını kapatır çıkarlar. (*Kamyar duvarlardan birinden gizli kapıyı açar ve Sultan önden kendisi arkadan çıkarlar. Karatay kaftanının ceplerini araştırmaktadır.*)

Dördüncü Sahne

SADEDDİN KOPYAK, *hafif gülümseyerek.*- Karatay neden telaşlısın? Ne arıyorsun öyle?

CELADEDDİN KARATAY.- Anahtar bulamıyorum. Divan odasını Ertokuş açmıştı. Ama benim anahtarım hep bu divan kaftanımın cebinde bulunur...

SADEDDİN KOPYAK.- Belki odadaki öbür kaftanlarından birine koydun yanlışlıkla. Git ara ben kapıyı kapatıp beklerim burada.

CELADEDDİN KARATAY.- Odamda onlarca kaftan var, hepsine tek tek bakıncaya dek çok zaman harcarım. Ertokuş'a yetişip onunkini alayım. (*Aceleyle çıkar.*)

SADEDDİN KOPYAK, *kapıyı arkadan kapatır ve gülerek cebinden anahtarları çıkarır şakırdatıp, tekrar cebine koyar.* Sultanım artık tahtın altından çıkabilirsin. Çok yakında Tanrının yardımıyla onun üstüne oturacaksın.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *tahtın altından iki büklüm çıkar, yüzü siyahtır.*- Belim bacaklarım ağrıdı. Divan biraz daha uzasaydı dayanamayıp çıkacaktım.

SADEDDİN KOPYAK.- Çıldır mı Sultanım, Sultan Alaeddin oğul moğul demez boynunu vurdururdu.

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Küçük kardeşimizi tahta geçirince aynı şeyi yapmayacak mı sanki? Doğrusu söylenenlere inanmamıştım. Kendi kulaklarımızla duyduk her şeyi...

SADEDDİN KOPYAK.- Hiçbirini yapamayacak, üzülme Sultanım, asker senden yana. Konuşacak vaktimiz yok, Karatay neredeyse gelecek. Cebindeki kurumdan yüzüne biraz daha sür. Ter izleri kaybolsun. Hemen çık mutfağına doğru git, orada çalışan bir arapsın sen. Çavlı seni kilerde bekleyecek. Karatay Divan odasının çifte kapısını kapatıncaya dek, ben anahtar odasına götürür kaftanlarından birinin cebine korum. (*Keyhusrev çıkar. Arkasından Karatay girer*) Benim hemen gitmem gerek, sizi bekleyemeyeceğim. Subaşı ve Emir ül Ahur ile görüşeceğim şölenin güvenliği için.

Çıkar. Karatay, elindeki anahtarlara bakarak düşünceli düşünceli Divan odasında biriki tur atar, anahtarlar için kuşkuludur. Çıkar. Kapıyı dışarıdan kilitleyince ışıklar söner.

Beşinci Sahne

Kilerin kuytu bir köşesinde Mubarizuddin Çavlı, Gıyaseddin Keyhusrev ve Sadeddin Kobyak.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *çok öfkeli.*- Demek öyle ha Alaeddin Keykubat? Parmak kadar çocuğu kendine halef ve arkasından ortak yapacaksın? Demek Tamara'nın veledi hem huyundan hem suyundan. Peki biz neyiz, il pici miyiz? Anamız başkasının suyundan mı almış bizi? Koskoca Alaiyye beyi Kyros Farid dininden dönüp, kendisine kızını vermiş, kul-köle olmuş. Ömür boyu devlete hizmet ederek Alaeddin Keykubat adını yüceltmış bir adamın kızına ve kendisine hakarettir bu. Anamızı bir başkası sulamışsa, o zaman kendisi koca olarak bir pezevenktir...

MUBARİZUDDİN ÇAVLI, *korkulu.*- Sultanım öfkelenmeyin. Öyle bağırıp çağırarak konuşmayın. Selçuklu sarayının her yanı çayıt dolu, yerin kulağı vardır. Bir toz zerresi kuşku uçümüzün de kellesini götürür.

SADEDDİN KOPYAK.- Sakin olup akıl yürütelim. Kendi kulaklarıyla duyduğun gibi, içindeki kuşkulara rağmen Çavlı'ya da bana da Alaeddin Sultan güven duyuyor.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *sakinleşmiş, yavaş sesle.*- Çevresindeki o dört dalkavuktan hiçbiri farkında değil mi bunun?

MUBARİZUDDİN ÇAVLI.- Onlar da, çocuk Sultanı avuçlarının içine alıp, Rum Selçuklusuna egemen olma hayali içindeler.

SADEDDİN KOPYAK.- Eğer bu gün şölende İzzeddin buyruğunu açıklarsa, ordunun büyük bir bölümü, Keyhusrev adına Kayseri sarayını Alaeddin Sultan'ın başına yıkmaya hazır bekliyor.

MUBARİZUDDİN ÇAVLI.- Sultanım, bir kişiyi ortadan kaldırarak tahta oturmanı sağlamak varken bir iç savaşa sürüklenmeyelim.

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- İzzeddin'i tahta ortak ederse, biz taraftarlarımızla baş kaldırırız. Doğru, eğer İzzeddin'i kaçırıp ortadan kaldırırsak, Alaeddin Keykubat babamız da bize karşı amansız savaş açacaktır.

SADEDDİN KOPYAK.- İşte bu büyük iç çatışmaların olmasını önlemek için, tadımcıbaşı Çavlı'nın çağrısıyla burada değil miyiz?

MUBARİZUDDİN ÇAVLI.- Size Sultanlığın yolunun açılması için tek çözüm Alaeddin Keykubat'ın ortadan kaldırılmasıdır.

SADEDDİN KOPYAK.- Doğru, tek çözüm bu. Bunu da ancak Çavlı gerçekleştirebilir. Şölende, İzzeddin'i kendisine halef yapacağı buyruğunu açıklamadan önce, Alaeddin Keykubat yokolmalıdır.

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Baba katili olarak tarihe geçeceğiz demek?

SADEDDİN KOPYAK.- Alaeddin Sultan'ın mı oğul katili olarak tarihe geçmesini istiyorsun? Sultanlığı tercih ediyorsan katil olacaksın, başka çıkar yolun yoktur.

MUBARİZUDDİN ÇAVLI.- İç savaşı göze alırsan, yenilebilirsin de... Üstelik kim kazanırsa kazansın, on binlerce insan ölecek ve Rum Selçuklu devleti yokolacaktır.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *düşünceli.*- Yani Selçuklu'nun yaşaması için ya babam ya da ben ortadan kalkmalıdır!

SADEDDİN KOPYAK.- Gerçek bu Sultan'ım. Ama biz ikimiz genç olandan, yani sizden yana koyduk tercihimizi. Alaeddin Sultan ile çok içli-dışlı olan ve sayesinde büyük varlığa konmuş beyler, ihanet etmek istemezler. Ama eminim ki, onun ölümünün arkasından karşıkoyumsuz size biat edeceklerdir.

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Sizin, Alaeddin Keykubat'ın kişiliğinde İzzeddin'e ettiğiniz gibi...

DİĞER İKİSİ.- Ne yapmamız gerekiyordu? Biz Keyhusrev'i mi tutuyoruz diyecektik divanda?

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *alttan alır.*- Alınmayın beylerim, hiç sırası değil ama şaka yaptım. Kendimi sizin güvenli ellerinize bırakıyorum. Aladdin Keykubat ortadan kaldırılmalıdır Rum ve doğu ülkelerinin selameti uğruna. Sultan tahtına oturduğumda, arzu ettiğiniz ikda kentlerini sizlere bağışlayacağım ve benim naiblerim olacaksınız.

MUBARİZUDDİN ÇAVLI.- Endişe etmeyiniz Sultan'ım, Allahın izniyle ben tadımcıbaşı Çavlı, canını ortaya koyarak bu işi başaracaktır.

DİĞER İKİSİ.- Nasıl gerçekleştireceksin bunu? De bize, yüreğimiz serinlesin!

MUBARİZUDDİN ÇAVLI, çekincesiz, kurnazca.- Çok keskin bir zehirle. Ama iştah veren, çok yedirten ve sonunda çatlatıp öldüren bir zehir bu. En sevdiği yemeğinin, keklik kebabının içine sadece birkaç damla koyunca iş tamamdır. Üzülmeğin Sultanım! ALAEDDİN Keykubat'ın, karın ağrısından ya da oburluktan öldüğü geçecektir resmi tarihe. (*Işıklar kararır*)

BÖLÜM 3

BİR VARMİŞ BİR YOKMUŞ, TANRI KÖYLÜ KILIĞINDA YERYÜZÜNDE DOLAŞIRKEN BABA İLYAS'LA BULUŞMUŞ

Birinci Sahne

Çat Zaviyesi'nin dış mekanında sabahın erken saatleri. Kapıcı-korucu kılığında Uban ve Düden. Perde açıldığında, kişneyerek dörtlüye koşan bir atın ayak sesleri duyulur. Uban ile Düden, sağ elleri kaşlarının üzerinde seyirciye dönük olarak bir süre eğilip uzaklara doğru bakarlar. Kişneme ve nal sesleri kesilir. Durarak ve yürüyerek olur ikili konuşmalar. Uban ile Düden, sahnenin bir köşesinde görünen Tekkenin kapısına doğru ilerlemektedirler.

UBAN.- Gözden kayboldu Bozathı İlyas!

DÜDEN.- Kimbilir nereye gitti?

UBAN.- Nerede adı çağrılrsa oraya koşuyor ulu Seyh.

DÜDEN.- Bu sabah çok farklıydı Baba İlyas. Ava çıkar ya da kavgaya gider bir hali vardı Şeyh'in...

UBAN.- Takti pusatlarını atladı Boz'a.

DÜDEN.- Okdanlık ve yayı omuzunda, kaması ve teberi belinde bir heybetle sürdü Boz'u.

UBAN.- Heybetinden dağlar taşlar eriyecek!

İKİSİ BİRDEN.- Acaba bir kaplan mı öldürecek? Yoksa bir yetimi mi güldürecek?

UBAN.- Baba İlyas'ı ben, bu sabahki kadar heybetli görmemiştim.

DÜDEN.- Hızır donuna girip Boz atına bindi koştu!

İKİSİ BİRDEN.-

Dondan dona girip dolaşiyor Baba İlyas,
Düşlere hayallere giriyor.
Urum diyarına umut olmuş
Sevgisi gönüllere kalplere dolmuş...

UBAN.- Dolup dolup taşıyor Tekke.

DÜDEN.- Dergahı Kabe oldu, Çat köyü Mekke

İKİSİ BİRDEN.- Peygamber benim desin çıksın ortaya
Türkmen boyları peşinden koşacak atlı ve yaya!

UBAN.- Bu dergahta davalar görülüyor, adalet dağıtılıyor.

DÜDEN.- Burada bulunuyor dertlere derman. Köre Kadı çatlasın hasedinden...

UBAN.- Baba İlyas yalnız burada mı dertlere derman buluyor ?

DÜDEN.- Hayır. Adı anıldığı her yere anında ulaşıyor. "Nerdesin Boz? Seni bekliyorum" der demez.

UBAN.- Yerden biter gibi önünde hazır oluyor.

DÜDEN.- Sen hiç gördün mü Baba'nın üzengiye basarak Boz'a bindiğini?

UBAN.- Hayır, hiç görmedim... Boz, hep ön bacaklarıyla diz kurarak, Şeyh'in önünde secdeye kapanır.

DÜDEN.- Baba İlyas eyerin üzerine oturunca Boz şahlanıp kanat takar.

UBAN.- Bu sabah da Boz, yıldıktan yıldırım gibi gelip diz kurdu sahibinin önünde.

DÜDEN.- Uban, ulu Şeyh kaç kez söyledi unuttun mu? "Ben Boz'un sahibi değilim, onun piriyim, tıpkı sizin gibi."

UBAN.- Hay dilimi eşek arısı soksun. Elbette Boz, Pirinin önünde secdeye vardı. Aldı onu sırtına gözden sır oldu.

DÜDEN.- Baba İlyas ata ite, kurda kuşa hükmediyor. Kendine bendeyleyip mürid yapıyor.

UBAN.- Urum'un dört bir köşesinde yetmişiki bin müridi oldu önünde secdeye varan.

DÜDEN, bir şey anımsamış.- Uban arkadaşlık, burada durmuş boşboğazlık yapıyoruz. Unuttun mu? Bu sabah Şeyhin başhalifeleri gelecek ve önemli bir sohbeta oturacaklardı. Onlar öbür kapıdan çoktan girmiş olmalılar, haydi hizmetlerinde kusur etmeyelim..

Çıkarlar. Tekkenin toplantı odası aydınlanır

İkinci Sahne

Tekkenin toplantı odası. Baba İshak, Ayna Dövlle, Emircem Sultan, Şeyh Osman, Hacı Mihman, Şeyh Edebalı, Düden, Uban ve daha sonra Baba İlyas. Baba İlyas'ın başhalifeleri, onun ortadaki postunu makamı boş bırakmış ve seyirciye dönük olarak yarım daire biçiminde oturmuşlardır.

BABA İSHAK, *postun sağında dizlerinin üzerinde doğrularak.-* Erenler, Şeyh İlyas'ın ulu halifeleri! Dede Garkın'dan el almış Ali yolunun canları! Oturduğumuz sohbet ciddi, oturduğumuz sohbet yaşamsal; Urum ülkelerinin geleceğini, insanların kurtuluşunu ilgilendiriyor. Kiminizi uzak, kiminizi yakın yurtlarınızdan, hizmet bölgelerinizden buraya çağırdık...

AYNA DÖVLE, *dizleri üzerine doğrulur.-* Baba can, toplantıyı açış konuşmasına geçmeden önce bir sorum olacak. Öyle sanıyorum burada hazır olan canların hepsi aynı şeyi düşünüyor.

BABA İSHAK.- Buyur sor Ayna Dövlle, dillibaşlısın! Edeberkan oturman da gerekmiyor, Pir huzurunda değilsin imanım!

AYNA DÖVLE.- İshak can biz böyle gördük ulularımızdan, şimdi sen Pir vekili konumundasın; işte niyazın! (*Sağ elini dudaklarına götürüp göğsüne kor.*) Biz Ali makamına kelle keseriz *secde ederiz*, saygımız tapımız onadır. Demem o ki, akşamdan hepimiz İlyas Şeyhimizi ziyaret kıldık, niyazbend olduk. "Pirimiz yarın sabah görüşeceğiz" dedi. Sohbeti sen açtığına göre, kendisi gelmeyecek...

ŞEYH OSMAN *Diz gelip söze karışır.-* Bugüne değin Şeyh İlyas'ın hiç yapmadığı durum bu.

AYNA DÖVLE *Baba İshak'a hitaben.-* Baba can, Şeyh Osman (*Herkes güler*) doğru söylüyor. Şeyh'in nerede olduğunu Osman can da bilmediğine göre, açıklamak sana düşüyor. Nerede Baba İlyas?

DIĞERLERİ, *hep birden.-* Bizi çağırdı, kendisi sır oldu.

AYNA DÖVLE.- Bu sırrın bir hikmeti var mıdır İshak can?

BABA İSHAK.- Doğru imanım, bu sırrın bir hikmeti olmalı. Ama ben bilmiyorum. Geldiğinde kendisi açıklar. Sizler akşam destur almış, odalarımızda yorgunluğunuzu giderirken, biz Pirimle sabahladık. Sohbetimizin sonuna doğru birden sarsıldı, titredi ve "İshak can" dedi, "beni çağıran var, gitmem gerek. Toplantıya bensiz başlayacaksınız. Konuştuklarımızı erenlere iletirsin; yetişemezsem hizmet dağıtımı yaparsın. Teke tek düşüncelerini almayı unutma ve yokluğumu belli etme."

AYNA DÖVLE.- Nereye gittiğini söylemedi mi?

ŞEYH OSMAN, *kuşkulu*.- Hep söylerdi de...

HACI MIHMAN.- Tam söylemese de bellik verirdi.

BABA İSHAK, *az kızgın*.- Hayır canlar, ne söyledi ne de bellik bıraktı. Ansızın çıkıp gitti. "Sen yerinden kıpırdama!" dedi. Dışarıda Uban ile Düden'e seslendiğini duydum, hepsi bu...

EMIRCEM SULTAN.- Uban'a soralım.

ŞEYH EDEBALI.- Düden'e soralım.

ŞEYH OSMAN.- Kapıcılar mutlaka bilirler.

BABA İSHAK.- Madem bu denli meraktaşınız. (*Seslenir*) Uban! Düden! (*İkisi de kapıdan içeri elleri göğüslerinde girer. Niyaz edip dara dururlar.*)

BABA İSHAK.- Niyazınız kabul, yüzünüz ak olsun kapıcı sufiler. Erenler meraktalar. Şeyhimiz nereye gitti?

UBAN-DÜDEN, *birbirlerinin yüzüne bakar ve birlikte*.- Bilmiyoruz, nereye gittiğini bize demedi.

UBAN.- Boz'u çağırılmış, yılmadan kanter içinde geldi.

DÜDEN.- Kuşandı pusatlarını bindi Boz'un sırtına.

UBAN-DÜDEN.- "Adımı andılar, beni çağırıyorlar" deyip, sırrı sırullah oldular...

BABA İSHAK, *onlara çıkmalarını işmar eder, çıkarlar. Ancak sahne boyunca sırayla birinin eşikte durduğu ve konuşulanları dinleyip bilgilendiği gözlenecektir*.- Biz de aynısını söyledik. Ama her nedense kuşku ve merakınızı yenemediniz. (*Öbürlerinin başları öne eğiktir, edeberkana geçmişlerdir.*) Canlar, aramızda bu kuşku ve merak sahnelerinin geçmediğini, bu konuşmaların hiç olmadığını varsayıyor ve tartışacağımız sorunlara dönüyoruz. Görgü Cemi'nde değiliz, edeberkanı bozun rahatlayın. Özgürce düşündüklerinizi söyleyeceksiniz. Bu toplantımızdan çok önemli kararlar çıkacak. Eminim ki az bir süre sonra Şeyhimiz de gelip katılacaktır.

ŞEYH OSMAN.- Sohbetimiz yaşamsal, demiştin.

AYNA DÖVLE.- Ve Rum ülkelerinin geleceği, insanlığın kurtuluşu...

BABA İSHAK.- Evet Urum'un, Bizanslıların-Pontusluların deyişiyle Anadolu'nun, yani güneşin üstüne doğduğu ülkenin geleceğini biz alevi Türkmenler kuralıyız. (*Coşmuş, heyecanlı.*) İnsanlığın kurtuluşu bizim düşünce ve inançlarımızın egemen kılınmasına bağlı. Yolumuz Ali yolu. Ali yolu hak yolu, adalet yoludur. 'Malikü'l mülk Hakk'dır. Hak ise, halk ile vardır. Halk Hakkın mazharıdır. El Halk-ı huvel Hak, bunun Türkçesi-Türkmencesi, "Tanrı Hakkın kendisidir." Demek ki bu mülkün, yeryüzünün sahibi de Hakkın kendisidir. Düşününüz, kendisine Hakkın-Tanrının gölgesi diyen halifeler-sultanlar dünya mülkünü sahiplenmiş paylaşmışlar. Hakkın kendisi olan Halk kovulmuş. Evet, malikü'l mülk, mülkün sahibi Hak'tır, yani Halk'tır kuşkusuz. Ama halk bu mülke sahip olamaz utkusuz! Utkuya, zafere ulaşmak kavgadan, geçer. İşte yatıklar, kentli Türkmenler dahil, tüm Türkmen boylarını bu mücadeleye yöneltmek için burada toplandık. Rum'daki halklar kavgaya hazır. Ama yol-yöntem gerek utkuya varmak için. Biz öncü olacağız ama bu kavgaya Sünnisi de girecek, Hristiyanı da... Bu kavga, dünya mülkünün gerçek sahibi halkların, sultanlığı devralmasının ve ülke topraklarından hakça ve eşitçe yararlanmasının kavgası olacak. Yeryüzü, birkaç yüz dikhan, sekiz-on melik ve Konya'daki o mülevves, o pis-murdar Gıyaseddin Sultan'ın değildir. (*Suluk alır.*)

ÖBÜRLERİ, *bu çıkışı bekliyorlarmışçasına hepsi birden*.- Değildir ve olmamalıdır. (*Elvan Çelebi rahlesinin başında görünür ve yazdıklarını Dövlü Dede okur.*)

AYNA DÖVLE .-

Ah o mülevves Gıyaseddin sultan
Rum'a baştanbaşa oldu kağan

Zehirle küfürle oturan tahta
Merhamet eder mi tebaya halka

Sözde İslam ülkesinde sultandır
Dini imanı yok o bir Şeytandır

Salsal gibi Şeytan'la savaşmalı
Tam yedi kez kavgaya tutuşmalı

HACI MİHMAN.- Dövlle Dede, güzel deme söylersin. Ama şiirle sözle kavga yürümez.

EMIRCEM SULTAN.- Kavgaya durmak önce arka ister, sonra silah...

ŞEYH OSMAN, *atak ve gerçekçi*.- Niye öyle dersin Emircem Baba? Arkamızda ezilen, horlanan, baskıdan yoksulluktan bunalmış yığınlar var. Ömürleri ovalardan yaylalara, otlaklara koşuşturmakla geçen konar-göçerler, dikhanların-ağaların topraklarını, terini ve kanını katarak boğaz tokluğuna işleyen azaplar-marabalar Sultanın adamlarından da askerinden de kat kat fazla. Babalar, bu yığınlar, bu halk hayatta kalmak için ömürboyu kavga veriyorlar. Kafaları, kolları ve yürekleri silah olmuş. Kendilerini daha iyi ve insanca yaşamaya, kurtuluşa götürecek önderi-Mehdi'yi bekliyor. Eşkivalıkla-haramilikle, yani birkaç zalim dikhanı, bir acımasız emiri öldürüp dağa çıkmakla kurtuluş olmuyor. Olmuyor, olmuyor...

ŞEYH EDEBALI, *akıllıca*.- Şeyh Osman'ım, Baba İshak can hedefi koydu. En güzel biçimde yöntemi belirledi. Yığınlar, kendi büyük gücünü ve haklılığını iyi tanımadığı gibi gerçek düşmanını bilmiyor. Düşman halifelik-sultanlık düzenidir. Bu düzen Emevi düzeni, Muaviye-Yezit'in kurduğu düzendir. Halk olarak, kendilerini tanrının gölgesi görenlerin hileyle-zorla ele geçirmiş olduğu dünya mülküne sahip çıkmamız gerekiyor. Kısacası Konya'nın üzerine yürümek ve yönetim düzenin devirmekten geçiyor kurtuluşumuz. Ayna Dövlle'nin şiire döktüğü düşüncesi de çok yerinde. Salsal adıyla, göğün bilmem kaçınıcı katında Azazil Şeytan'la yedi kez gaza yapan Salman gibi, biz de yerdeki Şeytan, "Gıyas-ı gümrah yoldan sapmış Gıyaseddin, Gıyas-ı leylekbaz" ile onu altedinceye dek savaşmalıyız...

HACI MİHMAN.- Ayna Dövlle'nin şiirlerine benim karşı çıktığım yoktur. Şimdi değil, ala geyikleriyle birlikte olduğunda söylesin.

AYNA DÖVLE, *öfkelerini mizahla boğar, Baba İshak'tan önce davranır*.- Hacı Mihman, "mihman yüzüm basa gelir" ama ala geyiklerime laf atma. Çağırır bir boynuz vurdurursam, kendini tekkenin kapısında bulursun. Uban ile Düden de seni kurtaramaz geyiklerimin elinden. Ben onların sayesinde Sultan Alaeddin'in Kayseri yazlık sarayına bile girdim. Önünde, bir kalender olarak geyiklerime oyunlar yaptırırken onun zehirlenmesine tanık oldum. Yine Şeyh'imizin buyruğu üzerine, geyiklerimin sayesinde bir vezirle ilişki kurdum...

BABA İSHAK, *sözünü keser*.- Sen Mihman Hacı'nın kusuruna kalma Ayna Dövlle'm. Karşılıklı atışmaya da girişmeyelim. Sen de Şeyh Osman ve Edebalı da çok güzel konuştunuz. Edebalı senden başlayalım. Konuşan Kuran'ımız, yani Kura-n natik olan Ali'den sonra, inanç ve yolumuzun en önemli kaynağı *Ümmül Kitab*'tan örnek vermek çok önemli. Edebalı'nın dediği gibi, şimdi yerdeki Şeytan, yoldan sapmış Selçuk Sultanı Gıyaseddin'in kendisidir. Birer Salman olup bu Şeytanı ezmemiz gerekiyor. Doğudan batıya, kuzeyden güneye Anatolya'nın dağlarında, köylerinde ve kasabalarında, hatta kentlerinde yaşayan tüm Alevi inançlı Türkmen boyları arasında bu bilinci işlemeli, yaymalıyız. Gıyaseddin'in şeytan olduğuna inandıkları takdirde herkes birer Salman olacak ve ölümüne savaşıacaktır. Ezilen, yoksulluk ve azap içinde yaşayan bir maraba ana düşmanını dikhan bilir. Bıçak kemiğe dayandığında onu öldürerek kurtulacağını sanır. Şeyh Osman'ın dediği gibi, dağa çıkar bir eşkiya, yiğitlik destanı yaratır. Karşısında devlet gücünü bulur, ezilir yok olur. Oysa dikhana da baskı yapan, istediği biçimde kullanan büyük ikda, büyük arazi ve il sahipleri Emir'ler, Emir ül Umera, büyük beyler, emirler var. Vezirler, atabeyler, valiler ve askeri komutanlar bunlar arasından atanıyor. Bu kişilerin hepsi de Sultanın kulları...

AYNA DÖVLE, *araya girer*.- Bunları da, Tanrının adına, onun gölgesi olarak ülkeyi yöneten ve kendilerini yeryüzünün sahibi sayan Sultan veya Halife ezer geçer. Hatırlarsınız, sultanlığının daha ilk yıllarında Alaeddin Keykubat, yirmi dört emirin kafasını bir gecede kestirdi. Bu nedenledir ki, sünnet düğünü dahil, her yeni bir hatunla evlendiğinde bu ikda sahibi büyük küçük emirler yarış halinde Sultanı hediyelere boğar. Hazinesini altın gümüşle doldururlar...

BABA İSHAK.- Onlar da bütün bunları dikhanlardan, topraklarında çalışan köylülerden, yaylaklarında hayvanlarını otlatan konar-göçer halktan çıkarır. Baskı, zulüm ve sömürü tavandan tabana doğru bu minval üzere sürmektedir. Elbette ki en büyük acıyı çeken, asıl ezilen tabanda bulunan ve en büyük çoğunluğu oluşturan bizleriz.

ŞEYH OSMAN.- İshak can, biz halkız ve çoğunlukta'yız. Ezildiğimiz farkındayız. Başını kaldıranın başı eziliyor. Urum Selçuklu'sunun dört bir yanında bir anda ve toptan bir başkaldırı olmadıkça, kurtuluşumuz gerçekleşir mi hiç?

ORADAKILER, *hepsi birden*.- Gerçekleşmez.

BABA İSHAK.- İşte bunun yolunu bulmak için tartışıyoruz. Yolun sonu Sultanlığı, halk çoğunluğu ve yığınlar adına ele geçirmek olacak. Buradaki, Çat zaviyesindeki kadın erkek birlikteliğindeki Cem

düzenimizi, yani ikrarımız-inancımızla, musahiblikteki eşit paylaşım ve kardeşliği ve Dar'ımızdaki özeleştirme ve topluluğa açık yargısıyla, döşekteki ile eşiktekinin eşitliği anlayışımızı yönetime taşımak son ve asıl hedefimizdir. Bu hedefe de ancak, Şeyh Osman'ın dediği gibi, toptan bir başkaldırıyla ama buradan ve tek merkezden yönetilecek toplu kalkışmayla varılır. Yığınları yeryüzü şeytanı Sultan Gıyaseddin'e başkaldırtacak, peşinden sürükleyecek kişi ancak onların inanç önderleridir. Bu gün Urum Alevi Türkmenlerinin Baba'ları bizleriz. Bu halk yığınlarını Ali yolunda, İmamların yolunda menzile götüren bizler, onların inanç Baba'ları, atalarıdır. Çepniler, Döğerler, Ağaçeriler, Bayadlar, Afşarlar ve diğerleri bizlere bağlı. Ayrıca Harezmiler ve Kürdler ve Nusayriler arasında da etkili olacağız. Hepimiz Baba İlyas'ın müridleriyiz, canımızla kanımızla ona bağlıyız.

MİHMAN HACI.- Bildiğiniz gibi, 'yedi iklim dört köşeden' akın akın ulu Şeyhimizi ziyarete gelenleri defter eden benim. Sayı 72 bine ulaştı...

ŞEYH EDEBALI.- Benim geldiğim Urum'un batı ucunda da Karacaahmet Sultan 56 bin cana gözcülük etmekte.

BABA İSHAK.- Orada sana çok büyük hizmet düşüyor Edebalı'm. O gücü bu yana akıtmayı daha sonra görüşeceğiz. Bu yetmiş iki bin canın herbiri, bir Sünniyi ya da bir gayrimüslimi yolumuza yoldaş kıldı mı, yüz kırk dört bine çıkarız. O zaman Konya'yı o "mülevves Gıyas" şeytanının başına yıkarız. Bizi bu utkuya pirimiz, ulu Şeyhimiz Baba İlyas götürecektir. Her çağın bir kurtarıcı velisi vardır. Bunlar Tanrının birer mazharı olarak Ali donunda, veli ve mürsel donunda ortaya çıkarlar. Eli teberli Ebu Müslim, altın nikaplı Mukanna, kızıl sarıklı Babek Hurremi birer örnektir. Babek'te tanrının ışığını gören, Hurremid Cavidan onu başhalife yapmıştı. Cebrail aracılığıyla aldığı buyruk üzerine, aradan on yıl geçmeden Türkü, Kürdü, Acemi, Arabı ve Hıristiyan halkları yola yoldaş kılıp yüzbinlerle Bağdat üzerine yürüdü. O "mülevves" halifelerle, savaşta "kılıç kesmez, ok işlemez" Babek, tam yirmi yıl aralıksız kavga verdi. Her kavgada daha da güçlendi. Babek'i tuzak kurarak yakalayan aldatılmış bir Türkmen olan Afşin'dir. Bu aldatılmışlığını da zindanda canıyla ödedi. O şeytan donlu halife Mutasım, tahtının önünde diz çökmeyen Babek'i canlı canlı doğrattı cellatlara. (*Kısık sesle ve gözlerinden yaşlar boşanarak*) Cellat azalarını teker teker kesmeye başladığında elini kendi kanına batırarak yüzüne sürmüştü. Şeytanı lain halife sebebini sorduğunda.- "Ola ki, yüzümün sararmasını, senden korktuğumdan sanıp da sevinmeyeyin!" diye karşılık verdi. (*Az susar, herkes üzgündür.*) Üzülmenin zamanı değil canlar. Yolumuzun, inancımızın geçmişini hepimiz benim kadar biliyorsunuz. Kırım Kerbela çölünde başladı. İmam Hüseyin'in başının kesilmesinden bu yana beş yüz yıl geçti. Yolumuz uğruna verdiğimiz başlar üstüste yığılsa göğün yedinci katına ulaşır...

ŞEYH OSMAN.- Bu kat, Tanrının bulunduğu kat derler. Peki görmüyor mu?

BABA İSHAK.- Şeyh Osman! Senin adını çok sevenlerin Tanrısı o, ola ki ne görüyor ne de görmek istiyor. Onun için bizim inancımız Tanrıyı yere indirip, insanlaştırdı. Hakk'ı Halk bildi. Halkı mülk-i Alem'e sultan bildi. İşte bu nedenle beşyüzyılı aşkın zamandır mücadele veriyoruz. Nice başlarımız kesildi, kırımılara uğradık. Kızıl sarıklı Babek'in kanı yerde kalmadı, elli yıl geçmeden Hamdan Karmat ortaya çıktı. Yolumuzun siyasetini kendi adıyla o yükseltti. Yolu erkanı, inancımızın düzenini oluşturan kuralları yönetime taşıdılar. 'Darü'l-Hicra' adıyla kalekent yerleşim birimlerinden oluşan Karmati Toplumu Birleşik Devletini kurdular. Ortak ekip biçtiler, ortak yediler. Savaşlar yaptılar Halifelerin ordularıyla, şehirlerini talana verdiler; altın kaplamalı ipekli örtüleriyle süslü taht-ı revanlarla hacca giden zengin kervanlarını soydular. Dünya mülkü halkın oldu. Kadın, erkek ve çocuklar herkes hizmet ediyor, hizmetinin karşılığını para olarak alıyor, sonra onu Darü'l-Hicra'nın hazinesine yatırıyordu. Ganimetler de toptan hazineye giriyor, bireyler ve aileler günlük gereksinimlerini eşit bir biçimde hazineden alıyorlardı. Sanatla, ticaretle, tarımla uğraşanlara aynı ilkeler içerisinde hazine yardım ediyordu. Uzattım, kusura kalmayın. Tıpkı bizim Cemlerimizdeki, "döşektekiyle eşikteki birbirine eşitse", Karmati kalekentlerinde işi buğday başaklarını yemesin diye sapanla tarlada kuş avlamak olan çocuklarla, Dai'ler meclisine başkanlık yapan baş Dai-Mürşid birbirine eşitti. Nasıl ki Ceme katılan herkes, kazancını ortaya koyup, herkes herşeyden eşit pay alarak desturla yiyorsa, aynısını Karmati Devleti yaklaşık iki yüzyıl boyunca uyguladı. Ama koca dünya mülkünü aralarında paylaşan Halifeler, sultanlar, hanlar, krallar birlik olup yer götürmez ordularıyla bu Darü'l-Hicra'ları tek tek yakıp yıktılar, insanlarımızı kırıp geçirdiler. İşte bizim son hedefimiz de, Alevi inancımızın Karmati siyaset düzenini getirmek olacaktır. Ayna Dövlle bilir, Kalenderi gösterilerimizden birinde, 70-80 yıl kadar önce Besni çevresine gelip yerleşmiş bir Karmati topluluğuyla tanışmıştık.

AYNA DÖVLE.- Çok iyi anımsıyorum. Çevrede Sünni köylerinin fazla oluşu ve Dikhan'ın korkusundan adlarını saklayan bu topluluğa, Dede Garkın'ın izniyle Baba İlyas'la birkaç kez gitmiş. Orada Cem yürütmüştük. Belli ki İshak can, bütün gece Şeyh'imizle bunları konuştunuz...

BABA İSHAK.- Daha bitmedi imanım, araya ok salma. Canlarım sizler, Baba İlyas'ın gözde halifelerisiniz. Rum'un çeşitli bölgelerinde yaşayan topluluklara hizmet vermekte ve sorumluluklarını taşımaktasınız. Bilgi ve yükümlülüklerinizi tazelemekte yarar vardır. İnanç tarihimizi iyi bilmek, yapılmış hataları doğruları irdeleyerek izleyeceğimiz yolu saptamamız gerekiyor, değil mi?

HEPSİ BIRDEN.- Öyledir İshak can, öyledir.

BABA İSHAK.- Bu yüzden tarihimizden önemli örnekler sunuyorum. Son iki yıl içinde, Şeyh'imizin buyruğuyla Mısır'dan Buhara'ya kadar gezmediğim pek az yer kaldı. Altı ayım Alamut Darü'l-Hicra'sında geçti. Ama ne yazık ki, Alamut devletinde artık Seyyidina Hasan Sabbah Nizariliğinden pek fazla birşey kalmamış desem yeridir. Gerçi Nizari topluluğun tabanındaki "dünyadaki haksızlıkları, zulmü ortadan kaldırmak ve dünya nimetlerinden ortak yararlanmak için savaşımında" canını vermeğe hazır Fedayin yiğitlik ruhu hiç değişmemiş. Ancak 30 yıl önceki tavandaki baş Dai'nin inancımıza büyük ihaneti, ruhunu Bağdat halifesine satmış olması Alamut'u sarsmış durumda.

EMİRCEM SULTAN.- Durumu açıkla bize Baba Can! İsmaililer bizim kardeşlerimiz; bir elmanın iki yarısıyız. Horasan pirleri ve Rum erenleri olarak biz Alamut ile hep övündük. Horasan'dan Rum'a kadar dağılmışlığımıza, parça parça oluşumuza hayıflanırken, hep Alamut'u gıptayla anardık...

BABA İSHAK.- Doğru dersin Emircem Sultan'ım, Alamut'la övünürdük, gıptayla anardık. Şimdi Alamut darü'l-Hicrasının başında genç bir Dai olan Alaeddin Muhammed bulunuyor. Huzuruna çıkıp niyaz sunduk. Elbette bizim kim olduğumuz, kimin tarafından ne maksatla gönderildiğimiz Fedayin örgütü tarafından hemen öğrenilip, kendisine bildirilmiş. Zaten Baba İlyas'ın ünü de Horasan'dan Alamut'a çoktan ulaşmış. Bizi çok iyi karşıladı ve bir *Fedayin* birliğine teslim edildim. Örgütte aynı eğitim üç ayrı dilden veriliyordu. Farsça, Arapça ve Türkçe eğitimcilerin üçüyle de tanıştım. Herbirinin farklı özellikleri olması dolayısıyla, üçünden de ikişer ay ders alarak eğitimimi bitirdim. Şeyhimiz kadar değilse de üç dille konuşup anlaşabilmem bana yardımcı oldu. Neler öğrendiklerim konusunda sizlerle ayrı toplantılar yapacağım. Yalnız şunu söyleyeyim, siyaset yayma ve insanları ikna etme yöntemleri en önde gelen bir dersti...

ÖBÜRLERİ, *gülümseyerek mırıldanırlar*.- Kuşkumuz yok, bu açık..

BABA İSHAK, *aldırmaz*.- Kaldığım sürece bir daha Alaeddin Muhammed ile görüşemedim. Baş Dai her ne kadar babası Üçüncü Celaleddin Hasan'ın ihanetlerini, inaçlarımızda kırıp döktüklerini onarmaya çalıştığı görüntüsü veriyorsa da, 15 yıldır dış ve iç siyaset ilişkilerinde üst düzeyde, yani tavanda Sünni şeriatına eğilim sürmektedir.

ÖBÜRLERİ, *şaşkınlıkla*.- Alamut yezitleşmiş mi yani?

BABA İSHAK.- Hayır, o kadar değil. Buna taban asla izin vermez. Celaleddin Hasan'ın köylere cami yaptırması, şeriatı getirdiğini ilan ederek halktan beş vakit namaz ve Ramazan orucu tutmalarını istemesi, Halife'nin emirleri arasına girmesi, annesini debdebeyle Hicaz'a hacı olmaya göndermesi gibi zora dayandırılan değişiklikleri, Nizari Alevi toplulukları fazlasıyla öfkelenmiştir. Sonunda onu kızkardeşi aracılığıyla zehirleterek öldürmüşler. Onbir yıl yaşanan bu iç karışıklık Alaeddin Muhammed'le durulmuş görünüyor. Benim görüp hissettiklerim ise, onun babası gibi zorla değil ama içeriye *Takıyye* siyaseti süsü vererek, değişimleri yavaş yavaş yapma yolunda. Ancak biz tabandaki *Fedayin* örgütlenmelerinden yararlanacağız. Çok yakında dilimizi çok iyi konuşan küçük bir *Fedayin* birliği gelecek, benim ve sizlerin hizmet bölgelerimizde birlikte çalışacağız.

ŞEYH OSMAN.- Böylelikle planlı biçimde ve akıllıca düzenlenen bir başkaldırıyla Gıyas şeytanını yokedebiliriz ancak.

BABA İSHAK.- Ama unutmayalım ki yığınları, bunları bu biçimde anlatmakla yerinden kıpırdatamayız. Din ve inanç hicabı örtüsü gerek halk topluluklarını harekete geçirmek için. Nasıl ki İslam şeriatı; belaların sıkıntı ve zorbalığın, yoksulluğun insanlara Allah'ın verdiğini, sevgili kullarını zulüm altına sokarak denediğini ve öbür dünyada bol nimetlere kavuşacaklarını söyleyerek, kendi topluluklarını boyun eğmece yapmıştır...

AYNA DÖVLE.- Bizim inancımız da tam tersini söylüyor. Biz insanlara böylesine zalim davranan, bir yerlere gizlenmiş görünmeyen tanrıyı kabul etmiyoruz. Zamanın velisi ya peygamberinde tanrı, görünüm alanına çıkar. İnsanlara bela ve yoksulluk yağdırmaz, onları bela ve yoksulluklardan...

MİHMAN HACI.- Ezilip horlanmaktan,..

EMİRCEM SULTAN-ŞEYH EDEBALI.- Kula kul olmaktan kurtarır.

ŞEYH OSMAN.- Ve de Urum mülkünü murdar Gıyaseddin şeytanının elinden...

BABA İSHAK.- Canlarım, bugün bu tanrısal güç, zamanımızın hem velisi hem mürseli ulu Şeyhimiz Baba İlyas'tır. Artık saati gelip çatmıştır, bunu açık ilan etmeli adını koymalıdır. Kendisi yapmazsa bunu biz yapacak, bizler Türkmen yığınlarına onun peygamberliğini taşıyacağız. O zaman kadın erkek, çocuk çocuk canı dışında, kellesi koltuğunda peşinden sel gibi akacaktır...

AYNA DÖVLE, *büyük bir inanmışlık içinde*.- Ben zaten çok gördüm, benimle konuştuğu gibi, kendi kendine Tanrıyla sohbet ettiğini...

ŞEYH OSMAN.- Bu büyük sırrın hikmetini açıklayacağı gün çok yakındır.

BABA İSHAK, *siyasetini anlatmayı sürdürür*.- Ayrıca Sünni müslümanlar da Gıyaseddin'i, lanetli şeytan görmeli. Görmeli ki bizimle birlikte yürüsün. Bu da şeriat yoluyla kanıtlandırılır; namaz kılmadığı, ramazan tutmadığı, hacca gitmediği; zevk ve eğlence meclislerinde kadınlarla oynaşıp şarap içen bir kafir şeytan olduğunu yayıp, inandırmak gerek. Gıyaseddin dinden dönmüş bir kafirdir, ona karşı cihad açmak gerekir, diyerek ezilen Sünni halkı çekebiliriz yanımıza. Yetmişiki millet birdir bize. Hıristiyanlara da, hangi dinden olursa olsun bizim insanlara eşit gözle baktığımızı anlatmalı ve güven vermeliyiz. Savaş boyu elde edeceğimiz bütün ganimeti ve elkoyacağımız dikhanların ve beylerin topraklarını, sürülerini herkese eşit paylaşıracağımızı durmadan dinlenmeden tekrarlamalıyız...

Birden dışarıda at kişnemesi ve dörtal sesleriyle ışıklar kararır. Uban ve Düden'in koşuşturmaları ve karanlıkta bir hareketlilik. Işıklar yanar. Baba İlyas titreyerek kapıdan içeri girer. "Beni örtün! Üstüme bir örtü örtüün!" diye seslenir. Oradakiler şaşkın halde aynı cümleyi söylerler. "Tıpkı Muhammed Peygamber gibi konuştu!" Bir örtüyle Baba İlyas'ın üzerini örterlerken ışıklar tekrar söner.

Üçüncü Sahne

Baba İlyas'ın kendi kendisiyle başbaşa kalmak, kurt ve domuz avlamak için zaman zaman gittiği ormandan her zamanki köşe. İçinde oturup hayallere daldığı transa geçtiği yaşlı meşe kovuğu. Silahları omuzunda ve Boz atının sırtında sahneye giren Baba İlyas, meşe kovuğunun önünde perişan giysileri içinde ağlayarak bekleyen yaşlı köylüyü bulur.

YAŞLI KÖYLÜ, *sevinerek ona doğru gider ve atın üzengisinde bacağına sarılır*.- Neredesin ulu Şeyh? Neredesin Baba İlyas? Güneş doğaldan beri seni bekliyorum.

BABA İLYAS.- Güneş yeni doğdu Baba. Hem ben seni tanımıyorum. Hangi köydensin? Beni nereden tanıyorsun?

YAŞLI KÖYLÜ, *telaşlı, üzgün* .- Seni tanımayan mı var? Rum'un her köşe bucağında adın anılıyor.

BABA İLYAS.- Ya senin adın nedir?

YAŞLI KÖYLÜ.- Adımı ne yapacaksın, yaşlı bir köylüyüm. Sana ihtiyacım var, bana yardım et!

BABA İLYAS.- Benden ne istiyorsun? Bırak bacağıma, ineyim de konuşalım. Senin bir derdin olmalı.

YAŞLI KÖYLÜ.- Hayır, hayır, attan inme. Derdim büyük. Soru sormakla zaman geçirme. Oğlumu Şeytanın yarattığı koca boz kurt kaptı. Tam bu meşe kovuğunun önünde senin gelişini bekliyorduk. Güneşin ilk ışıklarıyla birlikte bir koca kurt peydah oldu. Topallayarak üzerime saldırıp beni devirdi yere. Sonra yedi yaşındaki tek ve biricik oğlumu, kemerinden kaptığı gibi şu yana doğru koştu. Yalvarıyorum sana ulu Şeyh, kurtar oğlumu kurdun elinden. *(Bir kurt uluması duyulur ve arkasından çocuk ağlaması, adamın hıçkırıkları.)* Eyvahlar olsun, oğlumu parçalayıp yemeleri için diğer kurtları çağırıyor. Yetiş Baba İlyas, oğlumun darına yetiş! *(Köylü bayılıp yere düşer.)*

Baba İlyas, "yettim ha! Kuvvet ver bana Şahı Merdan Ali! Yettim oğul korkma!" diye bağırarak atı sürüp çıkar. Renkli ışık oyunları, sesler ve müzikle, birkaç dakika görünmeyen kurtlarla boğuştuğu izlenimi verilir. Aynı sahne aydınlandığında, Baba İlyas atının üzerinde terkinde bulunan çocukla yeniden girer. Ama bu kez meşe kovuğu ve önünde gururla duran Yaşlı Köylü, kızıl bir ışık huzmesi altındadır.

BABA İLYAS, *yorgun ve biraz şaşırılmış, attan inip oğlanı kucaklayıp köylünün önüne bırakır. Köylü oğluna sarılır*.- Al oğlunu Baba, onu sağselim sana teslim ediyorum. Şahı Merdan kuvvet verdi, ok yağdırıp dağıttım kurt sürüsünü.. O koca kurt da, bacağına saplanan bir okla topallayarak gözden kayboldu. Ama söyler misin köylü baba, sen tekin adam değilsin, üzerine yağın bu kızıl nurun anlamı nedir?

YAŞLI KÖYLÜ.- Baba İlyas, burası senin kutsal mekanın. Her sohbetimizde nurlanırdı. Ama sen içinde olduğun için görmezdin. Şimdi söyle bana, biricik oğlumu kurtarmış olmanın karşılığında ne istiyorsun? Dile dileğini, vereyim muradını!

BABA İLYAS, *daha da şaşkın*.- Beni şaşırtıyorsun, bir zavallı yaşlı köylü bana ne verebilir? Benim özel bir isteğim yoktur ve olamaz. *(Gülerek)* Keşke o gücün olsa da, bana dünyayı bağışlasan ve onu değiştirsem. Halk adına onu yönetsem; din, inanç ve millet ayrılığı gözetmeden halk yığınlarını bu mülke sahip kılsam. Dünya nimetlerini onlara eşit paylaşırsam...

YAŞLI KÖYLÜ.- Baba İlyas, bu mekanda seninle çok konuştum. Akıl ve düşüncelerini birlikte geliştirdik. Beni tanıyamadın. Çünkü cisimleşmiş görmedin hiç; içinde hissettin ve kendi özün bildin. Artık zamanı geldi açıklamanın. Seninle bu ağaç kovuğunda hep içiçeydik ve içiçe konuştuk söyleştik. Şu anda yoksul bir köylüde görünüm alanına çıktım. Bunun anlamına vardın mutlaka. Ben dünya mülkünün sahibi Hak ve Halkım. Dileklerini yerine getireceğim. Dünya sultanlığını Halk'ın adına sana bağışlıyorum. O Şeytanın yarattığı koca çirkin kurt da Sultan Keyhusrev'in ruhuydu, keşke bir ok daha fırlatıp onu yoketseydin. Şimdi işin güçleşecek, çok mücadele edeceksin. Seni Halka elçi gönderiyorum araya Cebraili bile koymadan, Baba Resulullah! İstedığın zaman Boz, buraya getirir seni. Buyruklarımı alırsın. (Şimşekler gökgürültüsü ve karanlık. Aydınlandığında Baba İlyas yerde Boz başında beklemektedir. Işıklar kararır.)

ANAKRONİK (ZAMAN VE MEKAN BİRLİKTELİĞİ OLMAYAN) SÖYLEŞİLER I

Dördüncü Sahne

Ayna Dövl'e'nin saman basılmış derisinden oluşturulmuş maketin asılı olduğu sahne ya da aynı sahneden projeksiyon görüntüsü. Farklı köşelerde, hatta salonun ya da sahnenin tavanına asılı mekanlarda, değişik renklerde ışık spotları altında Saint Quentin'li Simon, Bar Hebraus Abu'l Farac ve Elvan Çelebi'nin görüntüleri ortaya çıkar. Birkaç cümlelik kendilerini tanıtmaya konuşmalarında normal ışıkta belirginleşirler. Bunlar, daha çok Baba Resul hakkındaki bilgilerimizin kaynakları olduklarını algılamaya yararmalıdır.

AYNA DÖVLE, *acılı ve kısılmış sesiyle.*- Şaşkınlık içinde yorgan üstüne yorgan örtmüştük. O ise heyecandan titriyordu, soğuktan değil. Geceyarısını az geçe sakinleşip uykuya dalmış, tam gün doğarken uyanmıştı Baba İlyas...Sonra belini duvara dayadı. Biz halifelerine, Tanrının nasıl ormanda görünüp, kendisini insanlara elçi olarak seçtiğini anlattı. (Duraklar) Onlarca Baba halife, onlarca bölgeye, kırlara, köylere, kasabalara ve kentlere dağıldık. Adımızı Babai koyduk. Dilimizde "Lailahe illallah Baba al-Resulullah!", onumuz yüze, yüzümüz bine, binimiz onbinlere, yüzbinlere çıktı. Rum illerinin sınırlarını aşta Baba Resul'un ünü. Ta Frengistan'a ulaştı. Papazların keşişlerin dillerine düştü...

SAİNT QUENTİNLİ SİMON, *sarı ışıktaki bu Dominiken rahibi beyaz spota çıkar. Elindeki kaz tüyü kalemiyle özel giysileri içerisinde tarihini yazmaktadır.*- Ben dünyanın batı ucundan, gerçek Frank ülkesindenim. Uzun süre Kıbrıs'ta kaldım. Adım Saint Simon. Moğol Sultanına Hıristiyanlığı anlatmak için, Miladi 1246'da Selçuklu ülkesinden geçtim. Arapça, Farsça, Türkçe ve Ermenice konuşurum. Paparessoil'i; Baba Resul ve Babailer'in yarattıkları destanı, hem düşmanları Frank şövalyelerinden, hem de hala gizlenmekte olan Babailerin kendilerinden dinledim. Oturdum Latin dilinde yazıya döküyorum. (Kaybolur.)

AYNA DÖVLE.- Söylentiler, Suriye'den dolaşıp, Mısır'a ve Arabistan'a geçti. Baba Resul, "Tanrının oğlunu" koca kurttan, yani şeytanın yarattığından kurtarmıştı. Bunun için Hıristiyanlar bize daha çok yaklaştı...

ABU'L FARAC, *diğer köşedeki mavi spot beyazlaşır, Süryani-jakobit keşişi kılığıyla.*- Ben Bar Hebraus Gregorius Abu'l Farac. Malatyalı Süryani keşişiyim. Bu bölgelerde konuşulan bütün dilleri bilirim. Baba İlyas, peygamberliğini ilan ettiğinde 14 yaşındaydım. Babailer Malatya önlerine kadar gelmişlerdi. Ama kente girmediler. Bugünmüş gibi anımsıyorum; bizim manastırdan elli okçu kiralamıştı Malatya valisi, Babailere karşı. Gittiler, bir daha dönmediler. Müslüman komşularımız onları lanetliyor ve "kafirler" diyorlardı. Çünkü Muhammed'e "sahte peygamber" derlermiş. Bizimkiler ise içten içe seviniyorlardı. Çünkü biz de aynı şeyi söylüyorduk Muhammed için. Üstelik Baba, Tanrının biricik oğlu İsa'yı kurtararak peygamber olmuştu. Ama ben yazdığım dünya tarihinde Baba Resul'a 'sapkın' demek zorundayım. Çünkü Sultanlar, Beyler ve Krallarla iyi geçinmem gerek. (Kaybolur.)

AYNA DÖVLE.- Babailerin yarattığı destan kuşaktan kuşağa anlatılıp yazılacak. Baba Resul'un da soyu hiç tükenmeyecek..

ELVAN ÇELEBİ, *bir başka köşedeki yeşil spot beyazlaşır ve 14.yüzyıl şeyhi kılığında Elvan Çelebi, kitabını yazıyordu.*- Tükenmedi, tükenmeyecek de. Ben Şeyh Elvan Çelebi; Baba İlyas Horasani'nin torunu, Aşık Ali Paşa'nın oğluyum. Estağfirullah, Baba Resulullah, diyemem. Ben İslamın hem zahiri hem batını ilmini bilen ve ibadetlerini yapan bir Şeyhim. Son peygamber, İslam dininin kurucusu Muhammed Mustafa Aleyhisselamdır. Yıl 1359. Nasıl yazayım, babamın dedesinin kendisini peygamber ilan ettiğini ve devlete başkaldırdığını? En iyisi, İbn Bibi gibi Resul'luğunu da isyanı da Şamlı Baba İshak'a yüklemektir. O kandırmış Dede'mizi; "yapma demiş, devlete başkaldırma!" dinletememiş. Baba İlyas Horasani, pek çok kerametler göstermiş büyük bir veli. Tıpkı aynı yılların Arap tarihçisi Sibet İbn'il-Cazvi'nin dediği gibi.- "La ilahe illallah va'l-Baba Veliyullah", yani Allahtan başka tanrı yoktur ve Baba onun velisi, dostudur. Estağfirullah peygamber değil. Ama söz aramızda, atamızdan dedemizden bize kadar gelen bilgiler de bu yolda; adı anıldıkça "Baba Resulullah" diyor ve salavat getiriyorlardı. Ama beyit beyit örüp dokuduğum kitabıma böyle geçiremezdim. Sadece birkaç yerde Gıyaseddin'in ağzından

verdim. (*Kaybolur .*)

AYNA DÖVLE, *kendini zorlayarak.*- Dayan Ayna Dövlle, dayan. Azraile öyle canını kolay teslim etmeyeceksin. La ilahe illa Allah va'l-Baba Resulullah! Ayna Dövlle, büyük Babai kalkışmasını sahne sahne gözünün önüne getirip, yeniden yaşamadan ölmek yok sana! (*Az susar, sonra yeniden enerji kazanmışçasına anlatmayı sürdürür.*) Birinci yılın sonunda Kefersud yöresinden, Suriye ve Kürdistan'dan çok iyi haberler gelmeye başladı Baba İshak'tan. Alamut'un Fedayinleriyle dolaşmadıkları, uğramadıkları köy, kasaba ve kent kalmamıştı. Yatık Türkmenler dahil, Ağaçerileri, Döğerler, Bayadlar, Harezmi ve Kürdler arasında "La İlahe illa Allah va'l-Baba Resulullah" dışında İslam tevhidi duyulmuyordu. Herkes Amasya'daki Resulullah'ı görmek için yanıp tutuşuyordu. Çünkü ancak o kendilerini ağaların, beylerin zulmünden ve Şeytanın yarattığı Gıyaseddin'den kurtaracaktı ve dünya mülküne kendilerini sahip yapacaktı. (*Az durur.*) Ben ve Emircem, Tokat ve Kayseri çevresinde birkaç İsmaili *Fedayin* ile siyaseti başarılı yürütüyorduk. Ben ayrıca geyikli Kalender olarak Konya sarayına kadar girmiş, gösteriler yapıyordum. Her seferinde birkaç kerametini anlatarak Sadeddin Kobyak'ı Baba Resul'a ben mürid yapmıştım. Onun Tanrının elçisi olduğu haberini ona alıştırma alıştırma ben verdim. Hemen benimsedi, coştı ve öyle bir "La İlahe illa Allah va'l-Baba Resulullah" çekti ki; duyulacak diye ödüm koptuydu. Baba İshak'ın Baba Resul'a önerdiği bir düşünceydi bu. Kaleyi içten fethetmek gerek! Sultan Alaeddin'e ihanet eden, Gıyaseddin'e de ederd. (*Konuşmakta zorlanır.*) Canik'te ve Kastomon'da Şeyh Osman ile Hacı Mihman da bayağı başarılıydı. İkinci yılın sonlarına doğru büyük güce ulaşmıştık. Tek sorunumuz Rum'un batı ucuydu. Baba Resul yıl sonuna doğru peyik salıp beni, Emircem'i ve Edebalı'yı dergaha çağırdı. (*Susar. Işıklar yanıp sönerek sahne geçişi yapılır.*)

Beşinci Sahne

Baba İlyas dergahtaki makamında. Ayna Dövlle, Emircem Sultan, Hacı Mihman iki yanındaki minderler üzerinde, Uban ile Düden kapının iç eşiği önünde edeberkan oturmakta. Şeyh Edebalı ayakları mühürlü dar'da durmaktadır.

BABA İLYAS.- Konuş Edebalı dillibaşlısın. Döktüğün varsa doldur, ağlattığın varsa güldür. Meydan Ali meydanı. Bu meydan eğri ve dolambaçlı sözler çekmez. Peygamber makamından sana sesleniyorum Edebalı! Gördüğünü örtme, görmediğini de söyleme. İştiklerini kendine saklama. Omuzundaki heybenin iki gözünü de boşalt Şeyh Edebalı. Ne gördün, ne işittin?

ŞEYH EDEBALI, çekingen, korkulu, kuşkulu.- Kurbanın olayım Baba Resul! La ilahe illa Allah va'l-Baba Resulullah! Senden ne saklayabilirim Pirim? İçim, dışım sana gün gibi ayandır. Hakkı gördüm, gözettim. Haklı sözler ettim, haksız sözler işittim ve...

BABA İLYAS, sözünü keser, ona kızmaya kararlıdır.- Rum'un batı Uc'unda hizmet aldın. Hani hizmet? İki yıla yakın zamandır oralardasın; kırk elli ziyaretçi gönderebildin Çat'a. Ayna Dövlle'nin, Emircem'in hizmet alanlarından ne kadar gelmiş Mihman Hacı? Bak deftere toplamlarını söyle.

MİHMAN HACI, kara kaplı büyük bir defter açıp bakarak.- Yılda ikibin altıyüz Tokat'tan Kayseriden, Emircem'inkinden bin beşyüz den fazla. Canik'ten ise her yıl iki binden fazla Baba Resul. Güney illerine Kefersud, Samsat'a gelince dörtbini aştı...

BABA İLYAS.- Yeter Mihman Hacı, biz sadece ikisini sormuştuk, sen hepsini anlatmaya giriştin. (*Edebalı'ya dönerek*) Edebalı, yani Eskişehir-Alaşehir, Sivrihisar Türkmenleri ayrı baş mı çekerler? Duyduklarımız doğru mudur?

ŞEYH EDEBALI.- Doğrudur Baba Resul.

BABA İLYAS.- Peki gidip Seyyid Nureddin'le konuşmadın mı? Gözcü hizmetindeki Karaca Ahmet Sultan'a bir name yollamıştım birkaç ay önce...(Yanıt bekler.)

ŞEYH EDEBALI.- Bir kez görüşebildim. O da beni haşlamak için çağırdı. Seyyid Nureddin'in genç halifesi gözcü ve hekim Karaca Ahmet., "gözüm üstünde olacak daima Edebalı", dedi, "biz Rum Abdalları'yız. Ne yapacağımıza biz karar veririz." Daha sonra mektup için görüşme isteğimi de kesinlikle reddettiler... Bir yıldır yayan yapıldak, cıs-cııldak kaldım Uc'da. Yanımdaki İsmaili fedayisi, Bacıyan-ı Rum'un bir üyesine aşık oldu evlenip aralarına karıştı. Ben orada, Rum Abdalları'nın gözünde çıplak bir Kalenderi'den başka biri değilim.

BABA İLYAS.- Seyyid Nureddin'in gücünden söz et.

ŞEYH EDEBALI.- Ahi yanı ağır basıyor. Kent ve kasabalarda zanaatkarlar, esnaflar, çırak ve ustalardan çok sayıda müridi var. Bildiğiniz gibi o, Evhadüddin Kirmani'nin halifesi olup, Fatma Bacı'nın manevi babasıdır. Büyük şeyh, Ahiliğin kurucusu Kirmani çekip Bagdad'a giderken kızı

Fatma Bacı'yı Kayseri'de ona emanet etmişti.

BABA İLYAS.- Sultanların buyruğu altında bir fütuvvet, göstermelik ve halife Lidmillah'a bağlılık örgütü. Fatma Bacı'nın, babasının emri üzerine evlenmek zorunda kaldığı Nasureddin Ahi Evren'den iyi haberler geliyor. Bilgili zattır derici Ahi Evren, biraz da yüksek makam düşkünü; Sultan Alaeddin'e eserler sunmuş ve ondan büyük övülerle yüksek bağışlar almıştı.

ŞEYH EDEBALI.- Zaten Fatma Bacı, Ahi Evren Kayseri'den Sultanın hizmetine girmek için Konya'ya gitmeğe karar verdiğinde ondan ayrılmış...

AYNA DÖVLE.- Ama şimdi iyi yolda; Konya'daki büyük adamımızla sıkı ilişkisi var.

BABA İLYAS.- Geçelim onu şimdilik; bu davranışı bile Sultan Alaeddin hayranlığından, onun öcünü alma isteğinden kaynaklanıyor olabilir. Kayseri ve Sivas kentlerinden ne haber?

EMİRCEM SULTAN.- Kayseri ve özellikle Sivas esnafı da yönetici ve subaşları da ahidir...

ŞEYH EDEBALI.- Baba Resulullah! Seyyid Nureddin Sivas'ta pek etkisi yoktur.

BABA İLYAS.- Ayna Dövl'e'm senin bir diyeceğin var mı Ahilere ilişkin?

AYNA DÖVLE.- Kentleşmiş, yatıklaşmış Ahiler'e asla güvenemeyiz Baba Resul. Onlar kimi güçlü görürlerse hep onların yanında olurlar. İşlerinden, zanaatlarından başka birşey düşünmüyorlar.

BABA İLYAS.- Doğrudur. Oysa varlıklılar için çalışıp üretiyorlar. Ürettiklerini kendilerinin kullanmaya hakları olduğuna bir akıl edebilseler! Neyse bu aşamada onların içine sokulmakta hiç yarar yoktur. Güçlendiğimizde, biz gitmeden onlar bize gelecekler. Şimdi Selçuklu beylerinin çıkarlarına hizmet ediyorlar; baş Ahiler de onlarla koyun koyunalar... Fatma Bacı'ya dönelim; ondan biraz daha söz et Edebalı!

ŞEYH EDEBALI.- Ben de tam bunu söyleyecektim, Hakkın Resulu'na ayandır. Rum'un batı ucunda sözsahibi, yaşlı Seyyid Nureddin değil, kendisine bağlı elli altı bin müridi olduğu söylenen, onların gözcüsü, Piri ve önderi olan Karaca Ahmet Şah'tır. Bence ikinci önemli kişi de, Seyyid Nureddin'in kızı Fatma Nuriye'dir. Fatma Nuriye, başında bulunduğu Anadolu Bacıları örgütünde, çok etkili olan haberalma ve yayma iletişim ağı kurmuş bulunmaktadır. İşini çok iyi bilen bu bacı, örgüt ağı içinde Fatma, Nuriye, Kutlu, Melek, Kadıncık, Ana ve Hatun gibi yedi-sekiz ad kullanmaktadır. Anadolu Bacıları örgütünün gözü ve kulağı olduğu kadar, kadınlardan kurulu birkaç bini aşan okçu güçlerinden bir atlı birliğine de kumandanlık etmektedir...

BABA İLYAS, düşünceli.- Ne yazık ki onları Babai Bacıları örgütü yapamadın. Gerçi biz böyle bir ayrı örgütlenmeye itibar etmedik. Cins ayrımı koymaya gerek var mıdır? (*Coşku dolu*) İşini-gücünü birlikte gören, ibadetini, eğlencesini birlikte yapan kadını ve erkeğimizi kavgada niçin ayıralım? (*Her cümleden sonra oradakiler toplu halde "La ilahe illallah va'l Baba Resulullah!" derler*) Baba İlyas'a "Resulallah" diyerek bağlanmış, eli silah tutabilen kadın-erkek, oğlan-kız tüm Babailer, bu canpazarı kavgamızda yenmeyi de yenilmeyi de ortak yaşayacaktır. (*"La ilahe illa Allah va'l Baba Resulullah"ı toplu tekrar*) Kadın-erkek omuz omuza Konya'ya yürüyeceğiz. Tanrı köylü donunda, halktan biri olarak göründü Baba Resul'una ve dünya mülkü ve sultanlık, sizindir.... (*toplu tekrar*) Sultanlığı Gıyaseddin şeytanının elinden almak için her Babai bir Salman olmalı ve kılıç kesemeyecek, ok işleyemeyecek güç ve donanıma sahip olmalıyız! ...(*toplu tekrar. Baba sakinleşir.*) O bacılar arasına Babailik girmeliydi. Kolay değildi biliyorum, bunu yapamadın Edebalı.

ŞEYH EDEBALI.- Ama Fatma Nuriye bacı ile ilişkim çok iyiydi. Babai siyaseti üzerinde tartışmalarımız oldu, kafası fazla açık olmamasına karşın, birlik düşüncesine çok olumlu bakıyor. Elbetteki beni gezginci ve çok bilmiş bir Kalenderi olarak biliyordu. Örgüt merkezinin aşevinde çok yemek yedim. Her beni gördüğünde, önüme o sofraya açar, birlikte yer ve konuşurduk. Kendisi Babailiğe kazanılma noktasına gelmiştir. Ayrılacağı gün, "mutlaka bir Baba İlyas halifesi ile konuşmalıyım. Belki de konuşuyorum ya, seni Kalender kismetle tanıdım, öyle kalsın. Belki de bu kismetini atacak kıvama gelememişsin!" diye mırıldandı. Yerin dibine batıp çıkmıştım. Hiçbirşey söylemeden yanından ayrıldım (*Hafif gülmeler ve "Zavallı Edebalı!" sözleri.*) Haksız zavallı durumuna düşmüştüm. Yalnız şu gerçeği önemle belirtiyim, Fatma Nuriye hanım kazanılma noktasındadır; onu mutlaka kazanmalıyız.

BABA İLYAS, memnun gözükür.- Bunlar güzel bilgiler Edebalı. Bu çok akıllı bacı, senin Babai olduğunu anlamış. Ama sırrın açığa çıksın istememiş, zarar görebilirsin diye. Zaten sen Seyyid Nureddin ve Karaca Ahmet'le konuşmalarını da, gezginci bir Kalenderi'nin bilgileri içinde yapmıştın. Ama Fatma Nuriye, üstü örtülü biçimde seninle bize haber salmış; bir halife istiyor. Peki Karaca Ahmet ile arası nasıldır?

ŞEYH EDEBALI.- Rum Abdalları onun düşüncelerine saygı gösteriyor ve kendisini çok seviyorlar. Gözcü Karaca Ahmed Sultan ve Geyikli Hasan Baba bir dediğini iki etmezler. (*Hafif gülerek*). Yalnız, başında ikinci bir evlilik kuşu dolaşüyor bu sıralar.

BABA İLYAS.- Ne var bunda gülünecek?

ŞEYH EDEBALI.- Şu anda evliliğin sırası değil, diyordu da... Kırşehir taraflarında Çepni Türkmenlerinden tanınmış biri olan Yunus Mukri'nin oğlu İdris Hoca'ya istiyorlar. Kendisinden epeyce yaşlı olan İdris Hoca'nın iyi okuma yazma bilmesi, Seyyid Nureddin'i kandırmış görünüyor. Fatma Nuriye pek gönüllü değil ama babasının önüne geçemedi. Duyduğuma göre, bir kaç yıl beklemek koşuluyla nişanlamışlar. Bu hanım bacı mutlaka kazanılmalı.

BABA İLYAS, tereddütsüz.- Elbette kazanılacak. Rum Abdalları'nın önderi Karaca Ahmed Şah da, Rum Bacıları da bizimle birlik olacaklar. Babai siyasetine katılacaklar.

AYNA DÖVLE - EMİRCEM SULTAN.- İçimizden kim yapacak bunu Baba Resul?

BABA İLYAS.- İçimize yeni giren biri erenler. Ta Horasan'dan kalkıp bizim ziyaretimize gelen, yüzü nurlu, öngörülü ve ehli keramet bir genç veli! Önce bize talip oldu, sonra da hizmetlere... Uban, Düden canlar! Bir koşun Mihman evine; Baba İshak'la Horasanlı Hacı Bektaş'ı çağırın gelsinler, niyazlaşalım toplu halde. Kardeşi Mentеш henüz çok genç, o dinlensin! (*Uban ile Düden kalkıp geri geri giderek kapıdan çıkarlar.*) Edebalı seni dar'da unuttuk. Duamı verelim de in artık. (*Edebalı dua almaya eğilir.*) Allah eyvallah! Dara durdun, didar gördün! Eksişgi-noksanyla hizmetlerini biz kabul ettik, Şahı Merdan da kabul etsin. Hakkın dergahına yazılsın. Hüü gerçek erenlere! (*Edebalı secdesini niyazını yapıp yerine geçer, öbürleri edeberkan oturuşu bozar, rahatlar.*)

Altıncı Sahne

Öncekiler, Hacı Bektaş ve Baba İshak. Işıklar yandığında Baba İshak ile Hacı Bektaş "Hüü Erenler!" diyerek kapıdan içeri girerler. Baba İlyas yerinden yekinerek, edeberkan gelir. Öbürleri ayağa kalkarlar ve "Hüü Erenler!" diye karşılık verirler. Hacı Bektaş Baba İshak'ı izler. Baba Resul'dan başlayarak birbirlerinin elini öpüp niyazlaşır ve ismen de tanışır. Herkes Hacı Bektaş'ın başındaki 12 dilimli geyik derisinden borküne bakarlar. Baba Resul, Şeyh İshak'ı sağına, Hacı Bektaş'ı soluna oturtur.

BABA İLYAS.- Horasan'daki "Hace", Rum'da "Hacı" olmuştur. Bu nedenle, Hace Bektaş değil, Hacı Bektaş diyeceğiz. Erenler, görüyorum ki hepiniz ısrarla Hacı Bektaş'ın borküne bakarsınız. Çünkü bu, pirimiz Dede Garkın'ın geyik derisinden tacıdır. Biri bende, öbürü de şimdi Hacı Bektaş'da. Bunun önemini herhalde anlamış olmalısınız.

ÖNCEKİLER, hepsi birden, birbirlerinin yüzüne bakarak.- Bağışla anlayamadık.

BABA İLYAS.- Yani neden bu bork, Baba İshak'ın başında değil de Hacı Bektaş'da?

BABA İSHAK, soruyu yanıtlar.- Çünkü Horasanlı Hacı Bektaş bir Seyyid'dir.

BABA İLYAS.- Evet, kendisi bir evlad-ı Resuldur. Biz de bir başka koldan evladı Resul oluruz. Soyumuzu ve Muhammed Resulullahı asla inkar etmedik. Ama aradan altı yüz yıl geçmiş; zaman değişmiş, insanlar değişmiş, yaşam anlayışı değişmiştir. O çağının resuluydu, hizmetini bitirip Hakka yürüdü.. Muhammed, yüzyıllar boyu değişik toplumlarca, değişik biçimlerde değerlendirildi, getirdiği kitap ve sözleri farklı biçimlerde yorumlandı. İnsanlık için, tüm halk toplulukları için kurduğu din, halifelerin sultanların elinde, beylerin uygulamasında insanlığın karşısına çıkar oldu. Baskı ve zulüm aracı oldu. Artık onun resulluğu düşmüştür. (*Az durur.*) Tanrı onu yedi kat göğe çekip yüzünü göstermişti. Bize ise yere inip, bir ormanın ıssızlığında ve Bozat'ın tanıklığında, halktan birinin, bir köylünün donuna girerek görüldü. (*Boz'un kişnemesi duyulur, gülerek*) Boz da kendi diliyle ikrar ediyor. (*miriltıyla*) Başaramazsak bizimki daha çabuk düşecektir... (*Yeniden konuya girer.*) İşte böyle Ali soylu Hacı Bektaş, Baba İshak rehberliğinde Ebu'l Vefa süreğini sürdüren pirimiz Dede Garkın'dan el alıyor. O da Baba Bektaş'daki cevheri ve ululuğu görüp bize salıyor.

HACI BEKTAŞ, yere secde ederek.- Destur Baba Resul!

BABA İLYAS.- Destur Şahı Merdan'dan Baba Bektaş, dilli başlısın. Dar'a kalkmadan konuş, kendini tanıttirenlere!

HACI BEKTAŞ, ağır ve güvenli.- Allah eyvallah, Baba Resulullah! Siz erenlere ayandır kimliğim, niceliğim ve niteliğim. Sözün gelişi, konuşayım da sohbet ola. Babam Muhammed İbrahim el-Sani. Onuncu kuşaktan dedem İbrahim el-Mücab, Sekizinci İmam Aliyyül Rıza ile ana-baba bir kardeş olur. Yani Musayi Kazım'dan inme Evladı Resul oluruz. Ahmet Yesevi yolağını sürdüren Lokman Perendi'den

nasip alıp çıktık yola. Bedahşan'ı dolaştık, Alamut'a ulaştık. Amcamız İsmail'in oğullarıyla söyleştik. Söyleştik de, köylerinde camiler görüp şaşık kaldık. (*Gülerler.*) Derken Pir Sems el-Tebrizi ile karşılaşmış tanıştık. Günler geceler boyu sohbetlere daldık, cemlere katıldık. Ölümsüz bir dostluk kuruldu aramızda. Seyyidina Hasan Sabbah'ın kelimelerini okuyup belledik. Baba Resul olmadan önce, Şeyh Baba İlyas'ın ününü orada duymuştuk.

BABA İSHAK.- Pir Sems el-Tebrizi ile bizim de çok sohbetlerimiz oldu Baba Bektaş!

HACI BEKTAŞ.- Rehberim Baba İshak'ı da, Baba İlyas'ı da Şems tanıttı bana. Gönlümüzde Baba İlyas aşkını tutuşturan odur. Daha o zaman bana "Zamanın resuludur Baba İlyas" demişti dostum Şems el-Tebrizi. Baba Resul'un aşkı beni sevgili dostumdan ayırdı. İrşad olmak için onu aramaya koyulduk. Şems güneydoğuya Mutan'a, Pencab'a doğru yola çıktı. Ben ise batıya, Rum'a doğru...Sözverdi; en geç yedi yıla kadar bizleri görmeye gelecek...

AYNA DÖVLE.- Dede Garkın'ı nasıl bulabildin Baba Bektaş?

HACI BEKTAŞ.- Biz dünyaya gön gözüyle bakmayız, zahirden görmeyiz Ayna Dövle! Önce gönül gözüyle, batın aleminde görüşüp halleştik. Gön gözümüzün kapaklarını kaldırdığımızda, kendimizi nur yüzlü Dede'nin yamacında bulduk.

AYNA DÖVLE VE DİĞER ŞEYHLER, *birlikte*.- Eyvallah Baba Bektaş, işte niyazın erenler!

HACI BEKTAŞ.- Niyazlar Hakkın dergahına yazıla, Baba Resulullah yardımcımız ola!

BABA İSHAK, *saygılı*.- Yaşlı Dede Garkın ölümcül hastaydı, kıpırdamadan yatıyordu yatağında. Birden silkinip canlandı. Gözleri çam çırası gibi parladı. "İshak" dedi, "kapıya koş. Mihmanım geldi; ocağımıza sefa, bize şifa getirdi." Dışkapıyı açtım, Hacı Bektaş gülümseyerek, "Sen Baba İshak olmalısın", dedi. "Dede Garkın yatağından kalktı mı? Hizmet görmeye hazır mı?" Şaşırılmış, tek söze kadir olamamıştım.

HACI BEKTAŞ.- Sonra hizmetler görüldü, Dede'm Garkından el aldık. Biz yedinci İmam soyundanız. Seyyid Ebu'l Vefa ise 3.İmam Zeynelabidin'den inme ve bizim önümüzdedir. Dede Garkın da Ebu'l Vefa yolağının Piri...

BABA İLYAS.- Rehberin Baba İshak oldu ve birlikte Dede'm Garkın'ın dar'ına durdunuz. O da geyik derisinden Elifi tacını çıkarıp senin başına koydu.

HACI BEKTAŞ.- Ve sonra, Horasan'dan beri aşkıyla yanıp tutuştuğum Baba Resul'a saldı, kendisine mürid olup dergahında hizmet edeyim diye...

BABA İLYAS.- Ya Hacı Bektaş! Sen sadece bilim ve hilim sahibi bir hâce değil, aynı zamanda Ali donuna bürünmüş velisin.

ORADAKİLER, *hepsi birden*.- Allah eyvallah ya Hacı Bektaş Veli, işte niyazın!

BABA İLYAS, *onun sözle karşılık vermesinin önüne geçerek*.- Dün gece konuşup ikrarını alırken de söylemiştim Hacı Bektaş Veli can. Senden çok önemli bir hizmet bekliyoruz.

HACI BEKTAŞ.- Hizmet Hak için Baba Resul!

BABA İLYAS.- Hakkın çoğul görüntüsü olan Halk için Bektaş Veli. Tanrı bizi Halk adına Sultanlığı almaya; dünya mülkünü, asıl sahibi olan Halka teslim etmeye görevli kıldı. Elçi-resul yaptı. Bu halife canlar Rum illerinde bölge bölge hizmet paylaşmış; Tanrının Baba Resulullah'la gönderdiği buyrukları insanlara yayıyorlar. Bir büyük kıyamet koparacağız. Konya'yı aldığımızda dünya durulacak; yaşanması sevilesi bir hale gelecektir. Hizmetlerimiz ve hizmetleriniz bu düzeni gerçekleştirmek amacına yöneliktir...

HACI BEKTAŞ.- Bana düşen hizmetler başım gözüm üstüne. Başım bedenim üstünde, bedenim ayaklarımın üstünde olduğu sürece onları yerine getireceğim.

BABA İLYAS.- Hacı Bektaş Veli, Edebalı'ya yüz vermeyen Karaca Ahmet Sultan'ı tanıdığını biliyorum. Ancak bu kişiyi nasıl bilirsin? Hakkındaki düşüncelerin nedir?

HACI BEKTAŞ, *yüzü güler*.- Son aldığım haberlere göre "Rum'un Gözcüsü" namıyla tanınan Karaca Ahmet Sultan mert, inançlı, yiğit ve bilgin bir hekimdir. İnandığı davaya başını, konuğuna aşını ve bağlandığı kişiye candan verir işini. Duydum ki 57 bin er varmış peşinde; onlara hem gözcü hem öndermiş. Kendisini Horasan'dan tanırım, yeniyetmelik ve gençlik arkadaşımıdır. Karaca Ahmed, bey oğlu beydir. Ama yoksullara baba olan bir beydir. Babası, babam Seyyid Muhammed İbrahim el-Sani'nin müridiydi. (*Herkes ilgiyle dinler.*) Üç yıldan fazla oldu; birlikte çıkmıştık Horasan'dan. O doğrulayıp

Rum'a geldi. Ben ise seyahatı, yani çok yer görmeyi ve çok şey öğrenmeyi seçtim...

BABA İLYAS, *oldukça ciddi*.- Konuştuklarımı Tanrı söyletiyor bilesin.

HACI BEKTAŞ.- Biliyorum Baba Resulullah, hizmetime bir ad koymanı bekliyorum.

BABA İLYAS.- Baba Resul'dan Karaca Ahmet Sultan'a peyik gideceksin. Tanrıdan aldığım buyrukları, ona bizim dileklerimiz olarak ulaştıracaksın. 57 bin eriyle onu bizim kervanımıza katacaksın Hacı Bektaş Veli.

HACI BEKTAŞ.- Şu andan itibaren Karaca Ahmed Sultan'ı Baba İlyas dergahına, şimdiki işleviyle Baba Resul kabesine bağlanmış ve Babai kervanına katılmış olarak görebilirsiniz. Yarın yola çıkar çeker getiririm. Karaca bana bağlıdır, ben de Baba Resulullah'a. Destur verin, kendisine geleceğimi ve isteğimi haberleyeyim. (*Oradaki bazılarının şaşkınlığı arasında, Hacı Bektaş titreme geçirir, gözlerini kapatır ve bağırır.*) Duy beni Karaca Ahmed Sultan, duy beni! "Bir olalım, iri olalım, diri olalım!"

Ses yankılanarak dalga dalga alçalıp susarken, ışıklar kararır

Yedinci Sahne

Ayna Dövl'e'nin asılı bulunduğu projeksiyon sahnesiyle kısa geçiş.

AYNA DÖVLE, *güçlkle anlatır*.-

Horasanlı Hacı Bektaş Veli Sivas üzerinden gelmişti Amasya'ya.
Baba Resul'a mürid olup hizmet almaya..
Aldı alacağını vardı Kırşehir'e.
Emircem'le ben de birlikteydik, oradan Kayseri'ye geçtik.
Kardeşini bize teslim edip ayrıldı.
Buradan sonra bir Kalenderi takımı bulup,
Yolkılavuzluğunu Edebalı yaptı.
Hacı Bektaş geçtiği her yerde adını bellik bıraktı,
Gelecekte bunlar lazım olacaktı.

Konuşma güçlüğü sürer.

Sivrihisar yolunda Bacıyan-ı... (*Cümlelerin sonunu getiremez. Düşündüğü izlenimi verilerek anlatacakları sahnelenir. Hacı Bektaş Veli ile Kalenderi kılığındaki Edebalı bir kayanın önünde oturmaktadırlar. Sonra iki-üç okçu Rum Bacısı, Fatma Nuriye, Hacı Doğrul*)

HACI BEKTAŞ.- Edebalı, nereye gitti bizim Kalender yoldaşlar? Birden gözden kayboldular.

EDEBALI.- Yorulduk, acıktık Baba Bektaş. Aızımız, katığımız kalmadı; heybelerimiz, torbalarımız boşaldı.

HACI BEKTAŞ.- Erenler, ben sana yoldaşlarımızı soruyorum. Sen bana durumumuzu anlatıyorsun. Ben zaten o yüzden sordum. Bir araya toplanıp, yiyecek içecek bulma çareleri araştıralım, diye düşünüyordum.

EDEBALI, *gülerek*.- Biz buraların Kalenderiyiz Sultanım, Kalenderleri çevredeki köylere, kasabalara saldı. Yarın gün doğarken gelmeye başladılar. Öğleyn herkes burada olacak. Keşkölleri, mataraları, torbaları dolu gelirler.

HACI BEKTAŞ.- Umarım kimselerin bağına, bahçesine, bostanına zarar verip, başımıza iş açmazlar.

EDEBALI.- Açmazlar, açmazlar üzülme. Şahı Merdan aşkına elaçar, dilenirler. Çalmazlar, isterler.. Gösteri yapar, insanları eğlendirirler. İğneleyip küfrederken, güldürerek halkın gözlerini açmaya çalışır bu malamatçı Kalenderler.

HACI BEKTAŞ.- Yani geceyi burada geçireceğiz emi?

EDEBALI.- Evet. Bu kayanın gölgesinde güneşten korunacağız. Arkasındaki mağarada da gecenin soğuşundan... Baba Bektaş, birkaç dilim ekmekle, (*çıkarak gösterir*) şu deri tulumun dibinde bir iki avuç çökeleğimiz var. Bunlarla yarın öğleye kadar idare edeceğiz. Suyumuz da bitmiş. Şu sağ tarafta bir çoban pınarı var. Kırbayı doldurup getireyim. Su başında çoban varsa, biraz da süt isterim. Boşalmış yoğurt bakracını yanıma alayım. Erenler, isteyen bir yüzü, vermeyenin iki yüzü kara olur. Bak seni uyarayım Baba Bektaş, buralar pek tekin değildir Kalenderleri zararsız buldukları için birşey demezler. Fakat yabancılarla aman vermezler. Al şu teberi kendini korursun. Benim kuşağım, zulada bir kama var.

(Teberi çıkarıp ona uzatır, almaz.)

HACI BEKTAŞ.- Edebalı Baba, ben demir silah kullanmayı sevmiyorum. Şu elimdeki koca kızılıcık sopası bana yeter. Alamut'tayken, sopa kullanma talimlerine gitmişim biraz. Gezgincilere çok gerekli; yollar-beller yabanıl hayvanlar ve insanlarla dolu...

EDEBALI.- Sen bilirsin Bektaş Baba'm. Ben ikindiye kalmaz gelirim.

Deri kırbayı omuzuna asar, sol eline de bakracı alıp sağdan çıkar. Hacı Bektaş Veli, sahnenin neredeyse arka tarafını bir duvar gibi kaplayan, orta boy adam yüksekliğindeki kayanın önünde, uzunca ve ucu kıvrık sopası elinde bir süre sağa sola gidip gelir. Bir anda kayanın iki ucunda birer okçu Türkmen bacı belirir. Sessizce yaylarına ok yerleştirirler. Hacı Bektaş gidiş gelişlerin birinde tam orta yerde durur ve sopasına dayanarak seyirciye doğru döner. Kızlar birbirine işmar yapıp, aynı anda "Haaa hayt!" diye bağırarak Hacı Bektaş'ın iki yanına atlar. Oklarını ona çevirirler.

1.BACI.- Kıpırdama yabancı, oklarım seni! (Hacı Bektaş sola döner)

2.BACI.- Kıpırdama yabancı, oklarım seni!

HACI BEKTAŞ, *oldukça sakin*.- Bacılar! Ne zarar gördünüz ki, beni oklayacaksınız? Oklayacaksınız da elinize geçecek?

1nci, 2nci BACI, *sertçe*.- Çok konuşuyorsun. Bizimle birlikte geleceksin. Derdini Başbacı'ya anlatırsın.

HACI BEKTAŞ.- Bacılar benim kişisel bir derdim yok. Ben herkesin derdiyle ilgilenirim, benim derdim halkın derdi. Size başbacınız mı söyledi, tek başına gezen garip bir dervişi oklayın gitsin diye?

1.BACI.- Tek gezen derviş tehlikelidir. Kendini yiğit sanır.

2.BACI.- Biz nice yiğit görmüşüz, önümüze diz çöküp yalvaran.

HACI BEKTAŞ.- Bacılar ben kendimi yiğit filan gördüğüm yok. Kimseyle de kavga-döğüş etmem. Ben barışçıl bir dervişim. Görüyorsunuz silahsızım. Kabe-yi Resul'dan barış için gelen bir güvercinim ben. Ama siz okla karşıladınız. Eğer bu buyruğu size başbacınız Fatma Nuriye verdiyse, buradan kıpırdamam, kendisi gelsin. Oysa ben ilk onu ziyaret edecektim...

1.BACI, *öfkeli*.- Hangi yetkiyle başbacımızın adını ağzına alıyorsun?

2.BACI, *ciddi ve yayını iyice gererek*.- Sen kanına susamışsın Derviş. Hemen düş önümüze, yoksa oku salarım.

HACI BEKTAŞ, *işin ciddiyetini görünce fırsat arar*.- Bacılar, izin verin duvarın dibinden hırkayla torbamı alayım bari. (bunu söylediği anda bacıların ikisi de duvar dibine bakarlar. Gözle zorla izlenebilir çabuklukta sopayı iki eliyle kullanarak oklarla vurup hedefi şaşırır. Aynı çabuklukla boşalan yayları ellerinden alır. Şaşırmış kızları sopasıyla duvara dayar.) Kusura kalmayın bacılar, beni mecbur ettiniz zor kullanmaya. Şimdi gidin Fatma Bacı'ya,, "Horasanlı Hacı Bektaş Kabe-yi Resul'dan, Baba Resulullah'ın peyiği olarak gelmiş, Karaca Ahmet Sultan ile görüşecekmış" dersiniz. Eğer yakın bir yerde ise Karaca'ya da bildiysin, ikisini de bu kayanın dibinde bekliyorum.

1.2.BACI, *korku içinde*.- Bizi bağışla ya Hacı Bektaş, biz ettik sen etme! Rezil rüsva olduk.

1.BACI.- Silahsız nasıl varırız huzuruna Fatma Bacı'nın?

2.BACI.- Az ileride Nişangah tepesi var, orada bizi bekliyor. Hemen gider çağırırız.

1.2.BACI.- Yaylarımızı vermezsen, ölürüz de gitmeyiz.

HACI BEKTAŞ, *sopasını indirir*.- Tamam. Yaylarımızı veriyorum, ama kirişlerini koparmam gerek. Bana yaptıklarınızdan sonra size güvenemem. (Bu arada kayanın solunda pusuya yatmış bir baş görünür.) Oklarımız bende kalsın. Başbacı ile gelir, alırsınız. (Kızlar sağdan koşarak çıkarlar.)

HACI TOĞRUL, *elindeki mızrakla üstüne giderken*.- Derviş, kim olursan ol, Rum'un batısında sana yer yok. Ekmeğini başka yerde ara. Gelişin dostça değil, son anda yetiştim. Demek gücün Bacılara yetiyor. Kolla kendini.

HACI BEKTAŞ.- Bizim bacılara elimiz kalkmaz. Bizimkisi savunmadı, Hacı Toğrul. Yoksa bacılar bizi oklayacaktı.

HACI TOĞRUL.- Adımı nereden biliyorsun? İnanmıyorum sana, sen tekin değilsin. Ya burayı hemen terkedip gideceksin, ya da mızrağım göğüs kafesinde delik açacak.

HACI BEKTAŞ.- Duydum ki, Karaca Ahmed'in en öfkeli müridi Hacı Toğrul imiş. Ben bir güvercin kadar barışçıl, silahsızım. Sen doğan olmuş mızrağını pençe gibi kullanıyorsun. Beni buradan, bu kayanın dibinden kimse ayıramaz.

HACI TOĞRUL.- Öyleyse iyi kolla kendini. (*Mızrağıyla yaptığı birkaç hücumu Hacı Bektaş boşa çıkarır.*)

HACI BEKTAŞ, *öfkeli*.- Çok oldun artık Hacı Toğrul sen! (*Sopasını kullanarak mızrağı elinden düşürür. Sonra duvara yaslayarak, boğazına sarılır sıkır.*) Ben Horasanlı Hacı Bektaş'ım. Barış elçisiyim, düşman gibi karşılıyorsunuz...

HACI TOĞRUL, *yalvarır*.- Ben ettim sen etme, bağışla beni ya Hacı Bektaş. Ömür boyu hizmetini göreyim, elini ayağımı öpeyim...

Önde kırbası ve bakracı dolu Edebalı, arkasında yayları omuzunda Fatma Nuriye ve diğer bacılar girerler.

EDEBALI, *elindekileri yere koyup, Hacı Bektaş'a koşar*.- Ne yapıyorsun Baba Bektaş? İmanım, Hacı Toğrul Karaca Ahmet Sultan'nın doğanıdır. Batının ikinci gözcüsüdür, onun görevi sınırdan kuş uçurtmamak.

HACI BEKTAŞ.- Edebalı, doğan da kartal da yırtıcı kuştur! İnsan, düşmanına doğan gibi saldırır, bir dosta değil. (*Onu bırakmıştır*) Hacı Toğrul, benliği atamamış kiskanç bir derviş. Doğan değil, olsa olsa karga demek yakışır ona. Eğer bizim Karaca Sultan'ın, böylesi müridleri fazlaysa, burada çok işimiz var demektir.

HACI TOĞRUL, *yalvararak ayaklarına kapanır*.- Bağışla beni Hacı Bektaş, çağırdığın yer hakkı için bağışla beni. Baba Resul'u seversen bağışla.

HACI BEKTAŞ, *onu yerden kaldırarak*.- Tamam Hacı Toğrul, bağışladım seni, madem Baba Resulullah'ın adını andın. Düşmanımız çoktur. Onlara doğan gibi saldıracak, kartal gibi kapıp kaldıracak yiğitlere ihtiyacımız var. Kusura bakmayın Fatma Bacı, donun kutlu olsun; başbacı olmuşsun! Olmuşsun da, bu bacılara biraz katı emir vermişsin. Alın bacılar oklarımızı ve hedefi bir daha yanlış seçmeyin! Gerçi hemen yedeklerini takmışsınız, ama size birer kiris yumağı borcum var, onları vereyim (*Kiris yumakları, okları ve sadaklarını verir.*).

FATMA BACI, *şaşkınlıktan kurtulur sonunda*.- Rum'un batısına safa geldiniz, yüzüm basa geldiniz ya Erenler! Niyazlaşalım. Beni ve bu bacıları da kerem et bağışla. Yanlış iş tuttuk.

HACI BEKTAŞ, *elini eğilip öpen Fatma Bacı'nın elini öperken*.- Hakka niyaz Fatma Bacı. Bağışladık gitti. Oklara ya da mızrağa hedef olsaydık bağışlayamayacaktık. (*Güler.*) Ben Horasanlı Hacı Bektaş. Kabe-yi Resul'dan, yani Baba Resulullah dergahından peyik hizmetiyle geldim. Aynı zamanda kaç yıldır görmediğim talibim Karaca Ahmed'i dar'a çekip sitemden geçireyim, dedim. (*Şakacı*) Üstelik bu kadar zamanlık *hakullahım* birikti. Haydi oturun şöyle kayanın dibine. Adı 'Hacı Bektaş Kayası' olsun, sonsuza kadar dursun. (*Edebalı, Fatma Bacı, Hacı Toğrul Hacı Bektaş'ın iki yanına edeberkan oturur. Okçu Bacılar Fatma Bacı'nın işaretleriyle, sağda ve solda nöbete dururlar. Yaylara ok sürülmüş, elleri kiristedir. Hacı Bektaş güler.*) Beğendim disiplini...

FATMA BACI.- Sağolun. Sizi bekliyorduk, ya Hacı Bektaş!

EDEBALI *Düzeltir*.- Pir Hacı Bektaş Veli, Fatma Bacı. Baba Resul verdi "Veli" adını.

FATMA BACI.- Bağışlayın Pirim Hacı Bektaş Veli! Sizi zaten bekliyorduk. Karaca Ahmet Sultan, Rum'da da babamız Seyyid Nureddin'den de el almıştır.

HACI BEKTAŞ.- Biliyorum. Biz izin vermiştik.

FATMA BACI.- Kendisi herkesten önce babamla bana, "Pirim Hacı Bektaş'dan bir seda geldi. Bize buyruk göndermiş. Düşümde onu Baba Resul ile birlikte gördüm." demişti.

HACI BEKTAŞ.- Demek bizim Karaca'nın akli başına geldi, attı deliliği üzerinden. Biçare Edebalı'ya yaptıklarına ne demeli? Onu dinlemeyişi, görüşmek istemeyişi...

FATMA BACI.- Ulu Erenler, Edebalı iki yıldır buralarda malamatçı Kalenderlerle bile dolaşıp durur. İşte yüzüne söylüyorum, ödleklüğinden kendini tanıtmadı.

HACI TOĞRUL.- Erenler destur verirse, ben de bir-iki söz etmek istiyorum bu konuda.

HACI BEKTAŞ.- Konuş Hacı Toğrul dilli başlısın.

HACI TOĞRUL.- Edebalı, Karaca Ahmed Sultan'a varıp Baba Resul'dan sözederken de, mektup getirdiği haberini yolladığında da yanında idim. Baba Resul'u gördüğünü, tanıdığını ve onun halifesi olduğunu söylemek değil, işaretini bile vermedi. Sıradan bir malamatçının onun hakkında duyduklarını anlattı. Karaca Sultan'ın, bu ciddiyetsiz Kalenderlerle de pek arası yok.

HACI BEKTAŞ.- O da büyük hata. Bundan dolayı Edebalı'yı ciddiye almamış. Sultan namını aldığı için mi bu büyüklük? Gıyaseddin şeytanı da sultan! (*coşkuyla*) Erenler, bacılar, gönüller sultanı olmak gerek. Gönüllerde sultan olmalı!

FATMA BACI.- Celallenmeyin Şahım, Hacı Toğrul kendi densizliğini ona maletti. (*Hacı Toğrul renkten renge girer. Hacı Bektaş ona aldirmeden Fatma Bacı'yı büyük sevecenlikle dinlemektedir.*) Karaca Ahmed gerçekten gönüllerde sultandır. Değil insanları aşağılamak, yerdeki karıncayı bile incitmeyen; canlı olan tüm yaratıkları seven ve sayan Rum'un yüce sultanıdır. Ayrıca büyük hekim olan Karaca Ahmed Sultan, zamanımızın Gallienus'udur. Yetmiş iki milletin derdini dinler, çare bulur. Edebalı ona güven verememiştir. Bu yüzden üzerinde kafa yormamıştır söylediklerinin. Ama ben böyle bir yakınlığı olduğunu, bacılardan biriyle evlenen İsmaili fedayisinden öğrenmiş, kendisini defalarca yoklamıştım. Açıklamadığı için ona güvenmez oldum. Çünkü davasına inanmadığı ve yanlış biri seçilerek gönderildiği kanısı uyanmıştı hem bende, hem de iki yıldır savaşçı bacılarımıza talim yaptıran Alamutlu yoldaşa...

EDEBALI, *çok utanmış*.- Doğrudur Sultan Bektaş Veli, ben ödleğin ve beceriksizin tekiyim. Zaten bunu dergahta Baba Resulullah'a da arzemiş ve Babaların büyük eleştirisini almıştım. Kendime güvensizliğimi, korkaklığımı davamın önüne koyma basiretsizliğini gösterdiğim için suçluyum. Yalnız, bana utanç getiren bu olay, iki olumlu sonuç başlatmıştır. Birincisi Rum Bacıları örgütünün başı Fatma Bacı'nın kapalı verdiği bilgi ve haberleri algılayıp Baba Resulullah'a ulaştırdım. İkincisi ve daha önemlisi, benim başarısızlığım, Horasanlı Hacı Bektaş gibi "ilim ve hilim sahibi" ve eşi bulunmaz bir Tanrı dostunu, yani bir yüce "Veli"yi ortaya çıkardı. Ne demişler, "kul bunalmazsa, Ali Hızır yetişmezmiş!"

HACI BEKTAŞ, *gülerek*.- Şeyh Edebalı! Ağzın o kadar güzel laf yapıyor ki, bir lokma da cesarete sahip olsaydın, Karaca Sultan'a ikinci pir olurdu. O zaman ben de başka bir hizmete koşardım. (*Hafifçe gülen Fatma Bacı'ya*) Karaca'ya haber uçurmadınız mı?

FATMA BACI.- Uçurdum elbette, hem de benim ak güvercinimle. Müfrezem bu kayanın az arkasındaki nişangah tepesindeydi. Biz hemen hizmetinize koştuk. Karaca Ahmed Sultan şu anda Erenler toplantısında. Siz Pirimizden almış olduğu batni buyruk üzerine, elliye bin Rum Erenini toplantıya çağırılmıştı.

HACI BEKTAŞ, *memnun*.- Aldığı buyruğu duyurmadık kimse kalmadı diyorsun? Biz demiştik ki:

Gerçeğe Hü Karaca Ahmed!

Bundan sonrasını kendisiyle birlikte, şaşkın görünen Edebalı dışında, oradakiler topluca söylerler

Ta Suriye'den, Kefersud'dan, Malatya'dan Canik'e ulaşmış.
Amasya, Tokat, Sivas, Kırşehir, Kayseri köylüklerini sarmış.
Eskişehir sınırına dayanmış
Babai siyasetini nasıl görmezlikten gelirsin?
Kökümüz köçümüz bir, dilimiz inancımız bir.
Amacımız da bir olmalı ki, geleceği kuralım.
Öyleyse, "bir olalım, iri olalım, diri olalım!"

Susarlar. Çok uzaklardan, dörtlüye yaklaşmakta olan kalabalık bir atlı birliğin çıkardığı nal sesleri duyulur.

FATMA BACI, *sevinçle*.- Geliyorlar, Rum Erenleri sizi karşılamaya geliyorlar Sultan'ım!

HACI BEKTAŞ, *hemen ayağa kalkar, öbürleri onu izler*.- Biz de onları karşılamaya hazırlanalım canlar. Kayanın dibi uygun değil, düzlüğe inelim. (*Eşyaları alıp, hep birlikte çıkarılarken durur*) Fatma Bacı, sormadan edemeyeceğim. Geleceğimizi biliyordunuz, neden sınır gözcülerine o katı emri verdin? Yani niye silahla karşıladılar beni?

FATMA BACI.- Hacı Toğrul için değil - o şahinlik yaptı -, kendi kurallarımız adına yanıtlıyorum. Gücümüzü ve düzenimizi gön gözüyle de göresin istedik. (*Hafifçe güler*) Kudretini biliyorduk, kol kuvvetini de öğrenebildik dedik Sultanım. Bizi başlatayınız! (*Elini öper başına götürür. Hacı Bektaş karşılık*)

yerine birkaç saniye gözlerine bakar, aynı şekilde elini öper. Sahne boşalıp, ışıklar kararırken sesler iyici yaklaşır ve birden bıçak gibi kesilir.)

BÖLÜM IV

SULTAN GIYASEDDİN KEYHUSREV'İN KORKULU DÜŞLERİ BAŞLIYOR BABAILER HALK KİTLESİ OLARAK DÜNYA MÜLKÜNE SAHİP ÇIKIYOR

Birinci Sahne

Kayseri yazlık sarayının Divan odası. Sultan Alaeddin'den bu yana hiçbir değişikliğe uğramamıştır. Sadece tahtta oturan Gıyaseddin Keyhusrev'dir ve divandakilerin birkaçı değişmiştir. Celadeddin Karatay, Mubarizuddin Çavlı, Sadeddin Kobyak, Şemseddin Yavtaş, Şemseddin İsfahani, Mubarizuddin Armağan Şah, Eseduddin Ruzbe, daha sonra Köre Kadı.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *tahtına yeni oturmuştur, öbürleri eski düzen üzere iki yanında ayakta dururlar. Eğilip tahtın altına bakıp kahkaha atar.*- Beylerim, vezirlerim herhalde tahtımın altına kimseyi saklamadınız? Çavlı, Kobyak, Karatay ne dersiniz?

CELALEDDİN KARATAY, *öbür ikisinin yüzünün değiştiğinin farkına varmaz, şaşırır.*- Nasıl olur bu yüce Sultan'ım? (İçinden geçirir) Ne demek istiyor Sultan? Benim bilgimin dışında bu odada birşeyler dönmüş olmalı.

GIYASEDDİN KAYHUSREV, *dalga geçer.*- Olur Karatay olur. Nasıl olabileceğini içimizde bilenler vardır.

SADEDDİN KOPYAK, *ciddiye almış görünür. Herkesten önce atılarak.*- Divan odası hazırlanırken el değmedik, göz atılmadık yer kalmadı sarayda Sultanım.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *dalgasını sürdürür.*- Aklınla bin yaşa büyük vezirim Kobyak. Beni senden fazla düşünen yok galiba?

SADEDDİN KOPYAK, *alayın farkında değildir ve diğerleri kuşkulu.*- Canımla başımla Sultanımızın hizmetindeyim!

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Valilerim, beylerim, vezirlerim! Burada son divan toplantısını babamız Sultan Alaeddin yapmıştı. Üç yılı bir ay geçti. Bugünmüş gibi anımsıyorum öfke içinde söylediklerini. (Öykünür) "Amid'i alacak ve taş üstünde taş bırakmayacağım. Tarla yapıp tapan çekeceğim. Sonra üstüne yeni bir Amid kuracağım" diye bağırıyordu. Ama bunu gerçekleştiremedi. Yanlış halef siyaseti ve kebab yemeyi fetih yapmak kadar çok sevdiğinden canından oldu. (Dalmış kendini aklamağa çalışmaktadır sanki.) Öyle ya, çok sevgili oğlu İzzeddin için o şaşaalı şölenni vermeseydi ve küplerle şarap içip tıka basa kekklik kebabı yemeseydi, şimdi yaşıyor olacaktı.

SADEDDİN KOPYAK, *fırsatı kaçırmadan kendi rolünü anımsatır.*- Ama Sultan Alaeddin Keykubat yaşıyor olsaydı siz bu tahtın üzerinde oturuyor olmayacaktınız Sultanım! (Çavlı'ya bir bakış fırlatır, o ilgisiz görünür. Karatay'ın şaşkınlığı sürer.)

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *açıklamaya girişeceğinden çekinir, öfkeli.*- O gün biz bu tahtın altında babamızın öz niyetini ve yapmak istediklerini kendi kulaklarımızla işitmeyi dilemiştik. O deneyim de bize çok şeyler kazandırdı. Yarım bıraktığı işi ben tamamlayacağım. Sadeddin Kobyak'a tam destek verip Sümeysata'yı aldık. (Ayağa kalkarak) Ama asıl Amid'i fethederek, Sultan Alaeddin babamızın mezarında rahat yatmasını ben sağlayacağım.

MUBARIZUDDİN ÇAVLI-SADEDDİN KOPYAK, *birbirleriyle bakışır ve aynı şeyi düşünürler.*- İki yüzlü baba katili! Bizi de bu cürmüne ortak etti.

CELALEDDİN KARATAY, *onların sık bakışlarını farketmiş ve içinden geçirir.*- Demek bu ikisi sokmuşlar Keyhusrev'i Alaeddin'in tahtının altına. Kaftanımın cebinden anahtarı bunlar çalmışlar demek! Günahı boynuna sakın bu tadımcıbaşı zehirlemiş olmasın Sultanı. Çok yediği için çatlamış dedilerdi...

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *bağırarak.*- Amid'i alacağız, Amid bizim olacak.

DİĞERLERİ, *tek ağızdan.*- Amid'i alacağız, Amid bizim olacaak!

SADEDDİN KOPYAK, *içinden.*- Buradan çıkmanın tam sırasıdır. Amid için yapmayacağı yoktur. (İvedilik içinde yüksek sesle, heyecanlı) Yüce Sultanım adına Samsat'ı fethedip, Selçuk'a kattım. Tanrıya and içiyorum; Amid'i almadan, Azrail'e canımı teslim etmeyeceğim. Binbaşılar ve yüzbaşılarımın Amid'i

fethetmek için geniş bir plan üzerinde çalışırken Divana çağrıldım. Ulu Sultanım! Bana bir saat izin veriniz, planımın yazım ve çizimlerini huzurlarınıza getireyim. Divan'a sunup büyük beylerin, vezirlerin vali ve subaşımın görüş ve düşünceleriyle zenginleştirelim.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *sakin, kararlı, tehlikeli*.- Hayır izin vermiyorum, hiçbir yere gidemezsin Kobyak! Senin akıllılığın ve planlarından bıktım. (*Bağırır*) Bu özelliklerine güvendiğim için, sana uyup, ellerinde yetiştığım atabeylerim Altunaba ve Kamyar'ın kellelerini aldım. Harezmilerin Eyyubilere katılmalarını onların teşvik ettiklerini söyleyen sendin. El Salih'e karşı diğer Eyyubi prensleriyle birleşmeyi engelleyen de onlardı sana göre. Öfkeli bir anımda o değerli beylerimi öldürttün bana...

SADEDDİN KOPYAK, *korkusunu saklamaya çalışır*.- Düşüncelerim değişmiş değil, söylediklerimin arkasındayım. Sultanıma başım feda, hizmetlerim helal olsun. O planlarımın sonucu Samsat'ı almıştım. Şimdi de, önce El Mudar'ı ve arkasından Amid'i alacağız, eğer yeni planlarımı uygularsak. Daha sonra Eyyubi prenslerini tek tek ezeriz... Ama görüyorum ki, Sultan'ımız hizmetlerimden memnun görünmüyor. O zaman yerime bu beylerden birini seçer, beni de geri çekerler. Buyruk yüce Sultan'ındır. Ben geri planda sarayları, hanları, kervansaraylar, hamamları denetler, Sultan'ıma av partileri düzenlerim. Ferman buyurlarsa hemen çekilip çıkayım.

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Yahu adam hem suçlu, hem akıllı hem de güçlü! Kurnazlığı hilebazlığı, akıl yerine kullanıyorsun Kobyak. Geçti artık, kandıramazsın beni. Tam karşıma geç, seni bugün bu divanda yargılamak dileğimdir. Sadeddin Kobyak sen Selçuk'a ve Sultan'a ihanet ettin. Yadsımıyorum, Sultan olmama yardımcı oldun. Ama şimdi sen bir hainsin.

SADEDDİN KOPYAK, *korkusuz davranır, dikleşir*.- İhaneti reddediyorum. Ben Sultanımın hizmetkarıyım.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *alaycı*.- Herhalde yeni sultanının hizmetkarısın. Kendini peygamber ilan edip, tahtıma göz dikmiş olduğunu öğrendiğim Şeyh İlyas olacak yeni sultanın, öyle mi? Hayır, hayır! Bir Şeyh sultanlıktan ne anlar? Şimdi Selçuklu Sarayının büyük vezirisin. Ama o zaman asıl Sultan sen olacaksın elbette...

SADEDDİN KOPYAK, *umutsuzca korkusuzluğunu sürdürür*.- Yüce Sultan'ımın beni ne ile ve neden hainlikle suçladığını hala anlamış değilim. Eğer kellemi almak istiyorsa, bir suç yüklemesi mi gerekiyor omuzlarıma? Subaşı'ya verir buyruğu, o da cellatlara teslim eder. Ama ben kendisinin yakınında bulunduğum için, hayalinin çok geniş olduğunu biliyorum. Korkuları bu hayalleri üretiyor...

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *bağırır*.- Hala konuşuyor ve anlamazlıktan geliyor. Uydurma hayaller ileri sürdüğümü söylemeye bile cesaret ediyor. Ben suçları kesin kanıtlarla saptanmamış hiç kimsenin kellesini almam babam gibi. Sonuna kadar savunmalarını da dinlerim. Çavlı, yok yok Yavtaş, önce sen konuş.

ŞEMSEDDİN YAVTAŞ.- Ulu Sultanım! Ben başkentim subaşısıyım. Konya'da ne kaçan ve ne de uçan elimden kurtulabilir. Çöp kıpırdasa duyarım. Herkes aydınlıkta görür, ben karanlıkta gölgeyi görürüm...

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Bırak Şemseddin kendini övmeyi, konuya gel.

ŞEMSEDDİN YAVTAŞ.- Sultanım, Emir Sadeddin Kobyak ötedenberi Kalenderi dervişlerle içli-dışlıdır. Yalnız onlarla mı? Şeyh Nasureddin Mahmut Ahi Evren'le de çok sık görüşürdü.

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Babamızın gözde şeyhlerindendi Mahmut Ahi Evren bize düşman kesilmişti. Onun için bize karşı olan hareket kimden gelirse gelsin, onlarla birlik olurdu. Ama artık olamaz, çünkü Konya'da zindanı boyladı. (*Bunları söylerken Kobyak'ı izler ama o ilgisiz görünür.*) Demek öyle Kobyak?

SADEDDİN KOPYAK.- Gıyaseddin Sultanımız gibi, biz de Kalenderlerin soytarılıklarından hoşlanır, güler eğleniriz.

ŞEMSEDDİN YAVTAŞ.- Ayıcımın, cambazın ya da Kalenderin soytarılık hünerlerine gülen kişi, belli bir uzaklıktan güler eğlenir. Onları saray mutbağına, kilerine veya makam odasına sokup da başbaşa sohbeta dalmaz. Yüce Sultanım, Divanın büyük emirleri vezirleri! Baba İlyas'ın siyasetini yapan dervişlerin Kalenderi kılığıyla saraya girerek, Sadeddin Kobyak'la konuştukları adamlarım tarafından gözetlenmiştir. Sadeddin Kobyak bir Babai'dir.

SADEDDİN KOPYAK.- Sultanım, karanlıkta gölgeyi gördüğünü söyleyen adam, başkalarının gözlerini kullanıyormuş meğer. Bu yalancıya nasıl inanırsınız?

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *onu yanıtlamaz*.- Tadımcıbaşı ve Elbistan valisi Mubarizuddin Çavlı, sen de Samsat'ta olup bitenleri anlat dinleyelim.

MUBARİZUDDİN ÇAVLI, *kendini zorlar, Kobyak'ın bakışları üzerindedir.*- Sultanım ben ne kendi gözlerimle gördüm, ne de doğrudan kendi kulaklarımla duydum. Güvendiğim iki kişiden aldım haberi.

SADEDDİN KOPYAK.- Çavlı demek sen de dedikodulara sığınmıyorsun postu kurtarmak için? Boşuna çabalama sıra sana da gelecek. Selçuklu emirlerinin kaderidir; herkes sırasını savar, kellesi koltuğunda cennet kapısı çalar.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *sözünü keser.*- Yeter Kobyak, sabrımı taşıyorsun. Bana ömrünü kısalttırma. Çavlı neler duyduğunu anlat

MUBARİZUDDİN ÇAVLI.- Sultanım! Duydum ki, Sadeddin Kobyak Samsat'ta Baba İlyas'ın baş halifesi Kefersudlu Şeyh İshak Şami ile sohbet etmiş. Ona "Samsat'ı senin için fethettim. Amid'i alıp Baba Resul'a armağan olarak vereceğim" demiş. Sadeddin Kobyak bir Babaidir!

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Sadeddin Kobyak! Urum ülkesi köyleri, kentleri, dağları ve ovalarıyla suyu, toprağı Selçuklu Sultanınıdır. Sen kimin malını kime veriyorsun?

SADEDDİN KOPYAK.- Sultanım! Çavlı'nın casusları koca bir yalan taşımışlar kendisine. Samsat'ın alınışından az bir süre sonra Kalenderi kılıklı biri geldi yanıma. Öğrendim ki, Adı İshak Şami imiş. Meğer tüm bölge halkının tanıdığı, sevdiği, herkesin derdine derman bulan ermiş bir derviş. Baba İlyas'ın da halifesiymiş. Samsat çarşısını denetlerken, kalabalığın arasından çıkıp korkusuzca atımın yularını tuttu. Öfkeyle bağırdı: "Neden bu kenti böyle yakıp yıktın? Neden insanların öldürüp, yaşayanlarını acılara boğdun? Garip Harezmilere niye zulmediyorsun?" Attan indim, bu kez yakama yapıştı. Muhafızlarım yakalayıp cezalandırmak istediler. Engel oldum. Çünkü kalabalık bu Kalenderin hareketlerine, gülünç sorgulayış tarzına gülüyor ve alkışlıyordu. Bu kez yakama yapışmış sürdürüyordu: "Kimin için bu kenti alıp taş üstünde taş bırakmadın?" Bu soruların karşılığı eğlendirici olmalıydı ki, kalabalığı güldürebileyim, öfkeye dönüşmesin.

"Derviş" diye bağırdım, "senin için bu kenti yakıp yıktım; sana veriyorum al imar et. Amid'i de alıp büyük Şeyhine armağan edeceğim." Ben böyle söyleyince herkes gülmeye, kakhaha atmaya başlamıştı. Derviş çekip gitti, kalabalığa karıştı.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *düşünceli, mırıltıyla.*- Akıllıca karşılıklar buluyor, kendini savunuyorsun Kobyak. (*Birden bağırrır*) Peki emir-i camedar Ruzbe'den aldığın giysileri nereye gönderdin? Sen anlat önce giysicibaşı Eseduddin!

ESEDUDDİN RUZBE.- Yüce Sultan'ım, naib Sadeddin Kobyak benden en az üç deve yükü oluşturacak yünlü iç çamaşırı istedi. Giysi ambarını açtırıp, sandıklara doldurarak adamlarıyla gönderdim. Görünmeden arkalarından gidip, onları izledim. Ben kendi gözlerimle gördüm, bu kulaklarımla dinledim. Beş derviş çıkarttı çamaşır denklelerini saraydan. Bu dervişler duvar yarıldı duvardan girdiler, denklelerini yüklenip aynı yarıktan çıkıp gittiler. Baba İlyas'ın dergahına götürdüler, dışarıda bekleyen develere yükleyip. Sadeddin Kobyak bir Babaidir!

SADEDDİN KOPYAK, *kurtuluş umudu kesilmiş ama korkusuzca direnmektedir.*- Sultanım! Yoksullara, öksüz ve kimsesizlere dağıtılmak üzere, saraydan her gün yüzlerce denkle, sandıklar-sepetler dolusu yiyecek ve giyecek çıkıyor. Çamaşırıcıbaşı Ruzbe, yoksullara bizim gönderdiğimiz birkaç sandık çamaşırı mı kıskandı? Onun için mi bu masalı uyduruyor? Yok duvar yarılmış da oradan dervişler çıkmış. Birbirlerinin omuzlarından öpmüşler... Benim bildiğim Saray geleneğinde; ikda sahipleri emirler, beyler, vezirler Sultan'a kumaşlar, ipekliler ve başka armağanlar taşır. Bu Ruzbe şeytanı ise Saray'dan top top en pahalı kumaşlar ve halılar aşırıyor. Konağında depolamış bunları; Venedikli bir tacirle anlaşmış bile. Hizmetini kötüye kullanan Ruzbe, kendisini birkaç kere uyardığım için bu suçlamayı yapıyor.

ESEDUDDİN RUZBE, *korkuya kapılır.*- Sultanım! Kobyak'ı can korkusu sardı. Onun için bize çamur atıyor...

DİĞERLERİ, *aralarında kıpırdanmalar başlamış, toplu halde aynı şeyi düşünürler.*- Gıyaseddin Sultan Kobyak'ı fazla konuşturmamalı!

SADEDDİN KOPYAK, *umudun ve korkunun sınırını aşmış durumda konuşur.*- Yalnız sen değil Ruzbe, şu büyük emirler, hepiniz, çamur değil pislik içindesiniz. Sultana armağanlar getiren bağışlarda bulunan emirler, Saraydan çeşitli biçimlerde bunları çıkarıyorlar. Bunlarla da yetinmiyorlar. İkda topraklarında, illerinde yaşayan yoksul ve zavallı köylülerin göçerlerin bir avuç yiyeceklerine bile el koyup donlarına kadar soyuyorlar. Sultan'ın tebası baskı ve zulüm altında inliyor. Tanrı adına mülkün sahibi olduğunu söyleyen Sultan'ın bunlardan haberi var mı?

DİĞERLERİ, *susturma fırsatı bulmuşlar toplu halde üzerine giderek.*- Yüce Sultan'a karşı ne cüretle böyle konuşuyorsun?

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *eliyle işaret ederek emirleri durdurur ve oldukça sakin.*- Hayır, öfkeme

kapılmayacağım. Kobyak, bu tür konuşmalarınla ömrünü dakikalara indiriyorsun! Ama sonuna kadar gideceğim. Söylediklerin doğru bile olsa, senin bir hain olduğunu ispat edeceğim. Üç deve yükü don-gömleği yoksul Kalenderlere verdiğini söylüyorsun. Şimdi öyle bir tanık dinleteceğim ki sana, ona karşı tek söz edemeyeceksin. Subaşı Emir Yavtaş, tanığı çağır!

ŞEMSETTİN YAVTAŞ, *bağırır.*- Tanık Köre Kadı'yı getirin! (*Kapı açılır ve elinde bohçasıyla Köre Kadı girer. Sultan'ın tahtı önünde yere kapanıp ayaklarını öper.*)

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Köre Kadı ayağa kalk ve bu beylerimin arasından Sadeddin Kobyak'ı göster bana!

KÖRE KADI, *ayağa kalkar ve Divan'da bulunmanın heyecanı içindedir. Beylere bakar.*- Ulu Sultan'ım, ben yalnız adını duydum. Kendisini şahsen tanımam. Adını en çok da bu yıl içinde Çat'da duydum. Cennet mekan Sultan babanız beni oraya kadı tayin etmişti. Dinden-imandan çıkmış, Allahımızı peygamberimizi tanımayan; kadın erkek bir araya toplanıp Cem dedikleri sözde ibadetlerinde ahlaksız ilişkilerde bulunan mülhidler arasında, Sultanımın baş naibinin adının dolaşması beni rahatsız etmiş, bu yüzden araştırma soruşturma yapmışımdır Sultan'ım...

SADEDDİN KOPYAK, *araya girer.*- Selçuklu emirleri ve vezirleri, büyük beyler! Sultanlığımı iki kişiye borçlu bulunan -ki benim dışındaki bu kişinin adını vermek istemiyorum, o bana düşman gibi davranmış olsa da - Sultan Gıyaseddin Keyhusrev, Selçuklu Divan geleneğine aykırı davranmaktadır. Bir kasaba kadısı Divana çağrılmaz. Konya kadısı aracılığıyla ilgili vezire ulaştırılır şikayeti, ya da ifadesi. Ve Divana öyle ulaşır. Çevresinde "arıkiran baş kesen" olan yezitsoylu Kör Kadı'nın burada işi yoktur. Hepiniz devlet geleneğini iyi bilen yaşlı olgun beylersiniz.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *öfkeyle bağırır.*- Yeter Kobyak! Çok ileri gittin, artık sabrımı taşıyorsun. Selçuklu Sultanına bunları söyleyemezsin. Mülk sahibi benim, devlet benim avuçlarımda; geleneklerini değiştirmeye de yeni gelenekler geliştirmeye de hakkım var. Sultan Alaeddin Keykubat babamızın yaptıklarından daha fazlasını yapacağım. Bundan böyle Divan'a da istediğim kişiyi sokacağım. (*Az durur, mırultıyla*) Hayır hayır, öfkemi bastırmalıyım. Aklıyla buluşlarıyla beni bastırmak istiyor, tuzağına düşmeyeceğim onun. Sakin olmalıyım ve bu davanın sonu burada gelmeli. (*Kobyak'a bakarak*) "Akıl akıldan üstündür" kuralını sana kabul ettireceğim Kobyak. (*Köre Kadı'ya*) Nedir o bohçandakiler Kadı efendi? Çıkar şunları görelim.

KÖRE KADI, *aceleyle çıkarıp ortaya koyar.*- Yüce Sultan'ım, ben Kur'an-ı Azimüşşan'ın emirleriyle hareket ederim. Devletime ve Sultanıma candan bağlıyım. Delillendiremediğim bir şikayeti dillendirmem. Gönderdiğim şikayetnamede ne yazmışsam, huzurunuzda onları söyleyeceğim. Bu erkek iç çamaşırlarının Saray çıkışlı olduğunu saptadım. Emiri camedar da...

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *sözünü keser.*- Eseduddin Ruzbe bak şu çamaşırlara!

ESEDUDDİN RUZBE, *eğilip yerdeki yünlü iç don ve gömlekleri inceler.*- Evet Sultanım, bunlar Kobyak'ın benden aldırıp denk yaparak yolladığı çamaşırlardan.

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Sadeddin Kobyak! Görelim şimdi nasıl inkara sapıp kendini savunacaksın? (*Ondan yanıt beklemeden Kadı'ya döner*) Köre Kadı şimdilik bize sadece Çat'da Kobyak hakkında duyduklarını anlat!

KÖRE KADI.- Duyduklarım odur ki Sultanım, Sadeddin Kobyak, müridlerinin kendisini haşa "Baba Resulullah" diye çağırıldığı ve zamanın peygamberi olarak inandığı Şeyh İlyas'ın has mürididir. Şeyh İlyas kendisi için "Konya sarayındaki gözümüz kulağımızdır Sadeddin Kobyak. Bize nezir göndermeyi asla savsaklamayan Kobyak'ın yönetimdeki deneyimleri, ileride bize rehber olacaktır" diyormuş. Anladım ki artık Sadeddin Kobyak bir Babaidir!

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Vezirlerim, beylerim! Şimdi anladınız mı koynumuzda nasıl bir yılan barındırdığımızı? Kobyak söyle bana, doğru mu Baba İlyas'a mürid olduğun ve ona düzenli nezir gönderdiğin?

SADEDDİN KOPYAK.- Sözlerimi kesiyor, savunmamı engelliyorsunuz. Bu haksızlığın da ötesinde adaletsizliktir.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *artık kendinden emin, neşelidir.*- Konuş haydi, ben ve beylerim, seni sabırla dinleyeceğiz.

SADEDDİN KOPYAK.- Önce şu yalancı, kıskanç ve değil burada bölgesinde bile bir hiç olan Kör Kadı'yı dinleyip bana hain demeniz, yılan demeniz Sultanımıza hiç yakışmıyor. Ben haksızlığın, zulmün ve adaletsizliğin karşısında olan bir insanım. Eğer Sultan Alaeddin son zamanlarında o kadar baskıcı ve acımasız olmasaydı, senin tahta çıkışına hiç yardımcı olmazdım. Ömrüm olsaydı, zalimleştüğün zaman

sana da karşı çıkardım Sultan Gıyaseddin, bunu bilirsiniz istiyorum. Sorunuza gelince. Evet, Baba İlyas'ın müridiyim ve ona nezir gönderiyorum. Ama şunu anımsamalısın ki, Şeyh İlyas'a Çat topraklarından zaviye vakıf arazisi bağışlayan babanız Sultan Alaeddin'in kendisiydi. Birkaç yıl sonra da ziyaretinde bulunup, Baba İlyas'a o da mürid oldu. Siz kendiniz Molla Sadeddin'i, Molla Celadeddin'i ziyaret etmiyor musunuz? Ya müridliğinize ne demeli? Bunlar için mi bana hain diyorsunuz? Koynumuzda beslediğimiz yılan diyorsunuz bana? Ama yaşarsam...

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *hiç etkilenmemiştir, karşısına geçer.*- Evet yaşarsan bana karşı çıkacağın kesin. Kobyak ben senden daha akıllıym; senin gibi akıllı ve kurnaz bir düşmanı yaşatacağımı sanmıyorsun herhalde? Yavtaş, Karatay, götürüp cellatlara teslim edin şunu!

SADEDDİN KOPYAK, *onu kollarından yakalayıp kapıya doğru sürüklerlerken.*- Bundan emindim murdar Gıyaseddin! Ne senden, ne senden gelen ölümden korkmuyorum. Baba katili, bunlar yanına kalmayacak! (*Öbür beyler şaşkın, korkulu. Sultan kulaklarını kapatmış sakın tahtında oturmakta başka yana bakmaktadır.*) Şu taht gerçek sahibinin olacak. Mülk sahibi Sultan değil, Anadolu halkıdır. Baba Resulullah Halk adına Sultanlığa el koyacak. Dağ taş, ova yayla karınca gibi Babai kaynıyor, yüzbinlere ulaştı. Ben de Babaiyim! Kaçacak delik ara Gıyaseddin Keyhusrev! (*Kapıdan çıkarken*) Lailahe illallah va'l Baba Resulullah! (*Sahne kararır.*)

İkinci Sahne

Işıklar yandığında çıkanlar dışındaki kişiler vardır. Sultan sinirli sinirli dolaşmakta, öbürleri sinmiş ve korkulu gözlerle onu izlemektedirler.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *kendi kendine konuşur ve üzgün görünür.*- En yakınımıydı. Benimle sırlarımı paylaşırdı. Kobyak'ın aklına ve yeteneklerine kimse ulaşamadı. Hiçbirşeyi eksik değildi varsılıktan yana. Rum Selçuklusunun Sultan'dan sonra ikinci adamıydı. Gözü Sultanlıkta mıydı yani? Aynı soydan olsaydık, atalarımızın yaptığı gibi, onunla ülkeyi bölüşmekten çekinmezdim. Ama bana ihanet etti; bir Şeyh'e sattı beni. Ah Kobyak! Kişiliğimin yarısıydın, kararlarımı bile sana danışmadan vermezdim. (*Durur. Ansızın silkinir, değişir*) En tehlikeli Babai gitti. Şeyh İlyas'ın Selçuklu sarayındaki gözü kapandı, kulağı tıkandı. (*Yavtaş ile Karatay girerler*) Karatay, haini cellatlara teslim ettiniz mi?

CELALEDDİN KARATAY.- İşi görüldü Sultanım.

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Subaşı Yavtaş, öfkemden söylemeyi unuttum. Hemen git cellatlara söyle; Kobyak'ın vücudu ve kellesi, diğer hainlerinki gibi sakın halka teşhir edilmesin! Hatta saraydan da bizden başka kimse asla bilmemeli.

ŞEMSEDDİN YAVTAŞ.- Ben onu düşündüm yüce Sultanım. Kobyak'ın cesedini odasına taşıtıp, yatağına yatırttım. Dervişleri bildikleri gizli yoldan onu almaya gelebilir. Kellesi ise şu anda Divan kapısının önünde, size gösterilmek üzere bir sepette bekletiliyor...

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *yüzünü buruşturarak.*- Hayır hayır, görmek istemiyorum onun kanlı başını. Sen de birlikte git ve başı cesedinin yanına koyun. Sakın ola ki, bu baş Sarayın önüne asılmaya! Yavtaş hemen git ve güvendiğin bir-iki adamınla bizzat kendin orada bekle. (*Yavtaş çıkar, mırıltıyla*) Beni de aynı gizli yoldan sokmuştu. Demek yüzümü-gözümü kapatıp, kadın kılığında içeri almış ki, nereden girdiğimi bilmeyeyim diye. (*Yüksek sesle*) Beylerim, vezirlerim! Kayseri yazlık sarayının benim bile tanımadığım gizli yolunu bilen, Konya'nınkini de Kubadabad'inkini de bilir. Kobyak'ın hainliği yüzünden kolaylıkla saraylarımıza girip, bizi içten yok edeceklerdi...

KARATAY-ÇAVLI, *aynı anda.*- Çok büyük bir felaketten kurtulduk.

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Elbette beylerim, elbette vezirlerim. Kobyak'ın kellesi tahtı kurtardı, devleti kurtardı. (*Derin soluk alır*) Armağan Şah, Şemseddin İsfahani sizler neden konuşmazsınız?

ARMAĞAN ŞAH-İSFAHANİ, *şaşkınlık içindedirler, aynı anda.*- Söz düşmedi Sultan'ım.

MUBARİZÜDDİN ARMAĞAN ŞAH.- Sultanım, Divana ilk katılışımında tanık olduğum olay beni çok şaşırttı, nutkum tutuldu.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *gülerek.*- Burada çok daha şaşırtıcı olaylar yaşanmıştır Armağan Şah. Beylerim! Bildiğiniz gibi, Amasya yakınındaki Çat köyünde Şeyh İlyas Zaviyesinde çıkan fitne Rum'un güneyi, kuzeyi ve batısına yayılmıştır. Bize karşı kıyam, başkaldırı hazırlığı içinde bulunmaktadırlar.

ŞEMSEDDİN İSFAHANİ.- Başlarını kaldırmadan ezmek gerek Sultan'ım.

GIYASEDDİN KAYHUSREV.- Bir planın var mıdır Şemseddin? Samsat'ın alınışında Kobyak'ın sağ

koluydun. Seni onun yerine tayin ediyorum. Amid'i almayı da sen başarısın ancak. Ama önce şu başımızdaki Babailer belasından kurtulalım.

ŞEMSEDDİN İSFAHANİ.- Sultanım ben derim ki, çok sessizden ve derinden gidelim. Konya'da uyuyormuş ve hiçbirşeyden haberimiz yokmuş gibi yapalım.

MUBARİZUDDİN ARMAĞAN ŞAH.- Sultanım bence, bütün Emirlere haber salınız, toplansınlar askerlerini. Herkes kendi bölgesindeki Babailer ortadan kaldırsın da paklansın şu dünya.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *tahtından doğrulur, gözleri dalar...*

Birden Elvan Çelebi rahlesinin başında görülür, Menakıbu'l-Kudsiyyesi'ni yazmaktadır. Elvan Çelebi, yapıtının bir kişisi olarak Gıyaseddin ve Baba İlyas'ı kendi mekânlarında konuşturur. Dumanlar içinde çok uzak bir yerdelermiş gibi, sadece konuşurlarken aydınlanırlar. Bu şiirsel diyalog müziklendirilebilir.

Ey beylerim artık gerektir sefer
Ta ki Babailer gelip el-etek öper

Bilin düşmanımız belirdi tiz
Onları kırmakta vermeyin taviz

Şeyh İlyas taç tahtıma gözün dikmiş
Kendisini hem Hak Resulu bilmiş

Tacımı tahtımı diler ki ala
Yani ben olmayam Sultan o ola

Hangi mezhebe uygundur bu gidiş
Layığına gerek ola herbir iş

Onun kasdı tahtı bahtına kıla
Yani diler benden bu Mülk'ü ala

Hemen varın öyle bir gayret edin
Amasya Çat'ı yıkıp harab edin

Sizleri hiç kimse engellemesin
Sessiz varın kimse sizi bilmesin

Aynı biçimde, Elvan Çelebi'nin yapıtındaki kişi olarak Çat'taki tekkesinde postunda oturan Baba Resul'un görüntüsü uzaklarda gözükür.

BABA İLYAS.-

Sen ey pis murdar Gıyaseddin Sultan
Rum'a sultan oldun ellerin kan

Dönmüşsün gulyabaniye ey Selçuk
Dahi senin gibi adi Sultan yok

Sultanlıktan iyi anlasan idi
Toplasaydın kocayı ve yiğidi

Beş on yüz kişinin halini sorsan
Onların durumu nice dir görsen

Bu mülkün sahibi Hakk'dır kuşkusuz
Hak da halkda zahir olur ey huysuz

Gelüben Sultan adın yuyacaklar
Hutbeyi Han adına okuyacaklar

Bu topluluk bil mülkünü alacak
Sana mülkten nişan vebal kalacak

Pusatların takıp at binecekler
Yurdun alıp seni de sürecekler

Bu kahırdan denizleri aşasın
Alnına da kafir haçı basasın

Herşeyi Hak bunlara kısmet ede
Kamusu Hak yoluna gide gele

Hak bunlara her dünyalığı vere
Yaz ve kış Hak yolunda harca süre

Divan'a dönülür. Sultan silkinip kendine gelir.

MUBARİZUDDİN ARMAĞAN ŞAH.- Önceki düşüncemi geri alıyorum. Bu işi çok gizli ve örtülü biçimde yaparsak, kuzeyin, güneyin ve batının kuşkusunu çekmeden Şeyh İlyas'ı kolayca yakalayabiliriz.

GIYASEDİN KEYHUSREV, *ancak toparlanıp kendine gelmiştir.*- Şeyh İlyas'ı yakalamak! Beylerim, kızgınlığımız, öfkemiz ve yorgunluğumuzdan kapandı gözlerimiz, daldık bir ara. Uyumuş olmalıyım. Dumanlar içinde havada bir ışık gördüm. Işığa yaklaştığımda, postunda oturan Şeyh İlyas'ı gördüm. Kobyak'ın gönderdiği beyaz iç giysileri üzerindeydi. Başında kızıl börtü belinde, siyah kuşağı ve uzun beyaz sakalıyla bir heybetli duruşu vardı ki! Şiirsel avazıma şiirle yanıt verdi. Öyle şeyler söyledi ki, öfkemi kat kat artırdı. Aklımda bir yek beyit kaldı: "Pusatların takıp at binecekler/Yurdun alıp seni de sürecekler" (*Bağırır*) Gelsinler bre! Toplansın gelsin başıbozuk kaçkınların! Gelecekleri varsa göreceklere de vardır. (*Sakin*) Akıllıca bir planla Şeyh İlyas'ı yakalayıp huzuruma getirmelisiniz. O zaman gösteririm ona ben, düşlere girip adam korkutmayı!

CELALEDDİN KARATAY.- Sultanım, düşleri bir kenara koyalım. Yorgundunuz, biraz kestirirken düş gördünüz. Ben derim ki, daha gerçekçi olalım. Gizli veya açık Baba İlyas'a saldırıp onu yakalarsak, her yandan başkaldırır Babailer. Hareket çok genişler, önünü alamayız. Elçi gönderilse, ya da herkesin yaptığı gibi zaviyesi ziyaret edilip bir konuşulsa. Nedir istediği bir anlasak!

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *onaylamaz.*- Biz Alaeddin Keykubat değiliz ki, tanrıyı-peygamberi tanımayan mühlid ve zındık şeyhlerin ziyaretine gidelim! (*Alaylı*) O zaman seni gönderelim Celaleddin Karatay!

MUBARİZUDDİN ARMAĞAN ŞAH, *ciddi sanır.*- Bu doğru değil Sultanım. Düşmanlıkları ve isyan hazırlıkları ortada. Bunun başı da Amasya'da...

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Doğru dersin Armağan Şah. Ancak başı ezildiği takdirde yılan ölür. Kuyruğu Şam'a uzanmış, gövdesini kıvrımları Rum'un dörtbir yanında dolanan Babailer yılanının başı Amasya'da. Niksar, Tokat ve Amasya illeri doğrudan bana bağlı ve olaya kendim el koyuyor, seni bu illerin Serleşkeri, askeri komutanı yapıyorum. Ayrıca Çat çevresini çok iyi bilen Köre Kadı'yı özel olarak dinlemek istiyorum. Armağan Şah, Emir-i Camedar Ruzbe – ayrıca seni de bundan böyle Emir-i Ahur yaptım, Başnaib Şemseddin İsfahani dışındaki emirler hizmetlerinin başına çekilsinler. (*Onlar çıkarlarken sahne kararır.*)

Üçüncü Sahne

Direkte saman basılı derisiyle yanyana asılı Ayna Dövlle, arı ve sinek vızıltıları arasında kendinden geçmiş durumda inilti çıkarmaktadır. Birden bazı kafalar gözükür. İçlerinden biri koşarak yanına gelip tasla su vermeye çalışır. Elindeki ıslak bezle yüzünü siler. Vücuduna konmuş arı ve sinekleri kovalar ve hızla kaçar. Arkadan anlaşılmaz sesler duyulur, kafalar kaybolur.

AYNA DÖVLE, *gözlerini açarak, mırıltıyla.*- Bırakınız sinekler arılar yesin bitirsin beni. Bir an önce Baba Resul'uma kavuşayım... Yok öyle şey, Ayna Dövlle! Hemen ruhunu teslim etme, Azrail ile savaşmalısın az daha. Hayalimde olsun o büyük kalkışı, Babai şahlanışını sonuna dek bir daha yaşamalıyım. İriş Baba Resul carıma iriş, güç ver bana! Seni düşünme düşünme sana kavuşmak istiyorum. (*Mırıltı kesilir, düşünceleri dışavurulur gür bir sesle*)

Gıyaseddin Keyhusrev Divan'da Ruzbe,
Armağan Şah Köre Kadı
Ve İsfahani'yle birlikte bir hile planladı
Amasya'ya doğru onları yola çıkardı...
O günlerde dergah yastaydı,
Baba Resul'un ağzını bıçak açmıyordu.
Çünkü Kobyak'ı duymuş, yüreği yanıyordu
Ruzbe Köre Kadı'yı önden gönderdi Resulullah'ın yanına.
Ondan sadece bindiği değil, dostu ve müridi Boz'u istedi hilebaz.
"O sana değil ancak Sultana yakışır" dedi utanmaz.

Bir, iki değil, üç bin akçe ilettiler.
 Baba ne o sözleri ne akçeyi önemsemi.
 "At isterse kendi gider" dedi sadece.
 Boz duydu tavlasında o Kör münkiri
 Yardı duvarı geldi beri,
 Fırsat vermedi Uban'a Düden'e.
 Çifteler atarak Kör'ün üç adamını nalladı,
 Üçü birden Allah'ın boyladı.
 Hilebaz Kadı ve diğerleri canlarını zor kurtardı.
 Bunları duyan Emir ül- Ahur Ruzbe yürüdü doğru Çat'a
 Bütün isteği sahibola Boz ata
 Ve onu Sultan'ın at yıkısına kata...

Ayna Dövlе'nin mekanı kararır. Daha önce bulunduğru gelecekteki köşesinde rahlesinin başında Elvan Çelebi gözükür.

ELVAN ÇELEBİ, bir elinde kalemi, diğerinde kağıdı yazdıklarını okur.-

Ruzbe ikiyüz erle geldi kondı
 Adem sıfatında o bir şeytandı

Yolladı bir kişiyi kelam eyler
 Ruzbe Şeyh İlyas'a selam eyler

"Üç erimi haksız yere öldürdün
 Eli alemi bana güldürdün

Şeriat babında hem tarikatta
 Var mıdır böyle bir hal hakikatta

At adam öldüre yara duvar
 O duvardan çıka ola seyyar

Yedi kez bir koçu boğazlayasın
 Hem onu sürüye diri salasın

Kafir münkir sana muhib ola
 Köpeklerin de halkla namaz kıla

O at ki sana yüz sürerek gelir
 Kurt çoban gibi koyun otlatır

Bunlar hep sihirdir cazılıktır der
 Nasıl layık olur İlyas'a bu yer?

Ve sardı ikiyüz er ile Çat'ı
 İstedi ki zorla alsın Boz atı

Elvan Çelebi'nin görüntüsü kaybolur. Ayna Dövlе'nin darağacı ışıklanır.

AYNA DÖVLE, dışavurum sürer.- Seksen kişiydik o gün tekkede halife mürid. Kobyak'ı duymuş,
 "büyük kalkışın, huruc etmenin tam anıdır" diye tartışıyorduk. Baba İshak peyik göndermiş, "Kıyam'a
 hazırım" diyordu. Ben Emircem'in Şeyh Osman ve Hacı Bektaş muhibbi Karaca Ahmed adına gelmişim
 Resul'dan destur almaya... Çok önemli gündü ve gafil avlanmıştık.

Kuşandık pusatlarımızı bindik atlarımıza,
 Okladık, kılıç vurduk yokettik Ruzbe'nin askerini,
 sığınarak Resul'umuza.
 Dağdan ormandan Amasya'ya yöneldik.
 Armağan Şah'ın bu kaleden dörtbin erle çıktığını öğrendik.
 Çat'a gidiyormuş bizleri yakalayıp zincire vurmaya.

Baba Resulullah yazdı bir name verdi Uban'la Düden'e:
 "Tez varın Şamlı İshak'a, çeksin erlerini Canik'e doğru yürüsün.
 Sökülsün çadırlar yıkılsın damlar;
 Katsın önüne Bayad'ın, Ağaçeri'nin,
 Döger'in, Avşar'ın, Kızıllu'nun...
 Hasılı tüm Türkmen'in kocası genci, kızı kızanı

sığırı sürüsü öyle yürüsün. .
Biz burada sekseni, sekizyüz yapar direniriz
Tez zamanda Canik'den inecek Çepnilerle birleşip de gelsin..."

İki adamımla ben at çatlatırken doludizgin Batı'ya,
Baba Resul müridlerle girmişti Haraşna'ya...

Sahne kararır, Dövlle kaybolur ve Elvan Çelebi ışıklandırılır

ELVAN ÇELEBİ.-

Gel de işit sen ol hikayeti hem
Şeyh İlyas seksen kişiyile ol dem

Zaviyeyi terk ettiler hep bunlar
Haraşna kalesine berk kondular

Şeyhim sordu nicesiniz ey ashab
Seksenimiz tamdır ey Şeyh-ül turab

Müridler toplanıp yanına geldi
Haraşna'da geceler gündüz oldu

İlk kıyamın arkasından tam kırk gün
Kalede ne çileler geçti gün gün

Işıklar söner sahne değişir

Dördüncü Sahne

Gıyaseddin Keyhusrev Konya'daki sarayında. Yatak odası. Biri erkek diğeri kadın, iki dilsiz saray hizmetlisi Sultanı giydirip kahvaltıya hazırlamaktadırlar.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *giyimin sonlarında. Kendisini giydirenler hiç yokmuş gibi davranmaktadır ve odada hareket halindedir* .- İşlemedi atını elinden alma hilesi. Türkmen kocası hiç atını, pusatını verir mi Sultan bile istese? Onu kandırabileceklerini, parayı kabul edeceğini sandılar. Ama yanıldılar. Köre Kadı, "onlar yoksul kişiler; yaşamlarında bu kadar çok parayı birarada asla görmemişlerdir. Şeyh İlyas alır akçeyi, tekkesini şenlendirir. Kendisi kullanmazsa yoksullara dağıtır ününü artırmak için" demişti. Adamın sanki ünü yokmuş? Rum'un dört bucağında "iriş ya Baba Resul" diye çığırırılmış. Bir de Kadı atı istemeye kendisi gidiyor. Kendileri bile değil, at vurup adamlarını öldürüyor. Ruzbe ikiyüz atlısıyla telef ediliyor. Yahu bu Şeyh İlyas din adamı değil, ceng adamıymış meğer! Emir ül-ahurun ikiyüz askerini kırıp Babai isyanını başlattı bile...

Kapı açılır içeriye Tadımcıbaşı Çavlı, başlarında tepsiyle aşçıbaşı ve yamağıyla girer. Adamlar diz çöker, Çavlı tepsi alıp masanın üzerine koyar. Öbür ikisi çıkar.

MUBARİZÜDDİN ÇAVLI.- Kahvaltınız geldi Sultanım! İşte size ananızın sütü kadar yararlı, onun kadar temiz ve taze süt! Erciyas'ın kuzulu ceylanının sütü. Kementle yakalattırdım ana ceylanı. Kuzusu da arkasından geldi. Ananın sütünü, kuzusunun etini getirdim sana. Haydi geçiniz sofraya.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *masaya oturur*.- Süt iyi gelecek Çavlı, gece Rodos şarabını çok kaçırmışım... Ama Meram bağlarının papatya balından da isterim. Herşey temiz mi?

MUBARİZÜDDİN ÇAVLI.- Kirlisi önce bizi götürür Sultanım! Sütten sonra ceylan etinden yiyeceksiniz. Ardından da papatya balını... Aşçının başında durup ceylanı gözümün önünde sağdırdım. Önce kuzusunu emzirttik birkaç dakika, yoksa sütünü öldürsen salmaz. Memeden sağıldığı gibi geldi buraya süt. *(Bunları söylerken güğümden kendi tatma bardağına döküp önce kendisi içer. Sonra aşçı ve yamağa tattırır. Sultan gözleriyle üçünü de izler. Arkasından Sultan'ın üzeri zümrüt kakmalı kasesini doldurup önüne koyar.)*

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *kaseye doğru bakar*.- Çavlı, saraya Babai sızmış olabilir. Kobyak'tan sonra herkesten ve herşeyden kuşkulaniyorum. Benim bardağımdan da birer yudum alın, emin olmalıyım. *(Çavlı bardağı saygıyla eğilip kaldırır ve üçü de aynı yerden birer yudum alıp tadına bakarlar. Sonra Çavlı dudaklarının değdiği yeri masadaki peşkir ile silmek ister.)* Hayır silmeyiniz zararı yok! *(Onların zehirlenip zehirlenmediklerini izlemek için konuşmayı sürdürür.)* Elbistan valisi Mubarizuddin Çavlı söyle bana! Bölgede beldende vukuat var mıdır Babailerden yana? O divane Şamlı İshak, yine divaneliklerini sürdürüyor mu?

MUBARİZUDDİN ÇAVLI, *sofrayı hazırlarken*.- O hep divanedir, abdaldır. Torbası sırtında, keşkülü kemerinde asılı kapı kapı "Şahı Merdan aşkına" dilenen bir Kalenderden zarar gelmez. Yine de çaşıtlarımız adım adım peşinde. Sen gönlünü ferah tut Sultanım, tatlı kahvaltına acı katma. Divan toplantılarında, kabul törenlerinde devlet işlerinden zaten yeterinden fazla başın ağrıyor, yoruluyorsun. (Bir baba gibi) Haydi südünü iç. (Kasesini sunar, Sultan itirazsız içer bu kez. Aynı tatma yöntemi ekmeğe ve ceylan etine de uygulanır.)

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *Çavlı etten altın tabağa büyükçe bir parça koyarken, engel olur*.- Çavlı, önce ondan küçük bir parça kes. Tabağımın, bıçağımın ve çatalımın her noktasını onunla süpür ve ondan üçünüz de yiyin bir göreyim. (Bunlar uygulanırken, ayağa kalkarak gezinir) Çavlı, gönlünü ferah tut, karartma diyorsun. Şeyh İlyas bir emirimi ve ikiyüz erimi öldürdü, Selçuklu Sultanı Gıyaseddin'in düşmanlarını güldürdü. Nasıl gönlüm ferah olsun? Nerede büyük emirim Armağan Şah? Dört bin erle, Haraşna'da kuşatılmış seksen kişinin hakkından gelemedi mi hala? (Çavlı tadımı tamamlamış ve ceylan etini Sultan'ın tabağında lokmalar halinde kesip hazırlamıştır) Gönlümüz kararlı da olsa, üzülsek acısak da kahvaltımızı edeceğiz, ne yapalım? Can boğazdan geçer... (Sultan oturup yemeğe başlar ışıklar kararır. Uzaklarda bir yerde karanlığın ortasında keşiş misyoner Simon belirir spot altında. Masasının başında tarihini yazmaktadır.)

SAINT QUENTINE'LI SIMON, *yüksek sesle*.- Baba Resul kuşatıldığı kalede adamlarına, "düşmandan gelecek belalardan korkmadan, kavgaya yiğitçe giriniz! Ölüm bizden uzak duracak. Ne beni, ne sizi hiçbirşey ve hiç kimse yaralayıp öldüremeyecektir" diyerek onlara cesaret verdi. (Anlaşılır bir mırıltyyla Latince yazar: Illi castro, Papanoisolle dixit... 'Omnes suos proposse animavit ut viriliter pugnarent nihilque mali timerent quia nullus sibi moreretur neque vulneratur... Hac igitur confidentia assilierunt...') *yüksek sesle*) Bu kaleye böylesine bir güven ve korkusuzluk içinde yerleştiler. Oklar mızraklar yağmur gibi yağıyor ve ihtiyar Baba elinde kılıcı burçtan burca koşuyordu. Kaleyi kuşatmış koca orduya karşı bir avuç Babai direniyordu. Çok sayıda yiğitler ölmüş, yaralanmış ve ana-babalar, kardeşler çocuklar ağlıyordu... (Mırıltyyla yazar... de illis se expugnatibus occiderunt et quam plures alios vulneraverunt... *Yüksek sesle*) Çığırmaya başlamışlardı: "Baba Resul! Bizleri böyle yanılığa düşüren nedir? Sen de öbür yiğitlerimiz de öleceksiniz." Bunun üzerine Baba Resul haykırdı, "Ey Tanrı ne yapıyorsun? Uykuda mısın? Konuş! 'Baba, senin yiğitlerine ok işlemeyecek, hiçbirinizi kılıç kesmeyecek!' demiştin. Kandırdın beni!" Sözü bitirirken oradakilerin tümü yoğun bir ok yağmuruna tutuldular. Oklardan biri iki omuzunun ortasına saplanıp göğsünden çıktı ve Baba Resul düştü yere, öldü...

Süryani-jakobit keşişi Bar Hebraus Abul Farac spot alanına çıkar ve başka türlü bilgi verir.

ABU'L FARAC, *hüccesinde tarihini yazmaktadır*.- ...Türkmenler sonra Amasya'ya giderek, peygamber diye tanıdıkları adamı görmeği arzu ettiler. Bunun üzerine Rum diyarının soyluları ihtiyar Baba'ya karşı pusu kurdular ve Baba'yı pusuya düşürerek boğdular. Baba'nın müridi İshak ile adamları onu bulamayınca, Baba'nın kendilerine yardım etmek üzere, melekleri getirmek için gitmiş olduğu söylentisini yaydılar. Ve Amasya'ya karşı vahşice bir savaş açtılar... (Elvan Çelebi gözüdür rahlesinin başında)

ELVAN ÇELEBİ, *rahlesinin başından kalkar, gezinerek sesli düşünür*.- Dedemiz Baba İlyas çok yiğitmiş belli ki. Ama göğüs göğüse çarpışırken oklara hedef olmuş, diye mi yazacağız? Olmaz. Ya, Selçuklu emirleri ona tuzak kurup boğmuşlar mı diyeceğiz? Haşa ki peygamber değildi Baba İlyas. Ama kerametler göstermiş büyük veli idi. Veliler Tanrı dostudur, arkadaşlarıdır ve ölmezler. Gözlerden irak, meleklerin makamında otururlar... Şeyh İlyas bu fitne-fesad üzerine Amasya'ya sığınmış olmalıdır... Armağan Şah da neden onun müritlerinden olmasın ki? Demek o Şamlı İshak'ın fesadı yüzünden kaleye hapsedilmiş. Boz at da Burak olup, girmiş zindana. Ve almış sırtına İlyas'ı göğe uçurmuş. Evet, evet, böyle düzmeliyim beyitlerimi. (Rahlesinin başına oturup yazmaya başlayınca sahne kararır.)

Beşinci Sahne

Gıyaseddin Keyhusrev Konya'daki sarayında ve aynı odada. Artık odasından çıkmamaktadır ve sığındığı yer yatağıdır..

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *önceki dilsiz erkek ve kadın saray hizmetlisi, kaftan vb. giysileri ellerinde, Sultan'ı giydirmeye çalışmakta ve peşinden koşmaktadır*. Keyhusrev, sarhoş ya da yorgun bir tavırda giyinmeyi reddetmektedir. Kah odada dolaşır, yatağa girip yorganı başına çeker. Kah dönüp onlara bağıır.- Yeter breee! Konuşsam bana cevap veremezsiniz, diliniz kesilmiş. Derdimi söylesem beni teselli edemezsiniz! (Sakinleşir.). Ne peşimden koşup durursunuz sabahdan beri? Anlamıyor musunuz? Giyinmek istemiyorum. Yataktan çıkmak istemiyorum, rahatsızım. Hastayım, kendimi iyi hissetmiyorum. Bir Sultan'ın hasta olmaya hakkı yok mudur? Canım istemiyor odamdan çıkmayı. (Erkek hizmetli, işaretle ve vücut hareketleriyle üç gündür yataktan çıkmadığını anlatır, kadın başıyla onaylar.) Doğru, üç gündür çıkmıyorum. Yılanın başını ezelim, dedik. Ezdi Armağan Şah. Adam öldü ama peşimi bırakmıyor. Düşlerime girip, azametle karşıma çıkıyor. Bana, "senin tahtını başına yıkacaklar. Benden kurtulamayacaksın Selçuk oğlu!" diye bağııyor. Kimden sözettiğimi biliyor musunuz? (İkisi birden çekingen ve korkulu bir tavırda başlarını sallar.) Demek Şeyh İlyas'ı siz de tanıyorsunuz? Peki

öldürüldüğünü de biliyor musunuz? (*İkisi aynı anda vücut hareketleriyle anlatmaya koyulurlar. Sultan hareketlerden anladıklarını dillendirir.*) Demek o ölmedi? Çünkü ona ok ve kılıç işlemez.. Nasıl olur? Adamı Armağan Şah'ın askerleri oklamış sonra da boğmuş ve Haraşna kalesine asmışlar. (*Öbürleri hareketleriyle reddeder ve pandomimle anlatımı sürdürürler. O da anladıklarını söze döker.*) Yalan mı söylüyorlar, bu mümkün değil. Onlara mı öyle görünmüş? Yani ölmemiş ama ölmüş gibi görünmüş askerlerime öyle mi? Bizzat Armağan Şah'ın habercisi mektup getirdi. Onun mührünü tanımaz mıyım ben? Hala doğru değil, diyorsunuz. Neee? Göğe mi uçtu? Tıpkı İsa peygamber gibi... Onun gibi değil mi? Ya nasıl? Kaleden atına, şu adı dillerde dolaşan Boz'una mı binip uçmuş? Yani, Muhammed peygamberin Burak'a binip Mekke'den Kudüs'e uçtuğu gibi. Sonra da Tanrının katına yükseldi, meleklere karıştı demek!.. (*Anında susar, o da inanma noktasına yaklaşmıştır. Kendi kendine murıldanır*) Demek boşuna 'Baba Resulullah' diye çağırıyorlarmış? Ölüm haberini alalı beri, düşlerimde kapıdan, bacadan, pencereden Baba İlyas'ın girdiğini görmüş olmam da onun ölmediğini gösteriyor. (*İki hizmetli yine arkasında dolaşarak kaftanını giyirirken, duyduklarını sevinçle onaylarlar.*) Öyle ya neden Armağan Şah, Şeyh İlyas'ın kellesini bana göndermedi? Şimdiye kadar kesilen düşman kellesi hep önüme konurdu. Kapımın penceresinin önünde muhafızlarımı artırmalıyım! Sarayıma giren İlyas'ın vücuduysa vücudu, ruhuysa ruhu yokedilmelidir... (*Birden değişir ve bağıırır*) Çavlı, Karatay neredesiniz? (*Kapı açılır. Çavlı, açışbaşı ve yamağıyla akşam yemeğini getirirler. Arkasından Necmeddin Karatay girer.*)

MUBARİZUDDİN ÇAVLI, *hiçbirşey duymamış gibi hareket eder.*- Biraz erken getirdim akşam yemeğinizi. Sabahtan beri birşey yemediniz...

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Hayır birşey yemek istemiyorum, Çavlı.

MUBARİZUDDİN ÇAVLI, *bir baba gibi buyurgan.*- Yemek zorundasınız Sultan'ım. Siz demez misiniz hep can boğazdan geçer? Bakınız bildircin pilavı yaptırdım özel olarak. Onu çok seversin...

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Hayır artık sevmiyorum. Bana Keklik kebabını anımsatıyor. Keklik eti de babamız Alaaddın'ı. Onun adı ise karşıma ölümü çıkartıyor. (*Bağıırır*) Bana birşey yapamayacaksınız Şeyh İlyas, senin ruhunu da öldürteceğim.

ÇAVLI-KARATAY, (*İkisi birden*).- Onun bedeni de ruhu da yokoldu Sultan'ım. Sıra Şamlı Baba İshak'a geldi. Saray'a da kuş bile giremez.

MUBARİZUDDİN ÇAVLI.- Bildircin kalsın Sultan'ım, ceylan yahnisi var. Ondan ye biraz.

GIYASEDDİN KEYHUSREV *Ciddi* .- Karatay geldiğine göre, benim ona onun bana söyleyecekleri olacak. Yemeği masanın üzerine koyup çıksınlar açışbaşıyla yamağı, dilsizlerim siz de çıkınız. (*Çıkarlar. Yatağına oturur*) Doğru mu atabeyim Karatay, ölmediği, göğe uçtuğu doğru mu?

CELALEDDİN KARATAY, *ciddi ve tutarlı.*- Kimi sorduğunu biliyorum Sultan'ım, kapıda dilsizlerle konuşmalarını duyduk. Hayır. O göğe-möğe uçmadı. Şeyh İlyas Amasya'da kuşatıldı. Çat'tan birlikte gelen müritleriyle birlikte hepsini ortadan kaldırdı Armağan Şah.

MUBARİZUDDİN ÇAVLI .- Şimdi sıra Şamlı Baba İshak'a geldi. Askerlerimiz onu da ortadan kaldıracaktır yakında.

CELALEDDİN KARATAY, *yüzünde gölgeler dolaşır, sıkıntılı.*- Sana iyi haberlerim olmayacak Sultan'ım. Büyük zaferlerden söz edemeyeceğim. Babai tehlikesini yılanı benzetip, gizliden başını ezmekle anında yokedeceğimizi sandık. Yılanın kafasını ezerken zehiri her yana saçıldı...Dinleyin de görün neler neler oldu geçen son bir ay içinde:

ANAKRONİK (ZAMAN VE YER BİRLİKTELİĞİ OLMAYAN) SÖYLEŞİLER 2

Işıklar kararır ve Selçuklu saray tarihçisi İbni Bibi, süslü saray giysileri ve kara sakalıyla spot altında gözükür.

İBNİ BİBİ, *rahlesinin başında yazarken konuşur.*- Aşağılık avam tabakasından İslam haricileri zındık ve rafiziler başkaldırdılar. Sultan Gıyaseddin'in, Gürcü kadın ile içki ve eğlence meclislerinde, av partilerinde gününü gün etmekten başka birşey düşündüğü yoktu. Halka, onları hizaya getirecek olan gerekli Sultan baskısı gitmiyordu. İslamın hiçbir şartını bile yerine getirmeyen Gıyaseddin Keyhusrev, yönetimi tümüyle Kobayk'ın ihtiraslı ve ihanetçi ellerine bırakmıştı. Bu nedenlerle Babailer türedi. Bunlar "siyah libaslı kızıl böklü ve ayağı çarıklı Türkmenlerdi"... (*Abu'l Farac spot altına çıkar*)

ABU'L FARAC.- Şeyhinin Amasya kalesinde kuşatıldığını haber alan Baba İshak, ayaklandığı güçlerin başına geçip, Kefersud'dan hareket etti. Adıyaman, Gerger ve Kahta üzerinden Malatya'ya doğru ilerlemeye başladılar.

İBNİ BİBİ, *kendi köşesinde görünür, birbirini tamamlayan bilgiler geçerler ve bazan birlikte aynı şeyleri*

söylerler.- Bölgede yaşayan Ağaçeri, Döger, Bayad, Kızullu Türkmenleri, yoksul Hıristiyanları, Harezmileri ve Kürtleri takmış peşine ilerliyordu Şeyh İshak. Kendisine katılan Selçuklu düşmanlarına söz verdi; ellerine geçirdikleri tüm ganimet aralarında eşit olarak paylaşılacaktı.

İBNİ BİBİ - ABU'L FARAC, *herbiri kendi köşesinden aynı anda.*- Bunu duyan her milletten kadın, erkek, yaşlı eli silah tutan herkes isyana katılmış, onun peşinden Baba Resul'u görmeye gidiyordu.

ABU'L FARAC.- Yolları üzerindeki köyleri kasabaları, kaleleri yakıp yıkarak, talan ederek ve Baba Resul'a inanmayanları öldürerek ilerliyorlardı.

İBNİ BİBİ.- Ve ilerledikçe sayıları artıyordu. Malatya emiri Alishir askerleriyle onları karşıladı. Amansız bir savaş oldu aralarında. Alishir yenildi. Ağırıklarını bile savaş alanında bırakıp kaçtı, canını zor kurtardı.

ABU'L FARAC.- Malatya emirinin beşyüz atlısı vardı. Bizim Sawmaoğlu manastırından da elli hünerli okçu kiralamıştı. Hiçbiri dönmedi. Türkmen savaşçılar ise yeni katılımlarla güçlendiler.

İBNİ BİBİ.- Alishir'in Germiyanlar ve Kürtlerden topladığı ikinci ordusunu da Elbistan ovasında bozguna uğrattı Baba İshak.

ABU'L FARAC.- Bu savaşta Emir'in kendisi de ölmüştü. Amasya'ya doğru karşı çıkanları öldürerek, engellenemez biçimde ilerliyorlardı.

ELVAN ÇELEBİ- *köşesinden çelişkiler içinde haykırır .-*

Güvenilir mert bir aslandı İshak
Canik değil Amasya'ya döndü bak

Kimler neler kıldı ve neler oldu
Hep bu sebepten nice mürid öldü

Bu İshak baş halife yollu idi
Halifeler arasında belliydi

İshak cenk eder ceng-i Sultani
Der bana Şeyh'imi verin hani

İBNİ BİBİ.- Amasya'dan önce Sivas'a vardılar. Zorlu kuşatmadan sonra Sivas da düştü. Kentin subaşı iidişbaşı Hurrem Şah'ı ve diğer beyleri öldürdüler. Babailerin bu başarısı karşısında bölgenin gayrimemnun halkları da onlara katıldı. Sivas çevresinde yaşayan Karamanlı, Canik ve Sinop'tan inmiş konar-göçer Çepni Türkmenleriyle birleşen Baba İhak'ın askeri gücü büyüdükçe büyüdü... (*Uzak bir köşede Hacı Bektaş'ın görüntüsü ortaya çıkar ve ek bilgi geçer.*)

HORASANLI HACI BEKTAŞ.- Sivas'ta, Rum'un gözcüsü Karaca Ahmed Sultan ve Geyikli Baba'nın Uç'taki güçlerini toplayıp, Baba İshak'a biz katmıştık. Karamanlı ve Çepniler ise Ayna Dövlle, Emircem, Edebalı, Şeyh Osman, Hacı Mihman gibi Baba Resul halifelerinin güçlerini oluşturuyordu. İşte bu birleşen güçlerimizle Sivas ve Kırşehir alındı. Ve biz biricik kardeşimiz Menteş'i Sivas çarpışmalarında şehit verdik. Kentteki Ahi'lerin hareketimize ihanetini de unutmak zor olacak.. (*Hacı Bektaş görüntüsü kaybolur*)

İBNİ BİBİ.- Ayrıca talanlardan ve ganimetten pay almak isteyen işsiz-güçsüz, yoksul gruplar sürekli katılmaktaydılar.

SAINT QUENTINLI SİMON, *spot altında görünür.*- Türkmen savaşçıları Tokat'ı da aldıktan sonra tam sekiz kaleyi ele geçirmiş bulunuyorlardı. Sonra Amasya'ya yöneldiler.

SİMON-İBNİ BİBİ-FARAC, *aynı anda.*- Birleşik Babai güçleri "Baba Resulullah! Baba Resulullah!" çığırlarıyla Amasya'ya vardıklarında, beklemedikleri bir şaşkınlık ve acıyla karşılaştılar...

İBNİ BİBİ.- Babailerin Tokat'ı da ele geçirip, Amasya'ya yöneldiği son haberiyle birlikte Gıyaseddin Keyhusrev'i amansız bir can korkusu sardı. Konya'yı terkedip Kubadabad sarayında gizlendi.

Ayna Dövlle'nin saman basılı derisiyle direkte asılı görüntüsü; projeksiyon olabilir. Farklı zaman ve mekanlarda konuşan öbür görüntüler kaybolur.

AYNA DÖVLE, *son çabasını harcadığı hissedilir (Dışavurum Olabilir) .-*

Tokat'tan sel gibi aktık Amasya'ya.
Baba Resulullah'a kavuşmaya,

Can atıyorduk.
Onu kalede asılı görünce içimiz yandı
Kahrolduk.

Ağlayıp sızlamanın zamanı değildi.
Taşan öfkemizin önünde duramadı kanlı Amasya surları.
Selçuklu ordusunu yerlebir ettik,
Kanını yerde koymadık Baba Resul'un.
Armağan Şah'ı aynı yerde sallandırdık.
Ama Baba Resul'un mübarek bedeni yoktu orada,
İpte sallanan onun kızıl börtüyle kara libasıydı...

Baba İshak'ı başhalife seçip başımıza geçirdik
Ve askerın başına da baş kumandan.
"Serleşkerimiz Baba İshak,
Onun ardında muzaffer kılacak bizi Hak"
Diye haykırarak,
Onbinlerce Babai yürüyorduk Kırşehir üzerinden Kayseri'ye.
Duyduk ki, Gıyaseddin Gürcü kızını bile bırakıp Kubad-abad'a gitmiş. Keykubad'ın büyük göldeki
ördekavı sarayının mahzenlerine gizlenmiş.
Dünya yüzünde yaşamaya hakkı yoktur Gıyas'ın,
Dileriz bir daha oradan çıkamasın.

Konya artık Sultan'sızdı.
Kayseri'den Konya'ya yürüyecektik Sultanlığı almaya,
Hep birlikte dünya mülküne sahip olmaya.
Kırşehir yakınında Ziyaret'de Selçuklu askeri çıktı karşımıza, tepeledik.
Ben yaralanmıştım burada, Emircem Sultan'ı da şehit verdik.

(*susar. Saint Quentine'li Simon yerinde görünür.*)

SAINT QUENTINE'LI SİMON.- Babai savaşçıları bir buçuk ay içinde tam oniki savaş yaptılar,
onikisini de kazandılar..

ELVAN ÇELEBİ, *her zamanki gibi rahlesinin başında gözükür.-*

Şeyh İlyas'ın yerine geçti İshak
Nasıl etti her yanı allak bullak

Tahtını tacını diler ki ala
Gıyas'ın tahtına hem melik ola

Geçer oradan Ziyaret'e erişir
Selçuklu'nun askerine girişir

Bunlara dahi öyle bir saldırır
Birbirine vurup tümün dağıtır

Oyun gibi Kendek'de bir cenk oldu
Görelim cenk sonunda neler oldu. (*Sahne kararır.*)

Altıncı Sahne

İkinci vakti. Bir köşede büyük bir çadır kapısı ve iki yanında kadın ve erkek iki Babai savaşçısı. Ok yay, kılıç, kalkan gibi silahların bulunduğu siyah kıl çadırın içerisinde, yüksekçe bir kerevet üzerinde Baba İshak oturmakta. Ayna Döyle, Edebalı, Şeyh Osman, Hacı Bektaş, Fatma Nuriye Bacı ve Karacahmet minderler üzerinde diz kurmuş durumda konuşmaktadırlar.

BABA İSHAK.- Baba Resul muhibleri, canlar! Yoldaşlarım! Ulu Pir Resul'umuzu katlettiler. (*Toplu halde "Lailahe illallah va'l Baba Resulullah" çekerler*) Kanını yerde koymadık; Selçuk oğlu Gıyas da kendi kendini Kubadabad'a hapsedmiş, Babai korkusunu yaşıyor. Sonuna kadar da bu korkuyu yaşayacak. Onu Konya surlarına kendi ellerimle asıncaya kadar bin kez ölecek! Baba Resul'umuza pusu kurup arkadan okladılar onu. (*Hüzünlü bir havaya girilmiş, herkes başını önüne eğmiş, sessizce ağlamaktadır.*) Sonra boğazına ip geçirip boğdular ve Amasya kalesine astılar ölü bedenini. Bu katı gerçeği sakladık yarenlerimizden, yola baş koymuş yoldaşlarımızdan. Gerçeği kimseye ne anlatabilir ne de dinletebilirdik. Halkımız onun uçup meleklerle karıştığına, onlarla birlikte gelip savaşlarımıza katıldığına inanıyor. Hazırlıklarımız tamamlanmadan başkaldırmamıza rağmen onca başarı kazandık. Halkımız kazandığımız bu zaferleri Baba Resul'dan biliyor, öyle bilsinler. Savaşçı erlere, savaşçı bacılara sorun; yüzlercesi Baba

Resul'un Boz üstünde önleri sıra Selçuk askerine kılıç çaldığını söyleyecektir. Gözleriyle gördüklerine yemin bile edeceklerdir. Onun için Resul'umuzu içimizde hep yaşatarak, işte bu inançla Konya'nın üzerine yürüyeceğiz. Ama bilirsiniz yoldaşlarım, bilirsiniz omuzdaşlarım, yolun sonu görünmüştür. Bu biz Babailerin son büyük kalkışmamız olacağı gibi, Selçuklu beyleri de artık tek tek değil, birleşip son güçleriyle üstümüze gelecekler. Düzenini yıkmak istediğimiz dünya bize düşman...

AYNA DÖVLE, *dizleri üzerinde doğrularak*.- Güzel Pirim, Can ishak! Dünya düşman olmuş ne yazar? Babailer coşmuş seller gibi çağlıyor...

ŞEYH OSMAN.- Ayna Dövlü heyecanlandın yine. Sen akli yetik insansın, düşün bir parça; dünyayı karşımıza almışız, sultanlar, krallar, prensler karşımızda. Sultanı yensek kral üstümüze gelir, kralı yensek...

FATMA BACI, *ayağa kalkarak Dar duruşu alır*.- Destur Pirim, desturun erler! Savaşçıyız ama biz dünyaya hep savaş yapmak için gelmedik. Sultanı elbette yeneceğiz ve bu dünyayı bir şeytandan, bir zalimden temizleyeceğiz. Babai yolu, Ali yolu Alevi yoludur. Bu yol sevgi ve nefsi öldürüp barışık yaşama yoludur. Yönetime bunları taşıyacağız, değil mi? Krallar prensler de bizden örnek alırlar, ne diye üstümüze gelsinler?

BABA İSHAK.- Erenler, yoldaşlarım! Savaştayız, Cem'de tapınmada değiliz. Dar-ı didar olmaya ne halimiz var, ne vaktimiz var. Kan gölü içindeyiz, arınıp paklanmadan nasıl dar'a durulur? Yerinizde oturup, rahat durumda düşündüklerinizi söyleyiniz. (*Fatma Bacı yerine oturur.*) Fatma Bacı, güzel ve duygulu düşüncelerini iletti. Ama elbette Şeyh Osman'ın haklı kaygılarını bunlar gideremez. Sizleri toplantıya çağırmanın nedeni, hepimizdeki ortak endişedir. Büyük kalkışmanın sonuna geldiğimizi baştan söyledim. Ya Konya'yı Sultan'dan alacak ve dünya mülkünü Halkın malı yapacağız, ya da ... (*Anlaşılmaz, şikayetçi mırıldılar.*) Mırıldanmanıza gerek yok, düşündüklerinizi söylersiniz. Daha sonra büyük kalkışın ayrıntılı planlarını yapacağız. Dilli başlısın Hacı Bektaş, deminden beri söz almak isteğindesin..

HACI BEKTAŞ.- Eyvallah Sultanım, işte niyazın! Baba Can, erenler! Bizler yol erleriyiz. Hiç değilse, gözle ya da işaretle de olsa, 'destur' geleneğimiz üzerine kapıyı kapatmayalım. Savaştayız, Cem'de değiliz. Ama unutmayalım, biz Cem düzenini dünya ve toplum yönetimine geçirmek için yola çıktık. Birazına Fatma Bacı değindi. Erenler! Bizler, içimizde yaşayan ve kendi özümüzle bütünleşmiş Baba Resul'un Rum'un dört bucağında hizmete gönderdiği erleriz. Kendini insanlık hizmetine adayanlara ne mutlu! Bizler niçin, başarılarımızı doğrultup ayağa kalktık? İnsanlığa hizmet için. Bu hizmeti sonuna kadar yürütecek; dünyanın düzenini değiştireceğiz. Sultanlığı ele geçirip, devleti halkın hizmetine sunacağız. Din ve düşünce karanlıklarına ışık tutarak, aklını ve yeteneğini kullanmaya yönelteceğiz insanları. Babailik, Hak ve adalete giden yoldur. Hakkın yolu, halkın yoludur; bilim ve mantık kapısından geçer. Herkes açık ve net konuşsun. Birbirimizi iyi dinleyelim. Eksikimizi noksanımızı bilelim yoldaşlar. Bilelim ki, Hak yolunda doğru ilerleyelim. Hakka bilimle yol bulunur, yumuşaklık, hilm ve hoşgörüle de Halka yakın olunur....

BABA İSHAK.- Dillerin yaşasın Hacı Bektaş. Pek konuşmazsın. Ama dilin açıldı mı bal akıyor. Konya'yı aldığımızda senin "ilmine ve hilmine" çok ihtiyacımız olacak. Geleneğimizden yana celallenme Baba Bektaş; burada birimiz hepimiz, hepimiz biriz. Yolumuzun geleceği ve geleceğimizin aydınlığı senin yüzünde parlıyor...

EEDEBALI.- İlim-irfan ve keramet ehli Hacı Bektaş'ın başına, Sultanlık tacı yakışır ancak. Ama görüyorum ki bu günlerde, hep derin düşünceler içinde...

KARACAHMET SULTAN.- Benim Pirim derin düşüncelerini Hak'tan alır. İlmını Hak'tan alır halkla paylaşır...

FATMA BACI, *hayranlıkla*.- Sultan Bektaş aklını, yüksek yetenekleri ve bilgisini kullandığı kadar, yeri geldiğinde silahı da çok iyi kullanıyor. Bir Bacıyan-ı Rum savaşçısı olarak, kendisiyle ilk karşılaştığımız anı hiç unutmuyacağım.

BABA İSHAK.- Belki içinizde bilmeyenler vardır; Tokat, Sultan Bektaş'ın önerdiği taktik çevirme savaşıyla düştü. Ziyaret'teki düşman pususunu ilk sezen ve bizi uyarın o oldu. Emircem Sultan, tedbirsiz yiğitliğinin kurbanı oldu. (*Hüzünlü bir hava dolaşır, sessizlik.*) Ama biz Hacı Bektaş'ın beden gücü ve savaşçılığından çok...

AYNA DÖVLE, *aceleyle tamamlar*.- İlmine irfanına muhtacız. Açık konuşayım, söyleyeceklerimden de yüksünmüyorum; bu genç yaşında hepimizi suya götürüp susuz getirir. Yolumuzu sürdüreceksin er kişi Sultan Bektaş'tır!..

ŞEYH OSMAN.- Erenler gözünüzü seveyim. Baş halifemiz Baba ishak, bizi ivedi bir toplantıya çağırdı. Onu açıklamaya bırakmıyor...

HACI BEKTAŞ, *sözünün arkasını getirir*.- Şu biçare Bektaş'la uğraşıyorsunuz. Öyle değil mi Şeyh Osman? (*Öbürü kafasıyla onaylar, gözler yine Bektaş'a döner.*) Hakkımda söyledikleriniz, düşündükleriniz hoş latifeler için, sağolasınız. Ama biliniz ki, Hacı Bektaş'ın ne taçta ne sultanlıkta gözü yoktur. Elinden gelse de başına, gerçek ilim-irfan tacını taksa. Çünkü sultan baştaki akıldır. İlim ve irfan ise aklın tacıdır. Ne mutlu buna sahip olana! Bu taca yalnızca, şimdi beden olarak aramızda olmayan Baba Resulullah sahipti. ("*Lailahe illallah ve'l Baba Resullullah!*" diye mırıldanır oradakiler.)

BABA İSHAK, *ciddi bir biçimde toparlanarak söze başlar*.- Erenler, yoldaşlar, Babai başerleri! Fazla mal göz çıkarmaz, fazla söz göz çıkarır. Lafları dallandırmayalım. Çünkü laf lafı açıyor ve özden uzaklaşıyor. Hacı Bektaş'ın son söylediği, ilim ve irfan aklın tacıysa, bu onun başındadır. Ayna Dövlle'nin dediği doğrudur; hiçbirimiz Baba Bektaş'ın ilmine erişemeyiz. Şimdi beni iyi dinleyiniz yoldaşlarım! Kendek savaşında Bağdın Hacı'yı da şehit verince, iyice dert edindim kendime. Baba Resul halifeleri ve hareketin hizmetlileri olarak tek tek düşmeye başladık. Ağzımızdan yel alsın, ama önümüzdeki büyük kalkışmadan sonra hiçbirimiz hayatta kalmayabiliriz. Ama yolumuz-erkanımız, dar'ımız-didarımız sonsuza dek kalacaktır, kalmalıdır. Yol sürdürüldükçe kalır ve yol sürdürenindir, sürdürmesini bilenidir...

ORADAKİLER, *hepsi birden*.- Hepimiz bunu düşünüyoruz.

BABA İSHAK.- İçimizden birine yolu emanet edip, onu hemen bu gece Kendek'ten aşırmalıyız. (*Kimseye söz vermez.*) Bunu gizli oyla yapacağız. Çoğunluğumuz aynı isimde birleşirsek, bu konuda tartışmaya gerek kalmayacak.

ŞEYH OSMAN.- Bu gizli oy nasıl olacak İshak Can? Yedi kişiyiz burada. Sırayla sor hepimize, herkes gönlündekini söylesin imanım.

BABA İSHAK.- Hayır Osman'ım, açık yapmayalım. Birbirimizin etkisinde kalırız. Olur ya insan kendisini layık görebilir. Ama açık seçim olursa utanır, yapamaz.

AYNA DÖVLE.- Yani gelip sırayla senin kulağına mı söyleyeceğiz Baba Can?

HACI BEKTAŞ.- Erenler, gizli seçim kulağa fısıldanarak yapılmaz. Hasıllanmış küçük bir deri ya da kağıt parçası üzerine herkes uygun gördüğü adı kimseye göstermeden yazar. Katlayıp, ortada duran bir çanak ya da keşkülün içine kor. Sonra isimler açık olarak okunur.

BABA İSHAK.- Doğru dersin Baba Bektaş. Ama nereden bulalım divit, kalem kağıt? Bir başka yol var.

HACI BEKTAŞ.- Anladım. Pontusluların, Bizanslıları ataları eski Yunanilerin yöntemi. Alamut'ta tanık olmuştum..(*Susar*)

BABA İSHAK.- Susma imanım, açıkla da hemen uygulayalım. Tıpkı *Fedayi* seçimleri gibi.

HACI BEKTAŞ, *hemen, bir kenarda duran küçük bir toprak testi ya da küpü kırarak uygulamaya geçer*.- Bu çömlek kırıklarından yedi küçük parça ayırıp dağıtalım. (*Herkes birer parça verir*) Kuşağımıza sokulu iğne, çuvaldız, çakı, çivi gibi sivri uçlu ne varsa, onunla istediğiniz adı yazın. Sonra da şu çanağın içine yavaşça koyun, kırılmasın. (*Orta yere bir çanak koyar*)

ŞEYH OSMAN, *sıkıntılı*.- Güzel hoş da, Baba Bektaş; ben okurum ama yazamam.

HACI BEKTAŞ.- Sen de, yanında oturan Fatma Bacı'nın kulağına söylersin. O senin yerine de yazar.

BABA İSHAK.- Bektaş çareyi buldu Osman'ım. İyi düşünün, seçiminizi doğru yapın ve benim yetki alanıma bırakmayın. Hepinizin pişecek aşda tuzu olsun. İlmiyle, irfanıyla, Batıni Babai inancının edeb-erkan bilgisiyle aramızda yükselip çıkmış birinde birleşelim. Bu adı iyi seçelim de yolumuz kaybolmasın, sonsuza dek yaşasın. Haydi canlarım işinizi görün. (*Az sessizlik, herkes kuşağından çıkardığı sivri uçlu bir aletle yazar ve çanağa koyup yerine geçer.*)

BABA İSHAK, *yüksek sesle*.- İriş Baba Resulullah, utandırma bizi. (*Hepsi birden 'Lailahe illallah ve'l Baba Resullullah' diye bağırır.*) Seçtiğimize güç ver, yolumuz yerde kalmasın; onu yüceltsin, sonsuzluğa götürsün. Haydi Fatma Nuriye, Bacıyan-ı Rum'un yiğit başbacısı, geç çanağın başına adları oku!

FATMA BACI, *kalkıp çanağı kucağına alır ve herkesi karşısına alacak biçimde dizleri üzerinde oturup küp parçalarını tek tek okur*.- Bektaş, Hacı Bektaş, Baba Bektaş, Hacı Bektaş Veli, Bektaş Sultan, Seyyid Hacı Bektaş Horasani, (*utanarak*) Fatma Nuriye Bacı. (*Bir sessizlik, herkes ona bakar.*) Vallahi ben yazmadım, Baba Resul'un okuna geleyim ki ben kendimi yazmadım.

BABA İSHAK, *gülerek*.- Yemin etme Fatma Nuriye, elbette sen yazmadın. Kimin yazdığını da tahmin ediyorum. Ama iyi de etmiş. (*Herkes merak içindedir.*) Senin için düşündüklerimi artık şimdi söylemek

durumundayız. Yolumuzun Hünkar'ını, ilim ve irfan taçlı Sultanımızı kutlamadan önce, Fatma Bacı'ya çıkan oyu soralım. Ben mi söyleyeyim, yoksa kendisi mi söyleyecek.

HACI BEKTAŞ, *dizleri üzerinde yükselerek*.- Elbette bu seçimi yapmış olan ben söyleyeceğim. Aslında buna hepiniz layıksınız Erenler. Ama Kıyam'ı sonuna kadar götürmek bize düşer diyerek, beni bundan mahrum ettiniz. Ben kendimi mahrum etmek istemedim ve Fatma Bacı'yı seçtim. Ama bana verdiğiniz hizmetin ağırlığını da çok iyi biliyorum. Ondan kaçmak için yapmadım. Bana yönelttiğiniz hizmeti, bu büyük emaneti candan kabul ediyor, öpüp başıma koyuyorum. Yolumuzu yüceltip, sonsuza taşıyacağıma Baba Resulullah'ın ruhu üzerine and içiyorum...

BABA İSHAK.- Hünkar'ım, Hünkar Hacı Bektaş! Fatma Bacı'ya oy vermeni, onu seçmeni açıklığa kavuştur, kimseyi gümanda bırakma.

HACI BEKTAŞ.- İshak Can, erenlerin dişisi erkeği olmaz. Muhabbetin dilinde erkek dişi sorulmaz ve nazarımızda kadın erkek farkı yoktur. Yolumuzu sürdürecekt inanca, bilgiye, yeteneğe ve özveriye sahiptir Fatma Bacı. Kaç yıldır Anadolu Bacıları'nın başında bir yönetici olarak iyice pişmiştir. (*Öbürleri ilgi ve hayranlıkla dinlerler.*) Büyük Şeyh Kirmani'nin öz,şeyh Nureddin'in manevi kızı olmakla birlikte, Çepnilerin büyük gururudur bugün Fatma Nuriye. Az bir süre önce İdris Hoca ile evlendikten sonra da yüzünün akıyla hizmetini sürdürüyor. Bana, önümüzdeki son büyük atakta, Konya'ya girebilsek bile, çok büyük kırım gözüküyor. Savaş sonrası için Fatma Bacı gibi önderlere ve örgütüne büyük gereksinim olacak. Hatta derim ki, Ey Babai önderleri! Ön sıralarda düşmanla yalınkılıç vuruşarak ölüme gitmeyiniz. Sizlerin yiğitçe dövüşerek şehit olmanız değil, aksine yaşayıp geleceği güvenceye almanız Babai topluluklarının yararınadır. Bunu onlardan esirgemeyiniz ve hayatta kalınız.

BABA İSHAK, *artık tam bir askeri komutan tavrına girmiştir*.- Hünkar'ım Hacı Bektaş Veli! Doğru konuşuyor ve çok yerinde sözler ediyorsun. Ama şu andan itibaren sen artık hareketin dışındasın. Onu bize bırak. Üzerine aldığı hizmetin ağırlığı altında ezilip yok olmayacağına ve yolumuzu erkanımızı geleceğe taşıyacağına hepimiz candan inanıyor ve sana güveniyoruz. Fatma Nuriye Bacı için söylediklerine de aynıyla katılıyorum. Rum Bacıları savaşı birliğinin yarısı, Sağrı Hatun Bacı'nın kumandasına geçirilecek ve başkumandanlığımdaki büyük ordumuza katılacak. Diğer yarısı Fatma Bacı'nın emrinde bulunacak ve arka hizmetlere kaydırılacaktır. Yaşlı ve emzikli kadınlar, onaltı yaşından küçük kız ve erkek çocuklar, yaşlıları savaş alanlarından en az iki konak geride tutacak ve koruma hizmeti görecektir. Fatma Bacı, cepheyle de sıkı haberleşme içinde bulunacak ve Hacı Bektaş Veli Hünkar'la da ilişkini kesmeyeceksin. Onikibini aşmış bulunan savaşı gücümüzle Malya ovası üzerinden artık Konya'ya yürümeye kararlıyız. Fatma Nuriye Bacı, Hacı Bektaş Veli Hünkar'ı, gün kararır kararmaz tepeden aşır ve Kendek'in ötesinde yaşayan Bereket Hacı'ya götür teslim et. Taptuk Dede de orada. Kendilerine bir cevher gönderiyorum, onu mücevher kutusuna yerleştirsinler. (*Hacı Bektaş destur ister, vermez.*) Tükendi köz, bitti söz Hünkar'ım Hacı Bektaş! Donun kutlu olsun Pirim; yolumuz sana emanet! Niyazlaşalım! ("*Lailahe Illallah ve'l Baba Resulullah!*" diye toplu çığırıştan sonra, *Hacı Bektaş'la herkes ellerini yüzlerini, omuzlarını öperek niyazlaşırken, Elvan Çelebi gözükür rahlesinin başında.*)

ELVAN ÇELEBİ .-

Askerlerin kumandanı ol yiğit
Avaz etti Hacı Bektaş haydi git

Kendek'ten çık seni selamette bil
Git Bereket Hacı'yı ziyaret kıl

Hem doludur halife onun etrafı
İlm ve hilmi tutmuştur Kaf'tan Kaf'ı (*ışıklar kararır.*)

GIYASEDDİN KEYHUSREV KUBADABAD'DA DİPSİZ BİR KUYUDA

Yedinci Sahne

Kubadabad Sarayında büyükçe bir mahzen hücresi. Nemli taş duvarlarda sönmeye yüz tutmuş birkaç meşale, yarı karanlık görünümüyle tam bir zindan ortamıdır. Birkaç fiçı, büyük şarap küpleri, çift kulplu Rodos amforaları... Sultanın tavana zincirlerle bağlı ve yerden bir-iki karış yukarıda yatağı ve tahtı. Bazı eşyaları... Arada bir duvarlara çarpan dalga sesleri duyulur. Sultan Gıyaseddin Keyhusrev yatağında dönüp durmakta ve karabasanlı düşler görmektedir. Sonra iki dilsiz hizmetçisi, Çavlı ve Karatay.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *düşünde sayıklar*.- Hayır, hayır yaklaşma bana! Beni gelip penceresiz ışıksız, gölün dibindeki zindanda da buldun... Buradan çıkmak istemiyorum. Tutmam elinden... İnanmıyorum sana, Boz'una da binmem... Sen Resulullah olamazsın, atın da Burak değil... Sen bir sihirbazsın. Ölüsün sen, Armağan Şah öldürdü seni... Yaklaşma bana, sen benim düşmanımsın... Seni öldürttüğüm gibi İshak'ı da yakalatıp Konya surlarına astracağım... Tüm Babailerin kökünü

kazıyacağım... Aaahhh! Şimdi de İshak karşımda... Kargısını üstüme fırlattı... Uçuyor havada, tam göğsümü nişanladı... Deldi geçti öbür yana, ölüyorum öldüm been... İshak beni öldürdü, neredesiniz atabeyler, emirlerim, subaşılar, askerleeee! *(Bağırarak uyanır. Doğrulur, şaşkın, korkulu çevresine bakar. Yeniden yatar. Birden derin bir kuyuda yankılanan çıkırık sesi duyulur ve tavandan kocaman bir zembil-sepet iner. İçinden iki dilsiz hizmetçi çıkar ve duvarda sönmeye yüz tutmuş meşaleleri, ellerindekileri tutuşturarak değiştirirler. İçinden ibrik, el leğeni ve peşkir çıkarırlar. Sultan'ı sarsarak dürterek uyandırırılar. Kalkar yatağın içine oturur. Öbürleri onu soyma ve giyirme işlemlerini yeparken konuşur.)* Sabah oldu demek? Sizin dilleriniz kökünden kesilmiş konuşamazsınız ki! Mahzen değil mezar burası! Yine düşlerime girdiler. İyiye işaret değil. İlk kez ikisini birden gördüm. Biri beni bu gölün dibinden çıkarıp kurtarmak istedi, öbürü fırlattı kargısını göğsümü deldi... Bir kupa şarap verin kendime geleyim. *(Erkek kupayı sehpanın üzerinden alıp fıçıya gider.)* Ondan değil, çift kulplu testilerden ver, Rodoslu şövalyelerinkinden istiyorum. *(Adam şarabı getirirken)* Onu sehpanın üstüne koy. Çok sıkıştım *(kadına)* çabuk şu lazımlığı getir. *(Kadın koşar sepetin içinden lazımlığı getirir. Sultan yellenerekten oturur lazımlığın üzerine rahatlar. Sehpanın üstünden kupayı alıp bir yudum şarap çeker. Kalkar, şarap kupası elindedir. Kadın lazımlığı bir örtüyle kapatarak sepetin içine koyarken, adam el leğeni ibriği ve peşkirleri önüne getirir. Önce ıslak peşkirle Sultanın kışını siler kurutur.)* Yavaş ol kışımı acıtıyorsun. *(Sonra başka bir ıslak peşkirle ellerini yüzünü sakalını siler kurutur. Saçını sakalını tarayıp gülyeği sürer.)* Şarabımı rahatça içmeye bırakmadın; bana işkence ediyorsun Babai misin bre adam? *(Kadın sultanlık kaftanını giydirip tahtına oturmasına yardım ederken, erkek elindekilerini sepete koyup ipini çeker. Derin kuyu çıkırığı dönmeye başlar ve keskin bir gıcırtyla zembil yukarı çıkar. Sultan bağırır.)* Yeter breee! Şu sepet, dev bir kova gibi inip çıkarken kendimi dipsiz bir kuyuda sanıyorum. *(Kendi kendine)* Ama dünya ile ilişkimi de bu sepet sağlıyor. *(Sepet aynı gıcırtyla inerken, Saray hizmetlileri tahtın iki yanına geçerek ayakta ellerini kavuşturup beklemeye geçerler. Loş zindan ortamıyla Sultan'ın süslü tahtında oturuşu çarpıcı bir zıtlık görüntüsü verir. Sepetten Mubarizuddin Çavlı çıkar.)*

MUBARİZUDDİN ÇAVLI, *eğilip eteğini öptükten sonra elinden şarap kupasını alır.*- Yüce Sultanım, Babailerden kaçarken şarap fıçılarında boğulmak mı istiyor, ne? Aç karnına hiç şarap içilir mi Sultanım? Haydi kalk; su yüzüne çıkma dünyayı seyretme saatin geldi. Haydi kalk Sultanım, şarap yerine geniş mazgallardan sızan güneş ışığı içersin yukarıda. Sofranı hazırladım. Yaban ördeği avlattım, onları kızarttım. Sofrada seni bekliyor. Yavru ceylan eti kadar lezzetli vallahi. Soğutmayalım. *(Bunları söylerken, bir yandan da koluna girip kaldırmaya çalışır. O da kendini çeker, tahtına yapışır.)*

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *birden bağırarak* .- Olmaz, yukarı çıkmam. İkisi birden düşüme girdiler. Biri Boz'un sırtına alıp beni kaçırmak istedi, öbürü fırlattı kargısını göğsümü deldi. Çağır Müneccimbaşını, bu düşü yorumlasın.

MUBARİZUDDİN ÇAVLI.- Müneccimbaşı Konya'da. Gürcü Hatun Sultan bile senin nerede olduğunu bilmiyor. Müneccimbaşını nasıl buraya getirebiliriz? Hem Celaleddin Karatay da yukarıda, huzura çıkmak istiyor.

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *direnir.*- Çavlı, yukarıya çıkmam. Bu saraya da Babailer sızmış olmalı. Yoksa, niye ikisi birden düşüme girdiler? Ama buraya gelemezler. Kapısı penceresi yok bu mahzenin, sadece tavanda bir kuyu ağzı ve çıkırığı var. Yemeğimi buraya getir, burada yerim.

MUBARİZUDDİN ÇAVLI.- Olmaz. Burada sürekli duramazsın. Göl yüzeyinin on-onbeş adam boyu altında yaşıyorsun. Bu saray yapılırken, gölün altında düz bir kaya bulundu, temel onun üstüne konuldu. Duvarın kalınlığı üç kulaç, yani şu duvarın üç kulaç ötesi su. Duvardaki yosunlar her gün yolunuyor, ertesi gün bir karış büyüyor. Bu hücrenin ısınması için, yandaki duvarlara hamam külhanı açtırıldı. Her gün 40-50 batman meşe odunu yanıyor...

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Bana bunları anlatma Emir'im, hepsini biliyorum. Burada daha fazla yaşanmayacağını da biliyorum. Ama korkuyorum. Babailerin, o ciftların, o zindıkların elinde ölmektense, şu yosunlu duvarları arasında Beyşehir gölünün altında ölmeği yeğlerim. *(Buyurucu tavrını alır.)* Atabeyim Karatay, emirlerimi yerine getirdi mi? Sınırboyu birlikleri Kırşehir, Kayseri taraflarına sevk edildi mi?

MUBARİZUDDİN ÇAVLI, *ısrarlı ve yumuşak.*- Bana birşey söylemedi Sultanım. Ama sana vereceği iyi haberleri olduğunu yüzünden anladım. Sevinçliydi, gözleri gülüyordu.

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Ya öyle mi? Sultanın yüzü gülmüyor, onun gözleri bile gülüyor demek? O zaman çağır gelsin aşağı benim de gözlerimi güldürsün.

MUBARİZUDDİN ÇAVLI.- Yukarı çıkmamakta ısrar ediyorsunuz. Aslında kendi buyruğunu uygulayıp, seni zorla karga-tulumba edip sepete koyar çıkarırız. Ama yapamayacağım. Buna karşılık söz ver bana: Seni memnun eden, yüzünü güldürecek haber verirse, çıkıp yukarıda suyun üstünde ve güneş ışığında yemeğini yiyeceksin.

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Söz, demir gibi söz. Yüzüm, gözlerim gülerse korkum da gider. Sepete

biner birlikte çıkarız. (*Mubarizuddin Çavlı eteğini öperek kalkar ve geri geri giderek sepete biner. Sonra ipini sallayıp çekilme işareti verir. Çıkrık çalışarak sepet yükseldiğinde yanındaki erkek hizmetçiye döner.*) Çavlı gitmişken şu kupayı doldur. Meram bağlarının tatlı şarabından olsun bu kez. (*Adam fıçıya yönelip, tıpasını açarak kupayı doldurur, Sultan'a sunar. Konuşmasız süre içinde derinden gelen dalga sesleri duyulur. Gıyaseddin ikinci kupayı bitirdiğinde sepet iner.*) Sonunda gelebildiniz!

MUBARİZUDDİN ÇAVLI.- Yine şarap içmişsin Sultanım. Bu kez Rodos değil, Meram Bağlarından...

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Çavlı, Tadımcıbaşı olduğun nasıl de belli oluyor...

CELALEDDİN KARATAY, *etek öpüp karşısına geçer.*- Sultanım hava almaya çıkışınızda konuşmak istemiştim. Şimdi arz edebilir miyim?

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *merak ve endişe içerisinde.*- Beklemen hata Karatay, konuş. Buyruklarım yerine ulaştı mı? Hazinesinin ağzını sonuna dek açıp asker sayısını yüzbine çıkardınız mı?

CELALEDDİN KARATAY, *ciddi bir devlet adamı edasıyla.*- Evet Sultanım, koyup gidene rahmetler olsun; zengin hazinemizi sonuna kadar harcamaya açtık devletimizi kurtarmak için. Ayrıca beylerin emirlerin vergi ve bağışlarının iki katına çıkarıldığı üzerine bir ferman hazırlayıp, tuğranızı basıp gönderdim.

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Çok iyi etmişsin, Karatay. Sen Alaeddin babamızdan bize yadigarsın. İyi ki o hain cıfit Sadeddin Kobayk'ın sözlerine kulak asmadım. Yoksa senden ben ve devletimiz mahrum kalacaktık. Sonuna kadar harcamaya açtığın hazineyi doldurmanın yollarını da bilirsin sen.

CELALEDDİN KARATAY.- Sultanım, her akçe bir Babai için bir mızrak olup göğsüne saplanmalı, hesabı üzerinden harcama yapıyorum. Topyekün savaşa gireceğiz ama bir tek akçe bile boşa gitmeyecek. En az beş kat asker... (*Sultan elini göğsüne atar ve rengi değişir. Karatay susar.*)

MUBARİZUDDİN ÇAVLI, *telaşla.*- Rahatsız mı oldun Sultanım? Neyin var? Ben sana demiyor muyum aç karnına şarap içme diye? İçiniz geçiyor, mideniz bulanıyor değil mi? Haydi artık yukarı çıkalım da yemeğini ye Sultanım. Hekimbaşı da yukarıda bekliyor...

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *korku ve öfke karmaşası içinde bağırır.*- Hayır Çavlı, rahatsızlığımın içkiyle ve mide bulanmasıyla ilgisi yoktur. Karatay'ın son sözleriyle sebebini çözdüm ve korkuya kapıldım.

KARATAY-ÇAVLI, *ikisi aynı anda.*- Neyin sebebini çözdün?

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Şeyh İshak'ın düşümde göğsüme mızrak saplamasının sebebini... Demek ki düşmanımız, bizim topyekün savaş siyasetimizi bile biliyor...

CELALEDDİN KARATAY, *aynı ciddiyetle.*- Sultanım ferah tutun kendinizi, bu topyekün savaş siyasetimizle asileri topyekün yok edeceğiz. Düşlerle gerçekleri birbirine karıştırmayalım. Onlar sizin kafanızdaki endişe ve sıkıntılardan kaynaklanıyor. Buraya bu yüzden gelmiş olmanız bile doğru değildi. Ama biz saraya ve diğer emirlere, subaşılar başka türlü yansıtmak gereğini duyduk. Kayseri saray koruluğunda avda bulunduğunuzu söyleyerek, Babai çapulcularını önemsemediğiniz imasında bulunduk. Birkaç gündür de hasta yatıyorsunuz onlara göre... Üzülmeyiniz, tekrarlıyorum; yüreğinizi ferah tutunuz...

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *neşesi yavaş yavaş yerine gelir.* - Bu sözlerinle içimi ısıttın Karatay. Korku yüzünden yaptığım bu densizliklere karşı, onurumu korumasını bildin. Gerçek babam sen olmalıydın benim sadık atabeyim! (*Tahtından kalkıp sarılır öper onu ve yerine otururken*) Şimdi bana planları ve yapılanları anlat Karatay! (*O başlamadan, Çavlı'ya döner.*) Sen hemen dilsizle yukarı çık soğuyan yemeğimi ısıt hazırla, biz birazdan Karatay ile çıkacağız. (*Çavlı ve erkek hizmetçi sepete binerek garip gıcırtilarla tavana yükselirken, yavaşça*) Onları Çavlı'nın bile duymasını istemiyorum, ona hiç güvenemedim, ona baktıkça Alaeddin babamızın yatağında çırpınarak canverşi gözümün önüne geliyor.

CELALEDDİN KARATAY.- Aman sakın ha güvensizliğini hissettirmeyesin Sultanım! Daha önce başa konuşup kararlaştırdıklarımızın hepsi de uygulamaya sokuldu. Babailerin kökünü kazımak için hazırlıklarımız tamamlanmıştır.

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Yüzbine çıkardın mı asker sayısını?

CELALEDDİN KARATAY.- Gerekirse o kadarını da sağlarız. Şimdilik altmış bindeyiz. Parayla kiraladığımız askerlerin hepsi de seçme savaşçı. Okçu, mızrakçı, kılıççı-palacı, gürzcü, sapancı bölük bölük Kürt, Türk, Gürcü, Müslüman ve Hıristiyan askerleri katıldı Selçuklu saflarına...

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Ya Doğu Uç askerleri?

CELALEDDİN KARATAY.- Erzerum'dan Kastomon'a kadar yer-gök asker kesti Sultan'ım, atın kafanızdan korkuları. Emirlere, beylere kiralık asker ücretlerini iki ve yerine göre üç katına çıkarmalarını bildirmiştim. Önemli kervansaray, konak ve derbend başlarındaki askeryazım karakolları dolup taşı. Onbaşılar, serhengler, binbaşılar bölüklerini, birliklerini toplayıp geldiler.

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- Malatyalı, Urfalı Hıristiyanlardan ve Frenklerden asker kiralayacak simsarlar vardı Alaiyye'de, Tarsos'da...

CELALEDDİN KARATAY.- Onlara gerek kalmadı. Başka adamlarımı harekete geçirdim. Ulaklar at çatlatıp haber götürdüler. Frenk kumandanlarından şövalye Frederik ile 3000 Sultani altına anlaşma yapıldı. Tepeden tırnağa demir giysili ve yürüdükleri zaman toprağı titreten, çarpışırken yeri-göğü inleten 1000 askeriyle, en geç yarın, Kayseri civarında olacak...

GIYASEDDİN KEYHUSREV.- işte bunlar çok önemli, çok! (*Akıllica*) Bu kafirler "Resulullah mesulullah" demez saldırırlar.

CELALEDDİN KARATAY.- Haklısın Sultanım, çok doğru. Başkumandanımız, en fazla askeriyle Erzerum valisi Emir Necmeddin. Dün akşam aldığım habere göre; o koca ordusunu Erzurum'dan Kayseri'ye altı günde ulaştırmış. Bu arada iki yerde küçük birliklerle tuzak kurup Babai'leri üzerlerine çekmişler. Birlikler kırılmış ama onlara da kayıp verdimişler. Konya'ya doğru kaçıyorlarmış gibi yaparak, Babaileri dağlardan, tepelerden taş ve ağaç kovuklarından çıkartıp peşlerine düşürmeyi amaçlamışlar.

GIYASEDDİN KEYHUSEV.- Yani onları topyekün açık araziye, belki bir ovaya çekerek meydan savaşına zorlayacaklar.

CELALEDDİN KARATAY.- Başkumandan gibi konuşuyorsun Sultanım. Dediğiniz gibi bir düzlükte, Malya ovasında karşılayacaklar. Emir Necmeddin ve yardımcıları Behramşah Candar, Gürcü Zahiruddin Şir ile şövalye Frederik, aralarındaki çatışmalarımızın verdiği bilgilere göre oniki bin savaşçısı olan Babailere dört yandan saldırıp, topyekün yok edecekler. Sultanım, gönlüm ister ki bu sonu belli savaş, Malya'yı saran tepelerden birinde gözleyesin. Sana korku veren Babailerin kırımını kendi gözlerinle göresin. Yarın öğleden sonra ben Malya'ya doğru yola çıkacağım (*Susar*)

GIYASEDDİN KEYHUSREV, *sevinci yerine gelmiş Sultanın yüzü hafif gölgelenir.*- Bunu biraz düşünmeliyim. Sevgili atabeyim içimi rahatlattın. Gözümü gönlümü ruşen kıldın. Şimdi hemen yukarı çıkalım; fil gibi açım, sen de sofrada bulun. (*Sepet ve hizmetçi aşağı inmiştir. Sultan yerinden kalkar. Karatay'ın koluna girip sepete doğru yürürken hizmetçiler tahtı yerleştirir. Sultan tahtına oturur, Karatay yanında ayakta, yukarıda çalışan çırık sepeti garip gıcirtularla çekerken ışıklar kararır ve Sultan'ın sesi duyulur*) Bu gece suyun üstünde yatacağım, yatağımı yukarıya çıkarırsınlar Karatay. Yarın seninle Malya'ya da gelebilirim...

EPILOGOS

MALYA MALYA, KANLI MALYA!

Sekizinci Sahne

Akşamın alaca karanlığında Ayna Dövle ile saman basılı derisinin asılı bulunduğu meydan. Ortalık ıssız ve ürkütücü.

AYNA DÖVLE, *bütün bu anlattıklarına nokta koyma çabasıyla, son konuşma gücünü kullanır.-*

Malya, Malya, Malya, kanlı Malya!

Ah o gömgök demir giymiş Frenkler vardı ya... (*Susar, tıkanır.*)

Bir yanda yeri göğü tutmuş Sultan Gıyaseddin'in ordusu.

Bir yanda, kara donlarını sıyrıp, kefen misali ak göyneklere dolanmış kızıl börklü Babai erleri. "Ya hepimiz öleceğiz, ya muzaffer olacağız" diyorlardı... (*Güçlkle soluklanır.*)

Ah Malya, Malya, kanlı Malya!

Onlar Malya ovasında beş kat bizden fazla

Ve saldırmaya hazırlıklıydılar.

Bunu düşünüp ağırlıklarımızı, sürülerimizi önümüze aldık,

İlk saldırı dalgasını savmak ve ikinci safi oklamak için.

Ah Malya, Malya, kanlı Malya! (*Kesik kesik soluk alır, kendini zorlar*)

“İriş Baba Resulullah!” diye çığırışiyorduk Malya’da
Düşmanla karşı karşıya bekleyiyorduk.
Ak göynekli kızıl böklü Babailer haykırıyor,
Selçuklu askeri donmuş yerinden kıpırdamıyor. (*Kısa soluklanma*)

Birden kuzey ufuklarından sıralı boz bulutlar sökün etti
Ve bunları Babailer, Resulullah’ın boz atlı melekleri zannetti.
Yeniden çığırışmaya başladılar.
“İrişti Baba Resul melekleriyle, vurun ‘Baba Resulullah’ demeyenlere!”
Emir Necmeddin’in, Candar’ın müslüman askerleri oklarını mızraklarını yere çevirdi.
Ve gökyüzüne baktılar, korktular...

Ah Malya, Malya, kanlı Malya!
Babai savaşçıları coşmuştu ya,
Kumandanlarını bile dinlemeden ağırlıkları sürüleri aşıp saldırdılar;
Ortalık toz-duman birbirine girdi. (*Derin soluk alır.*)
İnanıyorlardı ki artık düşmanın kolları ok atamayacak, elleri kılıç tutamayacaktı.

Selçuklu saflarına yaklaştıklarında,
Demirden bir duvarla karşılaştı Babai erleri, şaşırıldılar.
Gömgök demir giymiş bin adam tek sıra dizilip bu duvarı örmüşlerdi.
Ok attılar okları kırıldı, mızrak fırlattılar çarpıp geri geldi.
Kılıçlarına el attılar ama yanlarına yanaşamadılar.
On arşın mızrak ellerinde,
Beş batmanlık kılıç bellerinde,
Ve demir giysi, demir başlıklı şövalyeler üzerlerine yürüyor.
Delip geçiyor, kesip biçiyordu.
İnancımız da kılıcımız da onları engelleyemedi.
Yanılmıştık.
Kuzeyin boz bulutları kötülük melekleri olarak yere inmişlerdi.
Bunlar Şeytan’ın arkadaşlarıydı...

Derin derin solur. Hıçkırır. Hıçkırık kesik kesik öksürüğe dönüşür. Öksürük arasında kendini zorlar.

Malya, Malya, Malya kanlı Malya!
Ah o gömgök demir giymiş Frenkler vardı ya.
işte onlar büktü belini Babailerin.
Yıktilar ocağımızı, külümüzü göğe savurdular.
Hepimizi Selçuklu’nun eline teslim ettiler.
Kurtulanlar, ölmüş atların sürülerin altında kalanlardı
Bir de Rum Bacılarının koruduklarıydı. (*iyice tükenmiştir.*)

İşit Baba Resul işit!
Kırdılar kılıçtan geçirdiler bizi, kırıldık
İshak’ın bir parçasını bile bulamadık.
Çağırıldık çığırıştık gelmedin,
Melekleri de getirmedin.
Babai erleri toptan sana geldi. (*Bütün gücünü kullanarak*)
Aha ben de geliyorum,
Tut beni Baba Resul... (*Son nefesini verirken, direkte sarsılır, titrer ve kaskatı kesilir.*)
Hava kararmıştır. Çavuş görünür. Çevresine bakınarak Ayna Dövl’e’ye yaklaşır ve niyaz eder. Bir kuş taklidi yapar. İki Bacıyan-ı Rum savaşçısı ortaya çıkar. İkisi birlikte, Çavuş’un yardımıyla Ayna Dövl’e’nin cesedini ve derisini sırtlayıp karanlıkta kaybolurlar. Çavuş “Nöbetçileer! Neredesiniz? Ayna Dövl’e’nin cesedi ortada yok!” diye bağırarak, borusunu çalar. Ortalık karışır. “Ayna Dövl’e’nin cesedini Babailer çalmışlar Tokat kalesine girerek!” “Ayna Dövl’e de Baba Resul gibi göğe uçmuş”, “Baba Resul, atmış Boz’un sırtına Ayna Dövl’e’yi göğe çekmiş!” sözleri fısıldaşılırken perde kapanır.

KAYNAKLAR:

- 1) ABDİ-ZADE Hüseyin Hüsameddin, *Amasya Tarihi Cilt 1*, Ankara-1986
- 2) *Abu’l Farac Tarihi II*, 2.Baskı, Çeviren: Ö. Rıza Doğrul, Ankara-1987
- 3) AHMET EFLAKİ, Çev. Tahsin YAZICI, *Ariflerin Menkıbeleri 1*, 4.Basım İstanbul-1986
- 4) AHMET EFLAKİ, Çev. Tahsin YAZICI, *Ariflerin Menkıbeleri 2*, 4.Basım İstanbul-1987
- 5) *AŞIK PAŞAOĞLU TARİHİ*, Haz. Atsız, 2.Basım Ankara-1992
- 6) BAYRAM Mikail, *Fatma Bacı ve Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları Teşkilatı)*, Konya-1994
- 7) BAYRAM Mikail, *Ahi Evren ve Ahi Teşkilatı’nın Kuruluşu*, Konya-1991
- 8) BREHIR Louis, *La Civilisation Byzantine*, Paris-1970
- 9) CAHEN Claude, Çev. Yıldız Moran, *Osmanlılardan Önce Anadolu’da Türkler*, İstanbul-1979
- 10) CAHEN Claude, Çev. Esat Nermi Erendor, *İslamiyet (Doğuşundan Osmanlı Devletinin Kuruluşuna*

Kadar), Ankara-1990

- 11) CORBIN Henry, *Histoire de La Philosophie Islamique*, Paris-1986
- 12) CORBIN Henry, *Temps Cylique et Gnose Ismaelienne*, Paris- 1982
- 13) ÇAĞATAY Neşet, *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, Ankara-1989
- 14) DAFTARY Farhad, *The Ismailis: Their History And Doctrines*, London-1990
- 15) DUCCELLIER Allain, *Byzance et le Monde Orthodoxe*, Paris-1987
- 16) ELVAN ÇELEBİ, Haz. İsmail E. Ünsal-A. Yaşar, *Ocak Menakıbu'l Kudsiyye fi Menasibi'l Ünsiye*, İstanbul- 1984
- 17) ENGINEER Asghar A., *The Origine and Development of Islam*, New Delhi-1980
- 18) GORDLEVSKY V. Çev. Azer Yaran, *Anadolu Selçuklu Devleti*, Ankara-1988
- 19) GÖLPINARLI Abdülbaki, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, İstanbul-1961
- 20) GÜLVAHABOĞLU Adil, *Hacı Bektaş Veli*, Ankara-Tarihsiz
- 21) HACI BEKTAŞ VELİ, Haz. Sefer Aytekin, *Makalat*, Ankara- 1961
- 22) HACI BEKTAŞ VELİ, Haz. Abdülbaki GÖLPINARLI, *Vilayetname*, İstanbul-1990
- 23) HACI BEKTAŞ VELİ, Haz. Esat KORKMAZ, *Vilayetname*, İstanbul-1995
- 24) HACI BEKTAŞ VELİ, Haz. Mehmet YAMAN, *Fevaid*, Ankara-tarihsiz
- 25) HASSAN Ümit, 'Siyasal Tarih, Açıklamalı Bir Krolonoji', *Türkiye Tarihi 1*, İstanbul-1980, s.253-254)
- 26) *Histoire des Tartares Tome VIII (Historia Tartarorum)*, "Documents Relatives a l'Histoire des Croisades", Paris-1965
- 27) İBN Bibi, *el-Evamir'ul- Alaiyye fi'l-Umur'il-Alaiyye*, Haz. A.S.Erzi, Ankara-19956
- 28) İVANOV Jordan, Bulgarcadan Fransızcaya.Çev. Monet Ribeyrol, *Lires et Légends Bogomiles (Aux Sources du Catharisme)*, Paris-1976
- 29) KAYGUSUZ İsmail, Onar Dede Mezarlığı ve Şeyh Hasan Oner Dede, İstanbul-1983
- 30) KAYGUSUZ İsmail, Alevilikte Dar ve Dar'ın Pirleri, 2.Basım, İstanbul-1995
- 31) KAYGUSUZ İsmail, *Görmediğim Tanrıya Tapmam*, İstanbul-1996
- 32) KAYGUSUZ İsmail, *Hünkar Hacı Bektaş Veli*, İstanbul-1999
- 33) KÖPRÜLÜ Fuad Prof. Dr., *Osmanlı Devletinin Kuruluşu*, 4. Baskı, Ankara-1991
- 34) LAOUST Henri, *Les Schismes dans l'Islam*, Paris-1983
- 35) MEHMED NEŞRİ, (Yayımlayanlar: Faik Reşid Unat- Prof.Dr. Mehmed A. Köymen) *Kitab-ı Cihan-nüma 1.Cilt*, Ankara-1987
- 36) MELIKOFF Irène, "Un Ordre de Derviches Colonisateurs: Les Bektachis" Memorial Ömer Lütfi Barkan, Paris-1980
- 37) NOYAN Bedri Doç.Dr., *Alevilik Bektaşılık Nedir?*, 2.Baskı, Ankara-1987
- 38) OCAK Yaşar A., *La Révolte de Baba Resul ou la Formation de l'Heterodoxie Musulmane en Anatolie au XIIIe Siécle*, Ankara-1989
- 39) OCAK Yaşar A., *Menakıbnameler*, Ankara-1992
- 40) OCAK Yaşar A., *Kalenderiler (Osmanlı İmparatorluğunda Marjinal Sufilik)*, Ankara-1992
- 41) OSTROGORSKY G., Çev. Fikret İŞILTAN, *Bizans Devleti*, Ankara-1981
- 42) RICARD Jean, *Croisés Missionnaires et Voyageurs*, London-1983
- 43) SADEDDİN Nüzhet Ergun, *Bektaşî Şairleri ve Nefesleri* İstanbul-1955
- 44) SADIGHİ G.H., *Les Mouvements Religieux Iraniens aux Ie et IIIe siècles de l'Hégire*, Paris-1938
- 45) SUMER Faruk, "Anadolu'da Mogollar" Selçuklu Araştırmaları Dergisi I, Ankara-1969
- 46) ŞİMŞEK Mehmet, *Hıdır Abdal Sultan Ocağı*, İstanbul-1991
- 47) TURAN Osman, *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmi Vesikalar*, Ankara-1988
- 48) TÜRKAY Cevdet, *Osmanlı İmparatorluğunda Oymak, Aşiret ve Cemaatlar*, İstanbul-1979
- 49) UZUNÇARŞILI İ. Hakkı, *Anadolu Beylikleri*, Ankara-1984
- 50) WERNER Ernst, Çev. O. ESEN-Y. ÖNER, *Büyük Bir Devletin Doğuşu-Osmanlı Feodalizminin Oluşma Süreci*, İstanbul-1986
- 51) *YURT ANSİKLOPEDİSİ Cilt 8*, İstanbul-1982-1983
- 52) YÜRÜKOĞLU Rıza, *Okunacak En Büyük Kitap İnsandır*, 5. Basım İstanbul-1994

London, 5 Şubat -28 Mayıs 1999

İsmail Kaygusuz